

LÄÄNERANNA GÜMNAASIUMI
AINEKAVA – LIHTSUSTATUD
ÕPPEKAVA

SISUKORD

1. ÕPPE- JA KASVATUSEESMÄRGID	5
1.1 Põhikooli sihiseade lihtsustatud õppes	5
1.2 Pädevused.....	6
2. TAOTLETAVAD PÄDEVUSED NING ÕPPE JA KASVATUSE RÕHUASETUSED ARENGUPERIOODIDE KAUPA	8
2.1 Taotletavad pädevused 1.–2. klassis	8
2. klassi lõpuks õpilane:.....	8
2.2 Õppe ja kasvatuse rõhuasetused 1.–2. klassis	9
2.3 Taotletavad pädevused 3.–5. klassis	9
2.4 Õppe ja kasvatuse rõhuasetused 3.–5. klassis	10
2.5 Taotletavad pädevused 6.–7. klassis	11
2.6 Õppe ja kasvatuse rõhuasetused 6.–7. klassis	12
2.7 Taotletavad pädevused 8.–9. klassis	13
2.8 Õppe ja kasvatuse rõhuasetused 8.–9. klassis	14
3. ÕPPEKORRALDUS	14
3.1 Õppekava läbivad teemad	14
3.2 Õppe ja kasvatuse korralduse alused.....	14
4. ÕPPETEGEVUSED JA ÕPITULEMUSED ÕPPEAINETI	17
4.1 Eesti keel	17
4.1.1 Õppe- ja kasvatuseesmärgid.....	17
4.1.2 Õppetegevuse kirjeldus arenguperioodide kaupa.....	18
4.1.3 Õpitulemused kooliastmete ja klasside kaupa Õpitulemused I kooliastmes.....	19
4.1.4 Õpitulemused II kooliastmes.....	22
4.1.5 Õpitulemused III kooliastmes	25
4.2 A-võõrkeel.....	28

4.2.1	Õppe- ja kasvatuseesmärgid.....	28
4.2.2	Õppetegevuse kirjeldus arenguperioodide kaupa Õppetegevus 5. klassis	28
4.2.3	Õpitulemused kooliastmete ja klasside kaupa Õpitulemused II kooliastmes	29
4.2.4	Õpitulemused III kooliastmes	30
4.3	Eesti keel teise keelena.....	32
4.3.1	Õppe- ja kasvatuseesmärgid.....	32
4.3.2	Õppetegevuse kirjeldus arenguperioodide kaupa.....	33
4.3.3	Õpitulemused I kooliastmes	34
4.3.4	Õpitulemused II kooliastmes.....	35
4.3.5	Õpitulemused III kooliastmes	36
4.4	Matemaatika	38
4.4.1	Õppe- ja kasvatuseesmärgid.....	38
4.4.2	Õppetegevuse kirjeldus arenguperioodide kaupa Õppetegevus 1.–2. klassis	38
4.4.3	Õpitulemused kooliastmete ja klasside kaupa Õpitulemused I kooliastmes.....	39
4.5	Loodusõpetus	45
4.5.1	Õppe- ja kasvatuseesmärgid.....	45
4.5.2	Õppetegevuse kirjeldus arenguperioodide kaupa.....	46
4.5.3	Õpitulemused kooliastmete ja klasside kaupa Õpitulemused I kooliastmes.....	48
4.6	Ajalugu.....	54
4.6.1	Õppe- ja kasvatuseesmärgid.....	54
4.6.2	Õppetegevuse kirjeldus arenguperioodide kaupa.....	54
4.6.3	Õpitulemused kooliastmete ja klasside kaupa Õpitulemused II kooliastmes	56
4.7	Inimeseõpetus.....	58
4.7.1	Õppe- ja kasvatuseesmärgid.....	58
4.7.2	Õppetegevuse kirjeldus arenguperioodide kaupa.....	58
4.7.3	Õpitulemused kooliastmete ja klasside kaupa Õpitulemused I kooliastmes.....	61

4.8	Muusika.....	70
4.8.1	Õppe- ja kasvatusesmärgid.....	70
4.8.2	Õppetegevuse kirjeldus arenguperioodide kaupa.....	70
4.8.3	Õpitulemused kooliastmete ja klasside kaupa Õpitulemused I kooliastmes.....	72
4.9	Kunst	77
4.9.1	Õppe- ja kasvatusesmärgid.....	77
4.9.2	Õppetegevuse kirjeldus arenguperioodide kaupa.....	77
4.9.3	Õpitulemused kooliastmete ja klasside kaupa Õpitulemused I kooliastmes.....	79
4.10	Tööõpetus.....	85
4.10.1	Õppetegevuse kavandamine ja korraldamine Tööõpetus kui õppeaine hõlmab kolme valdkonda:.....	85
4.10.2	Õppe- ja kasvatusesmärgid.....	86
4.10.3	Õppetegevuse kirjeldus arenguperioodide kaupa.....	87
4.11	Kehaline kasvatus.....	98
4.11.1	Õppeaine kirjeldus.....	98
4.11.2	Õppe- ja kasvatusesmärgid.....	99
4.11.3	Õppetegevuse kirjeldus arenguperioodide kaupa.....	99
4.11.4	Õpitulemused kooliastmete ja klasside kaupa Õpitulemused I kooliastmes.	102

1. ÕPPE- JA KASVATUSEESMÄRGID

1.1 Põhikooli sihiseade lihtsustatud õppes

Lihtsustatud õppe sihiseade lähtub põhikooli riikliku õppekava üldosa §-s 3 sätestatust, arvestades seejuures lihtsustatud õppel õpilaste individuaalseid hariduslikke erivajadusi.

Lihtsustatud õppe põhiülesanne on toetada ja suunata tõhustatud või erituge vajava õpilase arengut. Iga õpilase hariduslike erivajaduste ületamiseks või vähendamiseks rakendatakse temale sobilikke eripedagoogilisi meetodeid. Vajaduse korral koostatakse õpilasele individuaalne õppekava, milles esitatakse vähendatud või ka kõrgendatud nõuded õpitulemustele.

1. Lähtudes põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 46 lõikest 7 koostatakse igale lihtsustatud õppe õpilasele individuaalse arengu jälgimise kaart (IAJK). Individuaalse õppekava koostamisel lähtutakse õpilase individuaalse arengu jälgimise kaardil olevast teabest.
2. Lihtsustatud õppe sisu on valdavalt suunatud praktiliste oskuste ja teadmiste omandamisele. Õpetamine, kasvatamine ja arengu toetamine toimub valdavalt praktilise õppeviisi (harjutamise) kaudu. Reegleid ja teoreetilisi teadmisi õpetatakse minimaalselt, aga sel määral, et üldistada ja teadvustada praktiliselt omandatud.
3. Kooli õppe- ja kasvatusprotsessis kujundatakse õpilastel suutlikkust ja oskusi, et pingutada jõukohasel viisil ning teha koostööd nii eakaaslaste kui ka erinevate täiskasvanutega. Taotletakse, et õpilastel kujuneksid teadmised, oskused ja hoiakud, mis võimaldavad neil (vajaduse korral suunamise või abiga) jälgida, hinnata ning kohandada oma käitumist ja õpitegevust.
4. Väärtushoiakute kujundamisel taotletakse, et õpilane tunneb vastutust oma tegude tagajärgede eest, järgib üldlevinud väärtusi, määratleb end riigi kodanikuna.
5. Lihtsustatud õppel põhikooli lõpetaja on praktilist tööd väärtustav ja täiendus- ning kutseõppeks valmis olev ühiskonnaliige. Kool aitab kaasa õpilaste kasvamisele isiksusteks, kes on motiveeritud jätkama õpinguid ja tulevad võimalikult iseseisvalt toime erinevates rollides: perekonnas, võimetekohasel tööl ja avalikus elus.

6. Teadmiste, väärtushinnangute ja praktiliste oskuste kujunemist toetab järjepidev koostöö erinevate osaliste vahel. Tähtis on õpetajate, tugispetsialistide ja lastevanemate koostöö (ühised nõudmised, samalaadne abi jms). Vajaduse korral kaasatakse tugispetsialiste väljastpoolt kooli, kohaliku omavalitsuse esindajaid jt.

1.2 Pätevused

1. Lihtsustatud õppes käsitatakse pädevust kui võimetekohaste teadmiste, oskuste ja hoiakute kogumit, mis tagab suutlikkuse teatud tegevusalal või -valdkonnas loovalt, ettevõtlikult ja paindlikult toimida.
2. Lihtsustatud õppes eristatakse üldpädevusi ja arenguperioodidel taotletavaid pädevusi. Pädevuste kujundamist kirjeldatakse kooli õppekavas.
3. Üldpädevused kujunevad kõigi õppeainete kaudu ning tunni- ja koolivälises tegevuses. Üldpädevuste kujunemist jälgivad ja suunavad õpetajad ning tugispetsialistid omavahelises koostöös ning kooli ja kodu koostöös.
4. Lihtsustatud õppes taotletavad üldpädevused on kohandatud lähtuvalt riikliku õppekava § 4 punktist 4. Õpilastel kujundatavad üldpädevused on:
 1. kultuuri- ja väärtuspädevus – tunnetab end oma rahvuse liikmena ja Eesti kodanikuna, väärtustab maailma eri rahvaste ja kultuuride mitmekesisust, suhtub teistest rahvustest inimestesse eelarvamuste vabalt ja lugupidavalt, tunneb ja austab oma keelt ja kultuuri ning väärtustab eesti keele ja kultuuri säilimist ja arengut; tunneb ja järgib üldtunnustatud väärtusi ja põlvkondsete väärtuste, ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse, ning sekkub vajaduse korral oma võimaluste piires;
 2. sotsiaalne ja kodanikupädevus – on aktiivne ja vastutustundlik kodanik, kes on huvitatud oma kooli, kodukoha ja riigi demokraatlikust arengust; teab oma peamisi õigusi ja kohustusi, oskab nende eest seista, arvestab rühma huvisid ja isiklikku huvi; järgib vastutustundlikult ühiselu reegleid, konflikte lahendades arvestab seadusi ning moraalinorme;
 3. enesemääratluspädevus – hindab oma võimeid ja toimetulekut igapäevaelus õpitud oskuste piires;

4. õpipädevus – õpib vastavalt oma võimetele, planeerib õppimist, sh enesekontrolli, järgib kavandatut. Täidab korrektselt jõukohaseid ülesandeid individuaalselt ja rühmas, kasutab sobivaid teabevahendeid. On avatud uutele teadmistele ja oskustele;
5. suhtluspädevus – suhtleb olukorda ja suhtlemispartnereid arvestades, esitab oma soove, selgitab oma seisukohti, osaleb arutelus; loeb, mõistab, kirjutab ja loob tekste iseseisvaks toimetulekuks vajalikul tasemel, kasutab teabevahendeid; mõistab ja kasutab võõrkeeles lihtsamaid igapäevaseid väljendeid ning fraase, tuginedes vajaduse korral abivahenditele;
6. matemaatika-, loodusteaduste- ja tehnoloogiaalane pädevus – lahendab elulisi probleemsituatsioone, kasutades omandatud matemaatilisi, loodusteaduslikke ja/või tehnoloogiaalaseid teadmisi-oskusi ning (abi)vahendeid; mõistab inimese ja keskkonna vahelisi seoseid, suhtub elukeskkonda vastutustundlikult ja hoolivalt, elab ning tegutseb loodust ja keskkonda säästvalt;
7. ettevõtlikkuspädevus – on tegutsemisaldis, väärtustab praktilist tööd ja on valmis kutse- ja elukestvaks õppeks. Planeerib õppimist iseseisvalt juhiste toetudes.
8. digipädevus – orienteerub ja tegutseb infotehnoloogilises maailmas eesmärgipäraselt ja turvaliselt. Otsib ja kasutab infot, tunneb lihtsamaid programme ja keskkondi. Järgib digikeskkonnas üldkehtivaid moraali- ja väärtuspõhimõtteid.

5. Lihtsustatud õppe puhul tuleb arvestada õpilaste arenguperioode, mis jagunevad järgmiselt: 1.–2. kl, 3.–5. kl, 6.–7. kl, 8.–9. kl. Selline jaotus, mis ei ühti kooliastmetega, tuleneb õpilaste arengu seaduspärasustest – muutustest õppijate kognitiivses arengus ning kõne ja isiksuse arengus. Eri arenguperioodidel taotletavad pädevused kirjeldavad kokkuvõtvalt õpilase arengut eakohaste üldpädevuste ning õpitulemuste kaudu.

6. Lihtsustatud õppe puhul esitatakse õpitulemused ainekavades kooliastmeti ja klassiti. Õpitulemuste esitamine klassiti toetab õppe planeerimist vastavalt õpilase potentsiaalsele arenguvallale ning võimaldab seada õpilasele jõukohaseid õppe-eesmärke.

2. TAOTLETAVAD PÄDEVUSED NING ÕPPE JA KASVATUSE RÕHUASETUSED ARENGUPERIOODIDE KAUPA

2.1 Taotletavad pädevused 1.–2. klassis

2. klassi lõpuks õpilane:

1. tunneb end oma pere liikmena, oma klassi ja kooli õpilasena;
2. osaleb klassi ühistegevuses;
3. kontakteerub ühistegevuses teiste inimestega, palub abi ja osutab ise abi kaaslastele;
4. kuulab ja vastab küsimustele; väljendab ennast 3–4-sõnaliste lihtlausetega; 5) eristab oma-võõrast-ühist;
6. hoiab korras oma välimuse; hoiab puhtust ja korda; hoiab korras oma koolitarbed;
7. leiab täiskasvanu suunamisel paberilehelt ja raamatu leheküljelt vajalikku teavet;
8. täidab ülesanded koostgevuses, eeskuju ja näidise järgi, omandatud oskuste piirides suulise korralduse kohaselt;
9. viib kokku eseme, selle kujutise ja keelelise väljendi; tunneb kirjelduse järgi ära tuttavaid esemeid ja nähtusi;
10. vaatleb ning võrdleb täiskasvanu juhendamisel esemeid ja nähtusi; järjestab ja rühmitab esemeid ning nende kujutisi ühe-kahe tajutava tunnuse (kuju, suuruse, värvuse) alusel;
11. loeb jõukohast õpitud teksti lühikeste sõnade ja/või kõnetaktide kaupa;
12. arvutab õpitud arvuvalla piires ning mõõdab täiskasvanu abiga;
13. tunneb rõõmu liikumisest, loovast ja käelisest tegevusest;
14. käitub õpitud oskuste piires viisakalt, ohutult ja ümbrust hoidvalt; hindab oma ja teiste käitumist *õige/vale, meeldib / ei meeldi* tasandil.

2.2 Õppe ja kasvatuse rõhuasetused 1.–2. klassis

1. Esimesel arenguperioodil on põhitähtsuseks õpilaste kohanemine koolieluga, õpilase rolli mõistmine ja vastavate alusoskuste omandamine: kuulamine, adekvaatne reageerimine küsimustele ja korraldustele, vaatlemine, osalemine dialoogis, tegevusse lülitumine ning ühelt tegevuselt teisele ümberlülitumine. Õppeeesmärgiks on elementaarse lugemis-, kirjutamis- ja arvutamisoskuse omandamine.
2. Õpetaja suunamisel õpivad õpilased tundma lähiümbrust ning igapäevaelu nähtusi. Lisaks iseendaga seonduva teadvustamisele kujundatakse õpilastel ka arusaamist *mina-meie*-suhetest. See kujuneb kontaktis ning koostegEVuses täiskasvanu ja klassikaaslastega, osalemisel õppemängudes ja ühistegEVustes.
3. Õpilaste koolivalmidus ja võimed on erinevad, seetõttu diferentseeritakse ülesandeid, nende täitmiseks kuluvat aega ning õpetaja osaluse ja abi osakaalu. Õpetaja osaleb laste tegevustes suurel määral. Õpilased täidavad õpiülesandeid koostegEVuses, matkimise, näidise järgimise toel ja omandatud oskuste piirides suulise korralduse järgi. Õpilaste tegevust verbaliseerib valdavalt õpetaja.
4. Õpilased vajavad õppetegEVustes palju materialiseerimist ja näitlikke vahendeid. Õpilaste juhendamisel kasutatakse lühikesi suulisi korraldusi. Peamiseks õppemeetodiks on praktiline harjutamine. Olulisel kohal on õppimine praktilise tegevuse või didaktilise mängu kaudu.
5. Õppetöö korraldamisel on eelistatud üldõpetuslik tööviis või üldõpetuse ja aineõpetuse kombineeritud variant.

2.3 Taotletavad pädevused 3.–5. klassis

5. klassi lõpuks õpilane:

1. osaleb jõukohaselt ühistegEVuses, abistab kaaslast; alustab ja jätkab dialoogi; väljendab ennast arusaadavalt (sh lühitekstide abil);
2. mõistab omandisuhteid oma-võõras-ühine ja käitub vastavalt;
3. hoolitseb oma välimuse ja tervise eest;

4. hoiab puhtust ja korda kodus ja koolis; käitub looduses hoolivalt;
5. oskab õppida üksi ning koos teistega, paaris ja rühmas, vormistab oma õpiülesanded nõuetekohaselt;
6. täidab ülesandeid eeskuju, näidise ja õpitud oskuse piirides verbaalse korralduse (sh kirjaliku juhendi) järgi; kasutab õpiülesannete täitmisel tuttavaid abivahendeid (sh lihtsaid skeeme ja sümboleid);
7. kirjeldab oma õpitegevust nii tegevuse ajal kui ka tagantjärele; kasutab täiskasvanu suunamisel õpitud enesekontrollivõtteid;
8. vaatleb sihipäraselt, võrdleb ning rühmitab etteantud rühmitusaluse järgi esemeid ja nähtusi; kirjeldab neid õpetaja küsimuste ja tugisõnade abil;
9. loeb õpitud teksti ladusalt, leiab ja mõistab suunamisel tekstides sisalduvat teavet;
10. eristab tuttavates olukordades ja oma tegevuses põhjust, tagajärge ja eesmärki; arvestab teadaolevaid motiive ja tingimusi käitumisaktide hindamisel, väljendab käitumisaktis ilmnunud iseloomuomadusi;
11. arvutab ja mõõdab õpitud oskuste piires;
12. oskab täiskasvanu juhendamisel kasutada lihtsamaid arvutiprogramme ning kodus ja koolis kasutatavaid tehnilisi seadmeid;
13. käitub koolis ja avalikes kohtades viisakalt, tunneb ja järgib lihtsamaid kombeid; kirjeldab täiskasvanu suunamisel oma käitumist konfliktsituatsioonis;
14. oskab ohtlikke olukordi vältida ja ohuolukorras abi kutsuda; oskab ohutult liigelda; 15) austab oma kodupaika, kodumaad ja Eesti riiki, tunneb selle sümboleid ning täidab nendega seotavaid käitumisreegleid.

2.4 Õppe ja kasvatuse rõhuasetused 3.–5. klassis

1. Teisel arenguperioodil jätkub positiivse suhtumise kujundamine õppimisse, keskendutakse õpiharjumuste ja -oskuste ning püsivuse arendamisele. Õpetaja olulisim ülesanne on toetada iga õpilase eneseusku ja motivatsiooni.

2. Tähelepanu pööratakse eneseväljendusoskuse ja -julguse kujundamisele, põhiliste suhtlemis- ja koostööoskuste omandamisele, sh üksteist toetavate suhete kujunemisele õpilaste vahel.
3. Õpilased vajavad jätkuvalt suunamist ja õpitegevuse reguleerimist, sh eeskuju ja näidiseid õpiülesannete sooritamisel. Sisekõne kujunemine võimaldab neil arendada oma oskusi õpitegevuse kavandamisel ja reguleerimisel: orienteerumist ülesandes, planeerimist, algoritmide ja tuttavate abivahendite valikut ning kasutamist, enesekontrolli sooritamist.
4. Õpilastel kujundatakse oskust mõista ning järgida lühikesi ja lihtsaid tööjuhiseid, nii suulisi kui ka kirjalikke lihtkorraldusi.
5. Peamiseks õppemeetodiks on praktiline harjutamine. Õpilased vajavad õpitegevustes abivahendeid, näitlikkust, sh algoritme.

2.5 Taotletavad pädevused 6.–7. klassis

7. klassi lõpuks õpilane:

1. mõistab oma rolli pereliikmena, sõbrana, kaaslasena ja õpilasena ning käitub vastavalt rollile; peab kinni kokkulepetest;
2. oskab kaaslast kuulata ja teda tunnustada; oskab oma arvamust rahulikult väljendada ja selgitada; mõistab, et inimesed ja seisukohad võivad olla erinevad;
3. oskab keskenduda õppeülesannete täitmisele, kasutab omandatud õpivõtteid ja tuttavaid abivahendeid;
4. oskab koostada päevakava ja seda järgida; mõistab töö vajalikkust;
5. oskab märgata õppetöös tekkivaid raskusi, küsib vajaduse korral abi ja kasutab seda;
6. oskab oma tegevust õppesituatsioonis kavandada, vajalikke tegevusi valida ja rakendada, tulemust kontrollida ja hinnata;
7. vaatlleb sihipäraselt, võrdleb ning rühmitab esemeid ja nähtusi; kirjeldab neid tugisõnade abil; teeb järeldusi; loeb lihtsat plaani, tabelit, diagrammi ja kaarti;

8. loeb õpitud teksti ladusalt, leiab teavet oma teadmiste vastavatest tekstidest ning esitab seda suuliselt ja kirjalikult vastavalt õpitud oskustele;
9. arvutab ja mõõdab õpitud oskuste piires;
10. oskab kasutada arvutit ja interneti suhtlus- ja õppevahendina;
11. hindab objektiivselt kaaslaste käitumist, saab aru iseloomude ja võimete erinevustest; lahendab konflikte rahumeelselt;
12. oskab kirjeldada oma käitumist, mõista ja tunnistada oma eksimusi ning vajaduse korral korrigeerida oma käitumist/tegevust;
13. väärtustab tervislikke eluviise, on teadlik tervist kahjustavatest teguritest ja sõltuvusainete ohtlikkusest;
14. väärtustab säästvat eluviisi, huvitub loodusest ja oskab looduses käituda.

2.6 Õppe ja kasvatuse rõhuasetused 6.–7. klassis

1. Kolmandal arenguperioodil keskendutakse jätkuvalt õpiharjumuste ja õpioskuste kujundamisele, samuti püsivuse, iseseisvuse ning eesmärgistatud töötamise ja valikute tegemise oskuste arendamisele.
2. Jätkuvalt pööratakse tähelepanu eneseväljendusoskuse ja -julguse kujundamisele, põhiliste suhtlemis- ja koostööoskuste arendamisele. Tähtsal kohal on oma arvamuse väljendamise ja selgitamise, kaaslaste arvamuste aktsepteerimise, suhtlusprobleemide lahendamise ning viisaka käitumise oskuste kujundamine.
3. Vajalik on toetada iga õpilase eneseusku ja õpimotivatsiooni. Oluline on kujundada oskust märgata õppetöös tekkivaid raskusi, küsida vajaduse korral abi ja seda kasutada.
4. Õppeprotsessis on suur osakaal praktilisel harjutamisel. Õpilaste juhendamisel lähtutakse algoritmidest, oluline on suunata õpilasi aktiivsemalt algoritme ka iseseisvalt kasutama, sh oma tegevust kontrollima.

2.7 Taotletavad pädevused 8.–9. klassis

9. klassi lõpuks õpilane:

1. tunnetab end oma riigi kodanikuna ning järgib ühiselu norme;
2. väärtustab oma rahvust ja kultuuri teiste rahvuste ning kultuuride seas, suhtub inimestesse eelarvamusteta, tunnustab inimeste, vaadete ja olukordade erinevusi; 3) suhtleb vastavalt olukorrale, arvestab suhtluspartneriga;
4. arvestab rühma huvisid ja isiklikku huvi, peab kinni kokkulepetest, on usaldusväärne ja tunneb vastutust oma tegude eest;
5. esitab oma soove, selgitab oma seisukohti, osaleb arutelus ja arvestab teistega; mõistab kompromisside vajalikkust; oskab seista oma õiguste eest ning lahendada konflikte rahumeelselt, arvestades ühiselunorme;
6. lahendab lihtsamad eriolukorrad, astub vastu ebasoovitavatele ahvatlustele ning eetiliselt või õiguslikult valedele ettepanekutele;
7. täidab korrektselt jõukohaseid ülesandeid individuaalselt ja rühmas; mõistab ülesannete õige tõlgendamise ning enesekontrolli tähtsust, kasutab omandatud õpivõtteid; 8) loeb, kirjutab ja loob tekste iseseisvaks toimetulekuks vajalikul tasemel;
9. oskab kasutada jõukohaseid teabevahendeid, sh arvutit ja interneti suhtlusvahendina ning infootsingul;
10. teab oma tugevaid ja nõrku külgi ning huvisid; väärtustab praktilist tööd ja õppimist ning on valmis jätkama õpinguid täiendus- ja kutseõppes;
11. mõistab igapäevaelus ilmnevat inimese ja keskkonna seoseid, suhtub vastutustundlikult elukeskkonda ning elab ja tegutseb loodust ja keskkonda säästes; 12) väärtustab ja järgib tervislikku eluviisi ning on füüsiliselt aktiivne.

2.8 Õppe ja kasvatuse rõhuasetused 8.–9. klassis

1. Neljandal arenguperioodil on põhitaotluseks vastutustundliku suhtumise ja võimalikult iseseisvate õpi- ja tööoskuste kujundamine. Eesmärgiks on, et õpilased tulevad igapäevaelus toime iseseisvalt ning jätkavad õpinguid vastavalt oma võimetele.
2. Jätkuvalt on olulisel kohal suhtlemis- ja koostööoskuste kujundamine, õpimotivatsiooni hoidmine ja tõstmine. Kujundatakse oskust oma arvamust väljendada, põhjendada ja kaitsta, hinnata oma tugevaid ja nõrku külgi ning teadvustada oma huvisid.
3. Tähtsal kohal on enesejuhtimise oskuste kujundamine, suurendatakse õpilaste iseseisvust oma tegevuse kavandamisel, sooritamisel ja tulemuse hindamisel. Järjepidevalt harjutatakse valima ning rakendama eesmärgi saavutamiseks vajalikke tegevusi ja vahendeid ning kasutama enesekontrollivõtteid.
4. Õppeprotsessis on suur osakaal praktilisel harjutamisel, õppesisu ja omandatavaid oskusi seostatakse igapäevaeluga.

3. ÕPPEKORRALDUS

3.1 Õppekava läbivad teemad

1. Läbivate teemade eesmäärke, oodatavaid tulemusi ja nende käsitlemist kirjeldatakse kooli õppekavas, kohandades põhikooli riikliku õppekava läbivaid teemasid.
2. Läbivad teemad on üld- ja arenguperioodide pädevuste ning õppeainete lõimingu vahendiks ning neid arvestatakse koolikeskkonna kujundamisel.

3.2 Õppe ja kasvatuse korralduse alused

1. Õppe ja kasvatuse korraldus määratakse kooli õppekavas, lähtudes käesolevas lisas esitatud nõuetest ja ülesannetest.
2. Õpe võib olla korraldatud mitmel viisil: kõiki õppeaineid õpitakse kogu õppeaasta vältel või erinevate õppeainete õpetamine toimub teatud ajal õppeaastas; kasutatakse

üldõpetuslikku õpet, mille puhul keskendutakse teatud teemadele, eristamata tavapäraseid ainetunde.

3. Õppeained jagunevad kohustuslikeks õppeaineteks ja valikõppeaineteks. Kohustuslike õppeainete kavad esitatakse käesolevas lisas. Valikõppeainetele koostab ainekavad kool.

4. Kohustuslike ja valikõppeainete nädalatundide arv on järgmine:

Õppeained	Õppetundide arv nädalas eesti õppekeelega õpilasele								
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	
Klass									
Eesti keel	7	9	8	8	7	6	6	6	6
A-võõrkeel	-	-	-	-	2	2	2	2	2
Matemaatika	5	5	5	5	5	5	4	5	5
Loodusõpetus	1	1	2	2	2	4	4	4	4
Ajalugu	-	-	-	-	-	1	2	2	1
Inimeseõpetus	1	1	1	2	2	2	2	2	1
Muusika	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Kunst	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Tööõpetus	2	2	2	2	4	4	4	5	7
Kehaline kasvatus	2	3	3	2	2	2	2	2	2
Valikõppeained	-	-	2	2	2	2	2	2	2
Kokku	20	23	25	25	28	30	30	32	32

5. Võõrkeelena õpitakse ühte keelt. Eesti õppekeelega õpilaste puhul on selleks A-võõrkeel, mille õppimist alustatakse 5. klassist ning mille valib kool arvestades oma võimalusi ja õpilaste soove.

Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 21 lõikest 6 ja §-st 100¹⁵ tulenevalt eesti keelest erineva õppekeelega õpilase puhul on võõrkeeleks eesti keel teise keelena, mille õppimist alustatakse 3. klassis. Lisaks keeletundidele on soovitatav õpetada eesti keelt lõimituna teiste õppeainetega (nt kunsti, tööõpetuse ja kehalise kasvatusesega).

Õpilasele, kelle emakeel ei ole õppekeel, võib A-võõrkeele või valikainete tundide asemel pakkuda keele- ja kultuuriõpet tema emakeeles. Lähtudes põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 21 lõikest 2 võib keele- ja kultuuriõppe korraldamiseks vaba tunnimahu puudumisel õpilase suurimat nädala õppekoormust suurendada ühe tunni võrra.

6. Loodusõpetust õpitakse lõimitud õppeainena, milles on ühendatud loodusõpetus, geograafia, füüsika ja keemia alused.

7. Tööõpetus sisaldab kolme valdkonda: tööõpetus (1.–4. kl), käsitöö ja kodundus (5.–9. kl) ning tehnoloogiaõpetus (5.–9. kl). Alates 5. klassist moodustab kool õpilaste soovide ja huvide põhjal õpperühmad, millesse jagunedes on õpilastel võimalus õppida kas käsitööd ja kodundust või tehnoloogiaõpetust. Õpperühmadesse jagunemine ei ole soopõhine. Vähemalt 10% õppeks vahetavad õpilased õpperühmad nii, et käsitöö ja kodunduse asemel on tehnoloogiaõpetus ning tehnoloogiaõpetuse asemel käsitöö ja kodundus. Teemade järjestus õppeaastas kavandatakse käsitöö ja kodunduse ning tehnoloogiaõpetuse õpetajate koostöös. Käsitöö ja kodunduse ning tehnoloogiaõpetuse õpitulemused vahetatud õpperühmades esitatakse kooli tööõpetuse ainekavas. Kooli õppekava võib koostada ka nii, et 5.–9. klassis õpetatakse mõlemat valdkonda ühendatult, mis võimaldab anda õpilastele vajalikul määral teadmisi ja oskusi nii käsitöö ja kodunduse kui ka tehnoloogiaõpetuse alal.

8. Lähtudes piirkonna ja kooli võimalustest ning õpilaste soovidest võib kool valida ka tööõpetuse ainekavas puuduva õppesuuna. Valitud tööõpetuse suunale koostab ainekava kool.

9. Mittestatsionaarses õppes ei kuulu kehaline kasvatus kohustuslike õppeainete hulka.

10. Kooli omapära ja piirkondliku eripära arvestamiseks võib eesti keelest erineva õppekeelega koolis valikainete õpetamiseks ning lõimitud aine- ja keeleõppe rakendamiseks kooli hoolekogu nõusolekul muuta tunnijaotusplaani, kuid tööõpetuse tundide arvu

vähendamata. Seejuures tuleb tagada taotletavate õpitulemuste saavutamine kooliastme lõpuks.

Neid erinevusi kirjeldatakse kooli õppekavas ning neist teavitatakse õpilaste vanemaid.

11. III kooliastmes teevad lihtsusatud õppe õpilased loovtöö. Kooli õppekavas esitatakse õpilastele jõukohane loovtöö temaatika valik ning juhendamise, töö koostamise ja hindamise põhimõtted. Juhul kui kooli õppenõukogu põhjendatud otsusel õpilane tema erivajadustest lähtuvalt loovtööd ei soorita, peab õpilase individuaalses õppekavas loovtöö koostamise asendama mõne muu jõukohase õppeülesandega, mis taotleb üldjoontes samu õpieesmärke. Kui õpilasele ei ole seni individuaalset õppekava koostatud, tuleb see koostada. Individuaalses õppekavas tuuakse välja loovtöö asendamise korraldus ning õppeülesanne, mille õpilane sooritab loovtöö asemel.

12. Õpilase või piiratud teovõimega õpilase puhul võib kool vanema ja direktori või direktori volitatud õpetaja või mõne teise õppe- ja kasvatusalal töötava isiku kokkuleppe korral arvestada kooli õppekava välist õppimist või tegevust, sealhulgas õpinguid mõnes teises üldhariduskoolis kui kooli õppekava osa, kui see võimaldab õpilasel saavutada kooli või individuaalse õppekavaga määratud õpitulemusi.

4. ÕPPETEGEVUSED JA ÕPITULEMUSED ÕPPEAINETI

4.1 Eesti keel

4.1.1 Õppe- ja kasvatusesmärgid

Eesti keele õpetuse peamine ülesanne on toetada õpilaste kõne arengut, rõhutades eriti kõnest arusaamise kujundamist.

Eesti keele õpetamisega taotletakse, et põhikooli lõpuks õpilane:

1. oskab kuulata ja kõnele adekvaatselt reageerida; osaleb dialoogis ja väljendab oma mõtteid kuulajale arusaadavalt;

2. kavandab oma tegevust kõne abil, kommenteerib ning hindab seda, reguleerib oma ja teiste tegevust vastavalt üldistele käitumisnormidele; 3) loeb jõukohast teksti, mõistab selle sisu ja mõtet;
4. kirjutab arusaadavalt, teeb märkmeid, mõistab ja koostab tarbekirja;
5. on omandanud elementaarse ülevaate eesti keele süsteemist, tunneb põhitermineid; 6) valdab praktiliselt eesti keele lauseehitust, igapäevast sõnavara ja sõnade muutevorme, saab aru sõnade ja lausete otsesest tähendusest ning oma kogemuste piires ka pragmaatilisest tähendusest;
7. kasutab eesti keelt õpitegevuses ja igapäevases elus; tõlgendab igapäevast lihtsat verbaalset teavet;
8. tunneb ilukirjanduslike tekstide liike, omab elementaarset ülevaadet rahvuskirjandusest ja oskab nimetada mõnda kirjanikku;
9. tunneb ja jälgib oma võimete kohaselt üldinimlikke kõlbelisi arusaamu, valdab vastavat tavasõnavara.

4.1.2 Õppetegevuse kirjeldus arenguperioodide kaupa

Õppetegevus 1.–2. klassis

1.–2. klassis on põhitaotluseks õpilaste kohanemine koolieluga, turvatunde ja eduelamuste kogemine ning valmisoleku kujunemine edasiseks edukaks õppetööks. Kuna õpilaste koolivalmidus ja võimed on erinevad, diferentseeritakse õppeülesandeid ja nende täitmiseks kuluvat aega. Õpilased suudavad osaleda õppetegevustes õpetaja suunamisel ja õpetajaga koostöös. Õpilased vajavad õppetegevustes palju materialiseerimist ja näitlikke vahendeid, sh algoritme. Eesmärgiks on saavutada elementaarne lugemis- ja kirjutamisoskus.

Õppetegevus 3.–5. klassis

3.–5. klassis tegeletakse õpiharjumuste ja -oskuste ning püsivuse kujundamisega. Tähelepanu pööratakse eneseväljendusoskuse ja -julguse kujundamisele, põhiliste suhtlemis- ja koostööoskuste omandamisele, sealhulgas üksteist toetavate ja väärtustavate suhete kujunemisele õpilaste vahel. Õpilased vajavad jätkuvalt õppetegevuse reguleerimist. Peamiseks õppemeetodiks on praktiline harjutamine õpetaja suunamisel, õppetegevustes kasutatakse materialiseerimisvahendeid, näitlikkust, sh algoritme. Õpilased suudavad mõista ja järgida

lühikesi, lihtsaid suulisi ja kirjalikke tööjuhiseid. Vaja on tähelepanu pöörata esemete, nähtuste, sündmuste tunnustele ja neid väljendavate sõnade õpetamisele.

Õppetegevus 6.–7. klassis

6.–7. klassis tegeletakse iseseisvuse kujundamise ja eesmärgistatud töö oskuste ning valikute tegemise oskuste arendamisega. Õpilased suudavad mõista ja täita suulisi ning kirjalikke tuttavaid töökorraldusi. Oluline on kasutada algoritme ning suunata õpilasi aktiivsemalt ka iseseisvalt algoritme järgima ja kasutama, sh oma tegevust kontrollima. Jätkuvalt on õppeprotsessis suur osakaal praktilisel harjutamisel.

Õppetegevus 8.–9. klassis

8.–9. klassis tegeletakse oma tegevuse kavandamise ja hindamisega. Õpetatakse valima ning rakendama tulemuse saavutamiseks vajalikke tegevusi ja vahendeid ning enesekontrollivõtteid. Õppesisu ja omandatavaid oskusi seostatakse igapäevaeluga. Kujundatakse oskust oma arvamust väljendada, põhjendada ja kaitsta, hinnata oma tugevaid ja nõrku külgi ning teadvustada oma huvisid. Arendatakse oskust kuulata ja lugeda jõukohaseid tekste, mõista suulist kõnet, luua keeleliselt korrektseid ning suhtlussituatsioonile vastavaid lihtsaid suulisi ja kirjalikke tekste.

4.1.3 Õpitulemused kooliastmete ja klasside kaupa Õpitulemused I kooliastmes

3. klassi lõpetaja:

1. osaleb ühistevõtte ajal dialoogis (küsimus-vastus, teade-küsimus), kasutab viisakusväljendeid;
2. loeb õpitud teksti valdavalt 2–3-silbiliste sõnade kaupa;
3. leiab õpitud tekstist küsimuste-korralduste järgi sõnu, lauseid ja lõike, vastab küsimustele, sh annab elementaarse hinnangu tegevusaktile;
4. annab abistavaid materjale kasutades ja koostöös õpetajaga tekstilähedaselt edasi õpitud pala sisu;
5. võrdleb tajutavate tunnuste alusel abistavale materjalile toetudes kahte tuttavat objekti; 6) mõistab ja koostab skeemide toel kuni 5-sõnalisi lihtlauseid, kasutades õpitud nimi-, omadus- ja tegusõnavorme;
7. koostab sõnaühendeid õpitud sõnavormidega erinevates funktsioonides;

8. muudab ja määrab õpetaja suunamisel graafilistele orientiiridele ning skeemidele toetudes üksikhäälikutest koosnevates sõnades veaohlike häälikute pikkuse;
9. kirjutab pärast analüüsi õigesti 2–3-silbilisi üksikhäälikutest koosnevaid sõnu; 10) kirjutab lugema õpitud lausete ära kirjas 1–2-silbilisi sõnu originaalteksti täiendavalt vaatamata; kontrollib suunamisel kirjutatu õigsust.

Õpitulemused 1. klassis

Õpilane:

1. väljendab oma mõtet vähemalt baaslauselga;
2. alustab dialoogi oma tarvete rahuldamiseks ja/või vastab dialoogi repliigile, kasutab elementaarseid viisakusväljendeid;
3. tunneb suuri ja väikseid trükitähti;
4. loeb veerides 1–3-silbilisi lihtsa häälikulise struktuuriga sõnu;
5. saab oma kogemuste piires aru loetud baaslausete ja vähelaiendatud lihtlausete tähendusest;
6. eristab sõnu kuuldu lauses;
7. mõistab, koostab (tegevuse, pildi ja/või skeemi alusel) ning kasutab kontekstist või situatsioonist lähtuvalt sensomotoorsele kogemusele toetuvaid 3–4-sõnalisi lihtlauseid;
- 8) häälib kuni 5-häälikulisi sõnu, määrab häälikujärje sõnas, koostab analüüsitud sõnade (noop)skeeme;
9. määrab koostöös õpetajaga võrdleva hääldamise abil häälikute pikkuse 1–2-silbilistes sõnades ja kasutab sõnu analüüsides sobivaid sümboleid (sh noope);
10. laob analüüsitud sõnu sümboolite ja tähtedega, teeb analüüsitud sõnade ära kirja vähemalt tähthaaval;
11. kirjutab eelnevalt analüüsitud sõnu väikeste kirjatähtedega.

Õpitulemused 2. klassis

Õpilane:

1. alustab ja/või jätkab tuttavas situatsioonis dialoogi, kasutab viisakusväljendeid;
2. kõneleb õpetaja suunamisel 3–4 lausega oma tegevusest;

3. iseloomustab objekti 2–3 tajutava tunnuse alusel õpetaja suunamisel;
4. mõistab, koostab ja kasutab suulises kõnes tunnetuslikele ja oma kogemustele toetuvat laiendatud 4–5-sõnalist lihtlauset;
5. loeb õpitud teksti lühikeste sõnade ja pikemaid sõnu kõnetaktide kaupa;
6. vastab analüüsitud lühiteksti põhjal suuliselt küsimustele, nimetab tekstis kirjeldatud tegelasi ja sündmusi abivahenditele (pildid, pildiseeriad, küsimused, sõnalünkadega laused) toetudes;
7. leiab õpitud tekstist küsimuste-korralduste abil sõnu ja lauseid, vastab küsimustele lause ja/või lõigu sisu kohta valiklugemise abil, järjestab sisu järgi pildiseeria; 8) eristab häälikuid ja määrab häälimisele toetudes nende järjekorra sõnas; määrab häälikurühma tabeli alusel;
9. muudab ja määrab võrdleva häälduse ja abivahendi toel 1–2-silbilistes sõnades lihthääliku pikkuse;
10. kirjutab analüüsitud 1–2-silbilisi sõnu häälikkoostist moonutamata;
11. teeb lugema õpitud 3–4-sõnalise lause ära kirja lühikeste sõnade ja kõnetaktide kaupa.

Õpitulemused 3. klassis

Õpilane:

1. osaleb ühistegevuse ajal dialoogis (küsimus-vastus, teade-küsimus), kasutab viisakusväljendeid;
2. loeb õpitud teksti valdavalt sõnade kaupa;
3. leiab õpitud tekstist küsimuste-korralduste järgi sõnu, lauseid ja lõike, vastab küsimustele, sh annab hinnangu tegevusaktile;
4. annab abivahendeid kasutades ja koostöös õpetajaga tekstilähedaselt edasi õpitud pala sisu;
5. kirjeldab ja võrdleb tajutavate tunnuste alusel abistavale materjalile toetudes kahte tuttavat objekti;
6. mõistab ja koostab kuni 5-sõnalisi lihtlauseid, kasutades õpitud nimi-, omadus- ja tegusõnavorme;
7. koostab sõnaühendeid õpitud sõnavormidega erinevates funktsioonides;

8. muudab ja määrab graafilistele orientiiridele ning skeemidele toetudes üksikhäälikutest koosnevates sõnades veaohtrike häälikute pikkust;
9. kirjutab pärast analüüsi õigesti 2–3-silbilisi üksikhäälikutest koosnevaid sõnu; 10) kirjutab lugema õpitud lausete ära kirjas 1–2-silbilisi sõnu originaalteksti täiendavalt vaatamata; kontrollib suunamisel kirjutatu õigsust.

4.1.4 Õpitulemused II kooliastmes

6. klassi lõpetaja:

1. küsib ja edastab teavet tuttavates situatsioonides, järgib üldtunnustatud käitumisnorme;
2. osaleb oma õpitegevuse planeerimisel, kasutab suunamisel enesekontrollivõtteid, küsib abi, valib ja kasutab abistavaid materjale;
3. loeb õpitud teksti kõne tempos õigesti ja ladusalt; loeb jõukohast tundmatut teksti peamiselt süntagmade kaupa;
4. täidab endamisi lugedes jõukohaseid sisulisi ja keelelisi ülesandeid;
5. annab abistavate materjalide toel edasi kuulnud või loetud tekstilõikude sisu (valikjutustamine); kirjeldab situatsioone ja objekte plaani alusel;
6. hindab tekstis kirjeldatud tegelaste käitumise vastavust moraalinõuetele;
7. mõistab ja kasutab õpitud liht- ja koondlausemalle; mõistab kaheosaliste liitlausete tähendust, eristab osalausetega väljendatud suhteid ja seoseid;
8. moodustab liitsõnu ja tuletisi õpitud mallide ulatuses, mõistab liitsõnade ja tuletiste tähendust;
9. analüüsib sõnavormi koostist ja tähendust; moodustab sõnavorme, esitab suunamisel süntaksi- ja morfoloogiaküsimusi;
10. kasutab sõnade õpitud muutevorme eri funktsioonides (tegusõna muutevorme õpetaja abiga);
11. kirjutab sõnu õigesti, rakendab õpitud tähekasutus- ja ortograafiareegleid; kasutab vajaduse korral individuaalseid abimaterjale, rakendab õpitud

enesekontrollivõtteid; 12) teeb ära kirja lauseosade või lühikeste lausete kaupa ja kontrollib tulemust. **Õpitulemused 4. klassis** Õpilane:

1. osaleb ühistegevuse ajal üksteise tegevust reguleerivas dialoogis, kirjeldab ja annab hinnanguid tegevustele;
2. loeb õpitud teksti õigesti sõnade ja süntagmade kaupa, arvestab kirjavahemärke; loeb õppimata teksti vähemalt sõnahaaval;
3. leiab küsimuste-korralduste alusel tekstist sõnu, lauseid ja lõike (sh peamõttele osutavaid lauseid);
4. vastab küsimustele teksti kohta (nimetab põhjuslikke seosed, annab hinnanguid tegevustele);
5. tuletab õpetaja juhendamisel tekstis sõnastamata teabe, toetudes oma kogemustele ja teadmistele;
6. annab abivahenditele toetudes tekstilähedaselt ja valikuliselt edasi teksti või lõigu sisu; kirjeldab ja võrdleb esemeid rühmas (kuni 3 objekti);
7. mõistab, koostab ja kasutab kõnes kuni 6-sõnalist lihtlauset ja sihitisosalauset; laiendab lihtlauset skeemide ja süntaksiküsimuste abil;
8. analüüsib ja moodustab käändevorme skeemide abil, rakendab neid õpitud funktsioonides oma kõnes;
9. kirjutab õigesti üksikhäälikutest koosnevaid kuni 4-silbilisi sõnu; kasutab suunamisel enesekontrollivõtteid;
10. teeb 4–5-sõnalise lause ära kirja sõnahaaval ja kontrollib tulemust.

Õpitulemused 5. klassis Õpilane:

1. väljendab tuttavates situatsioonides oma seisukohti; küsib abi, järgib üldtunnustatud käitumisnorme;
2. kasutab koostgevuses eri tüüpi dialoogirepliike, teeb kokkuvõtteid ühistegevusest;
3. sooritab tuttavaid õpitoiminguid suuliste ja kirjalike hargnenud korralduste alusel, sh osaleb tegevuse planeerimisel, valib ja kasutab abivahendeid;
4. loeb õpitud teksti ladusalt häälega või endamisi vaikselt; täidab valiklugemise ülesandeid; 5) osaleb õpetaja suunamisel lõigu ja teksti peamõtte sõnastamisel; osaleb

jutustamiseks vajaliku abivahendi koostamisel ja annab sellele toetudes tekstilähedaselt edasi loetu sisu lõikude kaupa;

6. annab hinnangu tekstis kirjeldatud tegevustele, põhjendab oma arvamust;
7. mõistab ja kasutab kuni 6-sõnalist lihtlauset; rakendab lauses sõnade muutevorme õpitud funktsioonides;
8. tunneb ära õpitud koond- ja liitlausete liike tekstis ja tekstiväliselt; oskab neid suunamisel moodustada;
9. analüüsib ja moodustab sõnavorme algoritmi alusel;
10. rakendab tähekasutusreegleid; kasutab õpitud enesekontrollivõtteid õpetaja juhendamisel; 11) teeb 4–5-sõnalise lause ärakirja peamiselt sõnapaaride kaupa ja kontrollib tulemust.

Õpitulemused 6. klassis Õpilane:

1. küsib ja edastab teavet tuttavates situatsioonides, järgib üldtunnustatud käitumisnorme;
2. osaleb oma õpitegevuse planeerimisel, kasutab suunamisel enesekontrollivõtteid, küsib abi, valib ja kasutab abivahendeid;
3. loeb õpitud teksti kõne tempos õigesti ja ladusalt ning jõukohast tundmatut teksti peamiselt süntagmade kaupa;
4. täidab endamisi lugedes jõukohaseid sisulisi ja keelelisi ülesandeid;
5. annab abivahendite toel edasi loetud tekstilõikude sisu (valikjutustamine); kirjeldab situatsioone ja objekte plaani alusel;
6. hindab tekstis kirjeldatud tegelaste käitumise vastavust moraalinõuetele;
7. mõistab ja kasutab õpitud liht- ja koondlausemalle; mõistab kaheosaliste liitlausete tähendust, eristab osalauseetega väljendatud suhteid ja seoseid;
8. moodustab liitsõnu ja tuletisi õpitud mallide ulatuses, mõistab liitsõnade ja tuletiste tähendust;
9. analüüsib sõnavormi koostist ja tähendust; moodustab sõnavorme, esitab suunamisel süntaksi- ja morfoloogiaküsimusi;

10. kasutab sõnade õpitud muutevorme eri funktsioonides (tegusõna muutevorme õpetaja abiga);
11. kirjutab sõnu õigesti, rakendab õpitud tähekasutus- ja ortograafiareegleid; kasutab vajaduse korral individuaalseid abivahendeid, rakendab õpitud enesekontrollivõtteid;
12. teeb ära kirja lauseosade või lühikeste lausete kaupa ja kontrollib tulemust.

4.1.5 Õpitulemused III kooliastmes

9. klassi lõpetaja:

1. suhtleb ja käitub partnerit arvestades olukorrale vastavalt, järgib üldtunnustatud moraalinorme, esitab oma soove, selgitab seisukohti suuliselt ja kirjalikult korrektses eesti keeles, osaleb arutelus;
2. valdab võimetekohaste tekstide funktsionaalse lugemise oskust;
3. nimetab mõnda eesti kirjanikku ja on tutvunud tema loominguga;
4. kasutab teabe hankimiseks eriliigilisi tekste ja erinevaid allikaid, suudab elementaarselt konspekteerida; koostab referaadi eelneva analüüsi või plaani alusel;
5. koostab erinevaid õpitud tarbekirju näidiste alusel;
6. edastab loetud või kuulnud teksti sisu suuliselt või kirjalikult korrektses eesti keeles;
7. tunneb eri lausetüüpe, mõistab õpitud lausemallide tähendust, kasutab neid kõnes; 8) järgib õpitud tähekasutus- ja ortograafiareegleid, suudab ise oma tööd kontrollida, leida ja parandada õigekirjavigu.

Õpitulemused 7. klassis

Õpilane:

1. mõistab suhtlemisel seisukohtade võimalikku erinevust, selgitab oma seisukohti, hangib vajaduse korral täiendavat teavet teistelt inimestelt;
2. annab hinnangu tekstis kirjeldatud tegelaste käitumisele ja põhjendab seda viidetega tekstile, oma kogemusele või kehtivatele moraalinormidele;
3. iseloomustab tekstis kirjeldatud tegelasi plaani järgi, rühmitab neid teadaolevate tunnuste alusel;

4. selgitab talle mõistetavate sündmuste ajalisi ning põhjuslikke seoseid;
5. loeb jõukohast tundmatut teksti kõne tempos, õpitud teksti elementaarse ilmekusega;
6. hangib tekstist teavet õpetaja juhendamisel;
7. rakendab õpetaja juhendamisel temaatilise lugemise oskust, täidab endamisi lugedes sisulisi ja keelisi ülesandeid;
8. taastab analüüsitud teksti sisu vastavalt püstitatud ülesandele (valikuliselt, temaatiliselt, kokkuvõtlikult), vajaduse korral kasutab teksti analüüsimisel ühiselt koostatud abivahendeid; 9) koostab pärast ühist ettevalmistust lühikese kirjaliku ümberjutustuse, kokkuvõtte või referaadi kavale, tugisõnadele või sõnaühenditele toetudes; 10) mõistab ja kasutab õpitud liht- ja koondlausemalle;
11. mõistab ja kasutab suunamisel kõnes eri suhteid (aeg, põhjus, koht, tagajärg, eesmärk jms) väljendavaid kaheosalisi liitlauseid;
12. tuletab sõnu õpitud liidetega; moodustab liitsõnu;
13. kasutab kõnes sõnade käände- ja pöördvorme, analüüsib sõnavormide koostist; 14) tunneb ja rakendab kirjutamisel tähekasutus- ja ortograafiareegleid, vajaduse korral abimaterjalidele toetudes või õpetaja suunamisel.

Õpitulemused 8. klassis

Õpilane:

- 1) hindab oma ja teiste käitumise otstarbekust ja moraalinõuetele vastavust tavasihtuatsioonides, iseloomustab plaani järgi tegelasi ja tegelaskühmi ning nende käitumist; 2) märkab ja hindab kaaslaste käitumise (sh sõnakasutuse) sobivust, reageerib adekvaatselt kaaslaste erinevatele ja vastandlikele seisukohtadele;
3. analüüsib suunavate küsimuste abil dialoogi;
4. kasutab teabe saamiseks õpetaja juhendamisel erinevaid allikaid;
5. tutvustab kaaslastele ühte loetud raamatut;
6. loeb ja analüüsib jõukohast teksti ning täidab ülesandeid õpitud mõistmisstrateegiate ulatuses;
7. esitab küsimusi teksti kohta mõistmisstrateegiatest lähtuvalt;

8. märgistab suunamisel olulist teavet väljendavaid teabeüksusi tekstis, teeb märkmeid tekstide põhjal;
9. taastab õpitud teksti suuliselt erineval viisil: tekstilähedaselt, temaatiliselt, kokkuvõtlikult, tegelase seisukohalt; vajaduse korral rakendab tuttavaid abivahendeid;
10. kirjeldab abiga tegevusi ja sündmusi oma kogemuste ja eri õppeainete materjalide põhjal;
11. koostab pärast ühist arutelu tekstilähedase kirjaliku ümberjutustuse, kokkuvõtte või referaadi;
12. koostab õpitud tarbekirja etteantud näidise järgi;
13. tunneb ära ja moodustab pöörde- ja käändevorme, vajaduse korral toetub näidisele;
14. tuletab sõnu õpitud liidetega, mõistab ja kasutab kõnes tuletisi;
15. kasutab õpitud lausemalle suulises ja kirjalikus tekstis;
16. kasutab omandatud õigekirjaoskusi iseseisvates kirjalikes töödes, oskab vajaduse korral kasutada abistavat materjali.

Õpitulemused 9. klassis Õpilane:

1. suhtleb ja käitub partnerit arvestades olukorrale vastavalt, järgib üldtunnustatud moraalinorme, esitab oma soove, selgitab seisukohti suuliselt ja kirjalikult korrektses eesti keeles, osaleb arutelus;
2. valdab võimetekohaste tekstide funktsionaalse lugemise oskust;
3. nimetab mõnda eesti kirjanikku ja on tutvunud tema loominguga;
4. kasutab eriliigilisi tekste ja erinevaid allikaid teabe hankimiseks, suudab elementaarselt konspektierida; koostab referaadi eelneva analüüsi või plaani alusel;
5. koostab erinevaid õpitud tarbekirju näidiste alusel;
6. edastab loetud või kuulnud teksti sisu suuliselt või kirjalikult korrektses eesti keeles;
7. tunneb eri lausetüüpe, mõistab õpitud lausemallide tähendust, kasutab neid kõnes; 8) järgib õpitud tähekasutus- ja ortograafiareegleid, suudab ise oma tööd kontrollida, leida ja parandada õigekirjavigu.

4.2 A-võõrkeel

4.2.1 Õppe- ja kasvatusesmärgid

Võõrkeele õpetusega taotletakse, et põhikooli lõpuks õpilane:

1. õpib kuulama ja mõistma lihtsat igapäevast võõrkeelset kõnet; osaleb vestluses;
 2. omandab võõrkeele häälduse, intonatsiooni ja rütmi;
 3. omandab sõnavara, mis on vajalik elus toimetulekuks;
 4. realiseerib oma kõnesoovi eluliselt vajalikes situatsioonides;
 5. tõlgendab igapäevast lihtsat verbaalset teavet (reklaam, kuulutused jne);
 6. täidab lihtsamaid tarbekirja blankette, individuaalset ankeeti; 7) kasutab vajaduse korral sõnaraamatuid, vestlussõnastikke;
- 8) omandab elementaarsed keeleüksused ja kasutab neid kõnes.

4.2.2 Õppetegevuse kirjeldus arenguperioodide kaupa Õppetegevus 5. klassis

5. klassis on võõrkeeleõpetus eelkõige propedeutilise suunitlusega: õpilasi valmistatakse ette keeleoskuse omandamiseks. Oluline on, et õpilased saaksid elementaarsed teadmised võõrkeele eripärast, et nad hakkaksid tajuma keelele omast kõla, intonatsiooni.

Võõrkeeleõpetuse eesmärk on õpetada kasutama keelt loomulikes suhtlusolukordades. Õpetaja ülesandeks on luua klassis võimalikult loomulik keelekeskkond. Sellele aitavad kaasa erinevad õppemeetodid, mille käigus kujundatakse suhtlus- ja käitumisoskusi. 5. klassis on esmatähtis kuulamisoskuse ja kuuldust arusaamise arendamine. Õpilasi õpetatakse aktiivselt kuulama, eristama üksikuid sõnu ja väljendeid, aga ka hääletooni ja intonatsiooni. Kuulamisoskuse kujundamine on vahetult seotud matkimise ja järelekordamisega ning artikulatsiooniaparaadi arendamisega. Oluline on õpetada märkama ka kõneleja miimikat ja žeste, sest need toetavad kõne mõistmist. Õpilane omandab oskuse reageerida initsiatiivsele repliigile (küsimus, teade, korraldus).

Õppetöös kasutatakse suulise eelnevuse printsiipi: see, mida laps hakkab lugema ja kirjutama, omandatakse eelnevalt suulises kõnes. Kompleksselt arendatakse kõiki osaoskusi, peamiseks õppemeetodiks on praktiline harjutamine. Olulisel kohal on tajutavate abivahendite kasutamine mälu arendamisel, seoste loomise õpetamine.

Õppetegevus 6.–7. klassis

6.–7. klassis hakkab õpilaste tunnetustegevuse tase võimaldama aktiivsemalt ja iseseisvamalt õppetegevuses osaleda. Kujundatakse elementaarseks suhtlemiseks vajalik sõnavara. Õpitakse moodustama ning kasutama grammatiliselt õigeid lauseid õpitud sõnavara ja keeleteadmiste piires. Kujundatakse õpilaste kõnelemissoovi ja suhtlemisjulgust, arendatakse sõnade hääldus- ja kirja pildi kokkusobitamist ning lugemisoskust.

Kõneoskuse arendamisel õpetatakse õpilasi kasutama kompensatoorseid strateegiaid (üle küsimine, uuesti alustamine) ja mitteverbaalseid väljendusvahendeid (žestid, miimika, imiteerimine).

Peamiseks õppemeetodiks on jätkuvalt praktiline harjutamine. Jätkuvalt kasutatakse ka suulise eelnevuse printsiipi: see, mida õpilane hakkab lugema ja kirjutama, omandatakse eelnevalt suulises kõnes. Kompleksselt arendatakse kõiki osaoskusi.

Õppetegevus 8.–9. klassis

8.–9. klassis kujundatakse ja kinnistatakse võõrkeeleteadmisi ja -oskusi, mis aitavad õpilasel edaspidi iseseisvas elus toime tulla. Põhiülesandeks on kõnekeele arendamine. Kujundatakse arusaamist kõnest ja tekstist, stimuleeritakse kõnelemissoovi eluliselt vajalikes situatsioonides, õpetatakse orienteeruma igapäevases võõrkeelses teabes, õpetatakse iseseisvalt sõnastikke kasutama ning täitma lihtsamaid tarbekirja vorme. Jätkuvalt kujundatakse keele kõiki osaoskusi.

4.2.3 Õpitulemused kooliastmete ja klasside kaupa Õpitulemused II kooliastmes

6. klassi lõpetaja:

1. saab aru õpitud sõnadest ja lühikestest lausetest, kui räägitakse aeglaselt, hääldab õigesti õpitud sõnu;
2. reageerib adekvaatselt väga lihtsatele küsimustele ja juhistele;

3. osaleb dialoogis õpitud lausemallide piires; 4) oskab teha ära kirja õpitud lühikestest tekstidest;
5. oskab öelda arve;
6. tunneb ja järgib esmaseid viisakusnorme;
7. on saavutanud eel-A1 (Pre-A1) keeleoskustaseme.

Õpitulemused 5. klassis Õpilane:

1. tunneb tähestikku;
 2. tunneb ära õpitud sõna kirja pildi;
 3. tunneb õpitud sõnad/väljendid ära suulisel kõnes ja lühikestes kirjalikes tekstides;
 4. oskab õpitud sõnu/väljendeid lugeda, hääldada ja tõlkida;
 5. oskab vastata jah/ei küsimustele ja teistele lihtsatele küsimustele õpitud sõnavara piires; 6) oskab öelda arve 1–10 ja 10–1;
- 7) oskab kirjutada lihtsamaid õpitud sõnu/väljendeid.

Õpitulemused 6. klassis Õpilane:

1. saab aru õpitud sõnadest, lühematest lausetest ja neis sisalduvatest väljenditest;
 2. oskab neid lugeda õige hääldusega;
 3. oskab vastata lihtsamatele küsimustele õpitud teemade piires;
 4. reageerib adekvaatselt suulistele ja kirjalikele korraldustele;
 5. suudab osaleda dialoogis õpitud lausemallide piires; 6) oskab öelda arve;
- 7) oskab teha ära kirja õpitud lühikestest võõrkeelsetest tekstidest.

4.2.4 Õpitulemused III kooliastmes

9. klassi lõpetaja:

1. saab kuulates aru lihtsate tekstide põhisisust õpitud sõnavara piires;
2. oskab end suuliselt tutvustada, rääkida oma hobidest ja pereliikmetest õpitud lausemallide piires;

3. mõistab kaardi või e-kirjaga saadetud lühikesi sõnumeid;
4. täidab lihtsat ankeeti isikuandmetega ja kirjutab näidise järgi lihtsaid sõnumeid; 5) kasutab õpetaja juhendamisel endale sobivaid keeleõppestrateegiaid ja keeleõppe abivahendeid (sõnaraamatut, internetti);
- 6) teab õpitava keele maa(de) kultuuri(de) põhijooni; 7) on saavutanud A2-keeleskustaseme.

Õpitulemused 7. klassis Õpilane:

1. saab aru selgelt hääldatud väljenditest, lausetest ning dialoogidest õpitu piires;
2. saab aru lihtsamatest kirjalikest tekstidest, oskab neid lugeda ja tõlkida;
3. oskab vastata küsimustele teksti põhjal suuliselt ja kirjalikult;
4. mõistab kirjalikke lühikesi korraldusi;
5. osaleb dialoogis õpitud lausemallide piires;
6. oskab rääkida endast, oma perest ja lähiümbrusest õpitud sõnavara ning grammatika piires;
7. oskab kirjutada lühemaid lauseid enda ja oma pere kohta;
8. oskab juhendamisel leida teavet veebist ja kasutada arvuti abi õppetöös; 9) on saavutanud A1-keeleskustaseme.

Õpitulemused 8. klassis Õpilane:

1. saab aru dialoogidest ja tekstidest õpitud teemade piires;
2. oskab leida neist vajalikku infot ja vastata küsimustele;
3. mõistab kirjalikke tööjuhiseid;
4. oskab kasutada lihtsamaid viisakusväljendeid vestluse alustamiseks ja lõpetamiseks, osaleb lihtsates lühikestes igapäevaelu suhtlussituatsioonides;
5. oskab moodustada lihtsamaid küsimusi;
6. oskab kirja panna oma isikuandmeid (täita formulari), kirjutada õnnesoove; 7) oskab kirjutada lühitutvustust oma igapäevaeluga seotud tegevuste kohta;
- 8) oskab õppe-eesmärkidel kasutada lihtsamaid digikeskkondi, saata e-kirja.

Õpitulemused 9. klassis Õpilane:

- 1) saab aru dialoogidest, lühikestest juttudest, sõnumitest ja teadetest tuttavatel teemadel;
- 2) tunneb õpitava maa üldisemaid kultuurilisi iseärasusi;
3. loeb nii lühikesi ilukirjanduslikke kui ka faktilist infot sisaldavaid tekste ja leiab vajalikku infot;
4. oskab tutvustada suuliselt ennast, oma perekonda, oma huvialasid ja tegevusi ning oma lähiümbrust õpitud sõnavara ja lausemallide piires;
5. oskab väljendada oma arvamust ja tundeid õpitud lausemallide piires;
6. oskab rääkida minevikus toimunud sündmustest;
7. oskab kirjutada lihtsaid sõnumeid ja tekste ning saata e-kirja ja vastata sellele;
8. oskab kasutada õpitud veebilehekülgi ja digiseadmeid;
- 9) on saavutanud A2-keeleoskustaseme.

4.3 Eesti keel teise keelena

4.3.1 Õppe- ja kasvatusesmärgid

Eesti keele kui teise keele õpetusega taotletakse, et põhikooli lõpuks õpilane:

1. mõistab lihtsat igapäevast eestikeelset kõnet, kasutab õpitud sõnu ja lausemalle vestluses;
2. realiseerib oma kõnesoovi eluliselt vajalikes situatsioonides;
3. mõistab suulisi ja kirjalikke lihtsaid tekste, tõlgendab igapäevast lihtsat verbaalset teavet (reklaam, kuulutused jne);
4. oskab kirjutada lihtsaid sõnumeid ja tekste (sh tarbetekste);
5. kasutab eestikeelseid teatmeallikaid (nt sõnaraamatuid, internetti) vajaliku info otsimiseks ka teistes valdkondades ja õppeainetes;
6. tunneb Eesti tuntumaid vaatamisväärsusi, kirjanikke, meediaväljaandeid, õppeasutusi ning teab eesti kultuuri iseärasusi.

4.3.2 Õppetegevuse kirjeldus arenguperioodide kaupa

Õppetegevus 3.–5. klassis

3. klassis algab eesti keele õppimine suulise kursusega, mis kestab 1–2 kuud: kujundatakse positiivset suhtumist eesti keele õppimisse, pakutakse eduelamusi ja turvatunnet. Uue keelekeskkonnaga tutvumiseks õpitakse koostöös õpetajaga eesti keelt teistest keeltest kuulmise järgi eristama, matkima kuuldud häälikuid, häälikuühendeid, sõnu ja lühikesi lauseid. Hääldusharjutusteks kasutatakse eakohaseid tekste. Suheldakse mänguliselt lihtsates elulistes olukordades. Õpitakse kuulama, jälgima, korraldusi mõistma ja täitma, tuttavas dialoogis osalema. Kõnelemisoskuse arendamiseks julgustab õpetaja õpilasi küsima, täpsustama ja kehakeelt kasutama. Õpitakse tegevuste ja näitvahendite abil lauseid moodustama ning viisakusväljendeid kasutama. Tehakse ära kirja, kirjutatakse lihtsamaid sõnu, väljendeid ja lauseid. Tähtsaim on igakülselt ja jõukohaselt suulist eneseväljendusoskust arendada.

Õppetegevus 6.–7. klassis

6.–7. klassis arendatakse õpilaste suulist ja kirjalikku väljendusoskust keele kõiki osaoskusi pidevalt harjutades. Harjutamisel on alati toeks pildid, sõnaühendid, tugisõnad, -laused, lausemallid, õpetaja suunavad küsimused jm. Õpilasi julgustatakse suhtlema, üksteist toetama ning väärtustama. Keeleteadmised omandatakse praktilise tegevuse ja konteksti kaudu. Tehakse ära kirja, koostatakse mallide järgi lauseid ning moodustatakse nendest lühitekste.

Koostöös õpitakse tekstist tundmatuid sõnu otsima, loetu põhjal küsimustele vastama, küsimusi esitama. Tehakse oma tegevusest ja ühisüritustest suulisi kokkuvõtteid, osaletakse igapäevaelu dialoogides, valitakse esitatud repliikide hulgast vestlusse sobivaid. Õpitakse kasutama igapäevaeluks vajalikke digivahendeid. Suureneb lugemise ja kirjutamise osa, kinnistuvad esmased õpi- ja digioskused, turvalise käitumise harjumused. Koostöös teiste aineõpetajatega rakendatakse lõimitud õpet. Motiveeritakse õpilast eesti keelt kasutama igapäevategevustes ja suhtluses, luues selleks õpilastele huvitavaid olukordi (õppekäigud, teater, spordivõistlus).

Õppetegevus 8.–9. klassis

8.–9. klassis arendatakse peamiselt õpilaste iseseisvust, õpetatakse tegema valikuid ning täitma kindla eesmärgiga ülesandeid. Suur tähtsus on praktilisel harjutamisel, näitlikustamisel ja kordamisel, et õpilased suudaksid mõista ja täita suulisi ja kirjalikke tuttavaid töökorraldusi, luua seoseid. Et iseseisvat keelekasutust suurendada, õpetatakse esitama teavet olukorrast lähtuvalt, selgitama oma seisukohta kaaslastele, põhjendama oma arvamust, nõustuma või

loobuma, tegema ettepanekuid jne. Kuulamisoskuse arendamiseks kuulavad õpilased eestikeelset kõnet, vestlusi ning teevad õpetaja abiga nende põhjal kokkuvõtteid ja järeldusi. Lugemisvarasse kuuluvad peamiselt tarbetekstid: kuulutused, reklaamid, juhendid, ametikirjad. Suulise ja kirjaliku väljendusoskuse arendamisel pööratakse enim tähelepanu sellele, kuidas hankida teavet, kuidas seda mõista ning suuliselt ja kirjalikult edastada. Kirjutamine on seotud praktiliste vajadustega: koostatakse tarbetekste, täidetakse blankette õpetaja juhendamisel. Õpilased oskavad nimetada mõnd tuntumat Eesti vaatamisväärsust, meediaväljaannet, eesti lastekirjandusteost ning huvipakkuvat õppeasutust. Tegeldakse põhjalikumalt mõne huviala ja õppeaine sõnavaraga. Õpilased oskavad kasutada õpitud digivahendeid, sh lugeda, saata e-kirja, sõnumit jt.

4.3.3 Õpitulemused I kooliastmes

3. klassi lõpetaja:

1. tunneb eesti tähestikku;
2. tunneb kõnes ja kirjas ära õpitud sõnad; 3) nimetab tuttavaid esemeid;
4. vastab lihtsatele küsimustele õpitu ulatuses;
5. teeb õpitud sõnadest ära kirja;
6. oskab öelda arve 1–10;
7. teab Eesti riigi ja rahvuslikke sümboleid; 8) suhtub positiivselt eesti keele õppimisse.

Õpitulemused 3. klassis Õpilane:

1. tunneb eesti tähestikku;
2. tunneb kõnes ja kirjas ära õpitud sõnad; 3) nimetab tuttavaid esemeid;
4. vastab lihtsatele küsimustele õpitu ulatuses;
5. teeb õpitud sõnadest ära kirja;
6. oskab öelda arve 1–10;
7. teab Eesti riigi ja rahvuslikke sümboleid; 8) suhtub positiivselt eesti keele õppimisse.

4.3.4 Õpitulemused II kooliastmes

6. klassi lõpetaja:

1. loeb sõnu, väljendeid ja lauseid ning teeb nendest ära kirja;
2. mõistab lihtsat, lühikeste lausetega kõnet, osaleb dialoogis tuttavatel teemadel;
3. saab aru lihtsatest isiklikest küsimustest ja igapäevaelus vajalikest juhenditest, hoiatustest;
4. saab aru lihtsatest kirjalikest tekstidest;
5. reageerib adekvaatselt suulistele ja kirjalikele korraldustele;
6. tuleb suulises suhtluses toime eakohastes igapäevastes olukordades; 7) oskab öelda arve 1–50;
8. oskab esitada lühikesi küsimusi õpitud sõnavara ja lausemallide põhjal;
9. kirjeldab suunavate küsimuste abil suuliselt ja kirjalikult ennast ja oma lähiümbrust; 10) teab mõnda luuletust või juttu eesti lastekirjandusest.

Õpitulemused 4. klassis Õpilane:

1. oskab hääldada õpitud sõnu;
2. saab aru õpitud sõnadest ja lühematest lausetest;
3. oskab öelda arve 1–12;
4. oskab vastata lihtsamatele küsimustele õpitud teemadel;
5. saab aru õpetaja suulistest selgelt hääldatud juhenditest;
6. teeb ära kirja sõnapaaridest ja lihtsamatest väljenditest;
7. kirjutab enda kohta lühikesi lauseid õpitud lausemallide põhjal; 8) osaleb dialoogis õpitud sõnavara ja lausemallide põhjal; 9) tunneb Eesti traditsioone ja tähtpäevi.

Õpitulemused 5. klassis Õpilane:

- 1) mõistab lihtsaid kirjalikke tekste, sõnumeid ja juhendeid; 2) oskab öelda arve 1–20;
3. osaleb dialoogis õpitud sõnavara ja lausemallide põhjal;
4. kirjeldab lühidalt iseennast ja oma lähiümbrust;

5. tuleb igapäevastes tüüpolukordades toime suulise suhtlusega;
6. teeb ära kirja lihtsamatest lausetest või lühitekstidest;
7. vastab lihtsamatele küsimustele;
8. nimetab Eesti suuremaid linnu, saari, oma kodukoha vaatamisväärsusi.

Õpitulemused 6. klassis Õpilane:

1. mõistab lihtsat, lühikeste lausetega kõnet, osaleb dialoogis tuttavatel teemadel;
2. saab aru lihtsatest küsimustest ja igapäevastest korraldustest;
3. saab aru lihtsatest kirjalikest tekstidest, sh mõnest eesti lasteluuletusest;
4. täidab õpitud suulisi ja kirjalikke korraldusi; 5) tuleb suuliselt toime igapäevaelu olukordades;
6. oskab öelda arve 1–50;
7. oskab esitada lühikesi küsimusi õpitud sõnavara ja lausemallide põhjal;
8. kirjeldab suuliselt ja kirjalikult ennast ja oma lähiümbrust.

4.3.5 Õpitulemused III kooliastmes

9. klassi lõpetaja:

1. saab aru suuliste ja kirjalike lihtsate tekstide sõnavarast ja kasutab neid sõnu suulises suhtluses õpitud lausemallide põhjal;
2. tunneb Eesti tuntumaid vaatamisväärsusi, rahvuslikke traditsioone ja rahvakombeid;
3. kirjeldab suuliselt oma lähiümbrust ja igapäevaeluga seotut, osaleb suulises vestluses tuttavatel ja huvipakkuvatel teemadel;
4. kirjutab kogemuse põhjal lühikesi, lihtsaid sündmuste kirjeldusi;
5. teab mõningaid eesti kirjanikke ja suuremaid meediaväljaandeid;
6. oskab õpitud digivahendite kaudu kirjutada lihtsaid sõnumeid ja tekste, saata e-kirja ning vastata e-kirjale;
7. teab mõningaid Eesti õppeasutusi, saab kõrvalise abiga aru suulisest ja kirjalikust teabest jätkuõppimise ja töö leidmise kohta; 8) oskab öelda arve 1–100.

Õpitulemused 7. klassis Õpilane:

1. saab aru selget teavet sisaldavast igapäevasest kõnest;
2. saab aru lihtsamatest kirjalikest tekstidest, sh eesti lastejuttudest, oskab neid lugeda; 3) leiab lihtsamast tekstist vajalikku teavet;
4. tuleb toime igapäevastes suhtlusolukordades teeninduses, osaleb dialoogis õpitud lausemallide põhjal;
5. kirjeldab oma lähiümbrust lühikeste lausetega;
6. kirjutab lühikesi lihtsaid sõnumeid, sh isiklikke kirju, teateid igapäevaelu kohta; 7) oskab juhendamisel leida teavet veebist ja kasutada arvuti jm digivahendite abi õppetöös; 8) oskab öelda arve 1–100.

Õpitulemused 8. klassis Õpilane:

1. saab aru õpilaste igapäevaeluga seotud suulisest kõnest;
 2. mõistab tuttavatel teemadel kuulnud lihtsamaid tekste;
 3. suhtleb suuliselt igapäevastes olukordades tuttavatel teemadel;
 4. kirjutab kogemuse põhjal lühikesi, lihtsaid sündmuste kirjeldusi;
 5. saab aru kirjalike tekstide peamisest sisust ja tuttavate teemade võtmesõnadest, sh töö- ja loodusõpetuse sõnavarast;
 6. saab aru olulisest teabest igapäevaelus: menüü, juhendid, lihtsamad küsimustikud jm; 7) nimetab mõningaid Eesti ajaloo olulisemaid sündmusi, Eesti vaatamisväärsusi, oskab neist mõnda lühidalt kirjeldada;
- 8) oskab õppes kasutada lihtsamaid digikeskkondi, saata e-kirja; 9) oskab öelda arve 1–100.

Õpitulemused 9. klassis Õpilane:

1. saab aru suuliste ja kirjalike lihtsate tekstide sõnavarast ja kasutab neid sõnu suulises suhtluses õpitud lausemallide ulatuses;
2. tunneb Eesti tuntumaid vaatamisväärsusi ja kultuurilisi iseärasusi;
3. kirjeldab suuliselt oma lähiümbrust ja igapäevaelu, osaleb suulises vestluses tuttavatel ja huvipakkuvatel teemadel;
4. kirjutab kava alusel kogemuse põhjal lühikesi lihtsaid sündmuste kirjeldusi;

5. teab mõningaid eesti kirjanikke ja suuremaid meediaväljaandeid;
 6. oskab kasutada õpitud digivahendeid: saata e-kirja ja vastata e-kirjale, kirjutada lihtsaid sõnumeid ja tekste, sh tarbetekste; 7) oskab öelda arve 1–100;
- 8) on tutvunud edasiõppimise võimalustega Eestis, saab kõrvalise abiga aru suulisest ja kirjalikust teabest jätkuõppimise ja töö leidmise kohta.

4.4 Matemaatika

4.4.1 Õppe- ja kasvatuseesmärgid

Matemaatikaõpetusega taotletakse, et põhikooli lõpuks õpilane:

1. saab aru matemaatika vajalikkusest oma elus ja tegevuses, tunneb rõõmu matemaatikaga tegelemisest;
2. omandab iseseisvaks tööks ja koostööks vajalikud oskused ning hoiakud; 3) õpib ümbritseva maailma esemeid ja nähtusi struktureerima (järjestama, võrdlema, rühmitama, loendama, mõõtma);
4. oskab suunamisel otsida matemaatikaalast teavet, kasutab õpetaja juhendamisel või iseseisvalt sobivaid info- ja kommunikatsioonitehnoloogia vahendeid;
5. tunneb õpitud matemaatilisi mõisteid ja seoseid, rakendab matemaatikateadmisi ning lahendab jõukohaseid probleemsituatsioone teistes õppeainetes ja igapäevaelus.

4.4.2 Õppetegevuse kirjeldus arenguperioodide kaupa Õppetegevus 1.–2. klassis

1.–2. klassis saavad õpilased esmased kogemuslikud kujutlused esemete ja suuruste maailmast, hulkadest, vormist, ruumist ja ajast, arvudest 20 piires ning arvude liitehitusest. Õpitakse tundma lihtsamaid geomeetrilisi kujundeid, omandatakse esmased kujutlused mõõtmisest ja mõõdühikutest. Õpitakse opereerima hulkadega, sooritama liitmis- ja lahutamistehteid ning rakendama neid matemaatiliste jutukeste koostamisel ning eluliste probleemsituatsioonide lahendamisel.

Õppetegevus 3.–5. klassis

3.–5. klassis omandavad õpilased kujutluse arvudest 1000 piires, arvude kümnendkoostise ja rakendavad seda arvutamisel ning eluliste probleemide lahendamisel. Omandatakse kujutlused korrutamise ja jagamise olemusest ning rakendatakse neid korrutamise- ja jagamistabeli ülesannete lahendamisel. Omandatakse kujutlus mõõtühikute süsteemist ja õpitakse arvutama nimega arvudega. Õpitakse eristama, nimetama, mõõtma ja joonestusvahenditega joonestama tasapinnalisi geomeetrilisi kujundeid. Kujuneb arusaam elus ettetulevate probleemide sõnastamisest tekstülesandena. Omandatakse oskus esemeliselt ja skemaatiliselt modelleerida lihtsamaid liht- ja lihtsituatsioone.

Õppetegevus 6.–7. klassis

6.–7. klassis omandavad õpilased kujutluse arvudest 100 000 piires, õpivad eristama arvu järke ja klasse. Lahendatakse geomeetriaülesandeid, sooritatakse nelja aritmeetilist tehet naturaali- ja nimega arvudega õpitud arvuvalla piires. Omandatakse kujutlused harilikust ja kümnendmurrust, õpitakse leidma osa tervikust ja tervikut tema osa järgi. Kujuneb oskus rakendada tekstülesandest omandatud teadmisi analoogiliste seostega eluliste probleemide modelleerimisel ja lahendamisel. **Õppetegevus 8.–9. klassis**

8.–9. klassis kasutavad õpilased omandatud arvutusoskust igapäevaste eluliste probleemide modelleerimisel ja lahendamisel. Süvenevad õpilaste teadmised ja oskused opereerimisest arvudega 1 000 000 piires. Täpsustuvad ja laienevad teadmised geomeetrist kujunditest ja nende omadustest, tekib kujutlus pindalast ja ruumalast. Õpilased lahendavad rakenduslikke tekstülesandeid, loevad ja koostavad lihtsamaid andmestikke ja diagramme.

4.4.3 Õpitulemused kooliastmete ja klasside kaupa Õpitulemused I kooliastmes

3. klassi lõpetaja:

1. märkab suunamisel matemaatikaga seonduvat ümbritsevas elus;
2. kasutab õpetajaga koostegEVuses sobivaid info- ja kommunikatsioonitehnoloogia vahendeid;
3. mõistab õpitud matemaatilist keelt;
4. oskab sihipäraselt vaadelda objekte ja nähtusi ning märgata ja kirjeldada nende erinevusi ja sarnasusi;

5. lahendab koostegevuses õpetajaga õpitud matemaatilisi probleemsituatsioone; 6) tunneb huvi matemaatika õppimise vastu.

Õpitulemused 1. klassis Õpilane:

1. orienteerub ruumis ja tasapinnal küsimuse *kus?* ja korralduse pane ...! alusel;
2. võrdleb ja järjestab esemeid suuruse, pikkuse, laiuse ja kõrguse järgi;
3. opereerib hulkadega (oskab hulki võrrelda, võrdsustada ja ühendada ning eraldada osahulka);
4. nimetab, kirjutab ja võrdleb arve 10 piires;
5. teab arvude koostist 10 piires;
6. liidab ja lahutab 10 piires;
7. teab rahaühikuid;
8. eristab ja konstrueerib praktiliselt geomeetrilisi kujundeid *ring*, *kolmnurk*, *nelinurk* ja teab nende nimetusi;
9. teab nädalapäevade ja aastaegade järgnevust toetudes abivahenditele; 10) lahendab ja koostab abiga matemaatilisi jutukesti.

Õpitulemused 2. klassis Õpilane:

1. teab naturaalarve 1–20;
2. vastandab hulgaelemente arvuga (20 piires);
3. määrab arvu koha naturaalarvude reas;
4. eristab ühe- ja kahekohalisi arve, arvus kümnelisi ja ühelisi;
5. liidab ja lahutab 20 piires järku ületamata;
6. lahendab kolme arvu liitmise või lahutamise liitülesandeid;
7. seostab ajasuhteid *eile*, *täna*, *homme*, *üleeile* ja *ülehomme* nädalapäevadega;
8. määrab aega täistundides;
9. kasutab mõõtmisel pikkusühikut sentimeeter;
10. mõõdab joonlaua abil lõigu pikkust sentimeetrites;
11. joonestab punktide järgi joonlaua abil kolmnurka ja nelinurka;

12. kasutab õpitud rahaühikuid ostu-müügitehingute sooritamisel poemängus; 13) lahendab abiga ühetehtelisi tekstülesandeid summa ning vahe leidmiseks.

Õpitulemused 3. klassis Õpilane:

1. teab naturaalarve 1–100;
2. teab arvude ehitust kümnendsüsteemis (100 piires);
3. võrdleb arve;
4. liidab ja lahutab arve 20 piires;
5. liidab ja lahutab arve 100 piires;
6. teab mõõtühikuid *meeter, kilogramm, liiter* ning rahaühikuid *euro* ja *sent*;
7. liidab ja lahutab ühenimelisi arve;
8. määrab õpetaja juhendamisel aega täis- ja pooletunnise täpsusega ning kalendri järgi päevades;
9. joonestab sirglõigu ja nelinurga mõõdu järgi;
10. lahendab abiga ühe- ja kahetehtelisi tekstülesandeid.

Õpitulemused II kooliastmes 6. klassi lõpetaja:

1. märkab ja mõistab matemaatikaga seonduvat ümbritsevas elus;
 2. kasutab õpetaja juhendamisel sobivaid info- ja kommunikatsioonitehnoloogia vahendeid;
 3. mõistab ja rakendab koostegevuses õpetajaga õpitud matemaatilist keelt;
 4. nimetab objekte ja nähtusi ning nende tunnuseid, võrdleb ja rühmitab neid ühe-kahe tunnuse alusel;
 5. lahendab õpitud matemaatilisi probleemsituatsioone ja hindab saadud tulemuse reaalsust õpetaja juhendamisel;
 6. tunneb huvi matemaatika aine vastu. **Õpitulemused 4. klassis Õpilane:**
1. teab naturaalarve 100 piires;
 2. teab Rooma numbreid I–V;

3. liidab ja lahutab 100 piires;
4. korrutab ja jagab toetudes korrutustabelile;
5. lahendab kahe- ja kolmetehtelisi avaldisi;
6. leiab osa tervikust;
7. teab mõõtühikut *millimeeter*;
8. oskab lugeda termomeetri näitu kraadides;
9. tunneb kella (veerand-, pool-, kolmveerand- ja täistund);
10. liidab ja lahutab ühe- ja mitmenimelisi arve;
11. joonestab lõike etteantud mõõdu järgi; 12) teab nurkade liike;

13) lahendab koostöös õpetajaga kahetehtelisi tekstülesandeid.

Õpitulemused 5. klassis Õpilane:

1. teab naturaalarve 1000 piires;
2. eristab järguühikuid, oskab määrata nende arvu;
3. teab Rooma numbreid I–X;
4. liidab ja lahutab arve 1000 piires;
5. korrutab ja jagab ühekohalise arvuga 100 piires;
6. korrutab ja jagab ühekohalise arvuga 1000 piires;
7. lahendab kahe- ja kolmetehtelisi avaldisi;
8. saab aru mõiste *harilik murd* olemusest; 9) leiab osa arvust 1000 piires;
10. teab mõõtühikuid *gramm, tonn, kilomeeter*;
11. määrab aega kella ja kalendri järgi;
12. liidab ja lahutab nimega arve 1000 piires; 13) korrutab ja jagab ühenimelisi arve 1000 piires; 14) eristab ringi ja ringjoont;
- 15) lahendab kahetehtelisi tekstülesandeid.

Õpitulemused 6. klassis

Õpilane:

1. teab naturaalarve 10 000 piires;
2. ümardab arvu etteantud järguni 10 000 piires;
3. teab Rooma numbreid I–XX;
4. liidab ja lahutab arve 10 000 piires;
5. korrutab ja jagab arve 10 000 piires;
6. lahendab mitmetehtelisi avaldisi;
7. mõistab lihtmurru, liigmurru ja segaarvu olemust;
8. liidab ja lahutab lihtmurde;
9. leiab ühe ja mitu osa arvust;
10. mõistab kümnendmurru olemust;
11. liidab ja lahutab kümnendmurde;
12. teab mõõtühikuid *detsimeeter*, *detsiliiter* ja *milliliiter*;
13. arvutab ajavahemikke;
14. liidab ja lahutab nimega arve 10 000 piires;
15. korrutab ja jagab nimega arve 10 000 piires; 16) eristab lõikuvaid, ristuvaid ja paralleelseid sirgeid;
- 17) eristab kolmnurkade liike; 18) arvutab hulknurga ümbermõõtu;
- 19) lahendab kolmetehtelisi tekstülesandeid toetudes lahendusplaanile.

Õpitulemused III kooliastmes

9. klassi lõpetaja:

1. märkab ja mõistab matemaatikaga seonduvat ümbritsevas elus ning kirjeldab seda arvude või geomeetriliste kujundite abil;
2. kasutab õpetaja juhendamisel või iseseisvalt sobivaid info- ja kommunikatsioonitehnoloogia vahendeid;
3. mõistab ja rakendab õpitud matemaatilist keelt igapäevaelus;
4. liigitab objekte ja nähtusi ning kirjeldab neid mitme tunnuse järgi;
5. loeb, mõistab ja lahendab õpitud matemaatilisi probleemsituatsioone;

6. püstitab ülesande lahendamiseks vajalikud küsimused, selgitab valitud lahenduskäiku, hindab saadud tulemuse reaalsust ja teostab enesekontrolli;
7. on teadlik õppija, kes mõistab matemaatika olulisust, on huvitatud ja tunneb vajadust matemaatikateadmisi omandada.

Õpitulemused 7. klassis Õpilane:

1. teab naturaalarve 100 000 piires;
2. ümardab arvu etteantud järguni 100 000 piires;
3. teab Rooma numbreid I–XXX;
4. liidab ja lahutab 100 000 piires;
5. korrutab ja jagab 100 000 piires;
6. lahendab mitmetehtelisi avaldisi;
7. teisendab harilikke murde;
8. taandab harilikke murde;
9. korrutab ja jagab harilikke murde;
10. leiab terviku tema osa järgi;
11. liidab ja lahutab kümnendmurde;
12. korrutab ja jagab kümnendmurde;
13. kasutab arvutamisel pikkus-, raskus-, mahu-, aja- ja rahaühikute seoseid;
14. arvutab aritmeetilise keskmise; 15) arvutab hulknurga übermõõdu;
16. joonestab sümmeetrilisi kujundeid;
17. lahendab kolmetehtelisi tekstülesandeid toetudes lahendusplaanile.

Õpitulemused 8. klassis Õpilane:

1. teab naturaalarve 1 000 000 piires;
2. ümardab arve etteantud järguni 1 000 000 piires;
3. teab Rooma numbreid I–XXXV;
4. liidab ja lahutab 1 000 000 piires;
5. korrutab ja jagab 1 000 000 piires;

6. lahendab mitmetehtelisi avaldisi;
7. liidab ja lahutab harilikke murde;
8. korrutab ja jagab harilikke murde;
9. liidab ja lahutab kümnendmurde;
10. korrutab ja jagab kümnendmurde;
11. arvutab pindala;
12. eristab ruumilisi kujundeid;
13. joonestab sümmeetrilisi kujundeid;
14. lahendab kolmetehtelisi tekstülesandeid toetudes lahendusplaanile.

Õpitulemused 9. klassis Õpilane:

1. teab naturaalarve 1 000 000 piires;
2. teab Rooma numbreid I–XXXV;
3. liidab ja lahutab, korrutab ja jagab 1 000 000 piires; 4) teisendab murde;
5. sooritab nelja aritmeetilist tehet kümnendmurdudega;
6. teab protsendi praktilist tähendust;
7. sooritab protsentarvutusi; 8) arvutab ruumala;
9. leiab infot diagrammilt;
10. lahendab probleemsituatsioonide põhjal mitmetehtelisi tekstülesandeid.

4.5 Loodusõpetus

4.5.1 Õppe- ja kasvatusesmärgid

Loodusõpetuse õpetamisega taotletakse, et põhikooli lõpuks õpilane:

1. tunneb huvi looduse vastu, käitub looduses hoolivalt ja turvaliselt, teab looduskaitse põhimõtteid;
2. oskab vaadelda loodusobjekte ja -nähtusi, teha praktilisi töid ja esitada tulemusi;

3. tunneb ning kirjeldab loodusobjekte ja -nähtusi, mõistab elus- ja eluta keskkonna seoseid;
4. mõistab inimtegevuse mõju keskkonnale, väärtustab keskkonnasäästlikku eluviisi;
5. leiab loodusteaduslikku teavet, kasutades tekste, plaane, kaarte ja mudeleid ning viies läbi vaatlusi ja katseid; sõnastab saadud teavet suuliselt ja kirjalikult.

4.5.2 Õppetegevuse kirjeldus arenguperioodide kaupa

Õppetegevus 1.–2. klassis

1.–2. klassi õppetegevuses keskendutakse looduse vahetule kogemisele ja praktilisele tegevusele. Õpetaja osalusel ja suunamisel õpivad õpilased tundma lähiümbrust ning igapäevaelu nähtusi, õpivad märkama, vaatlama, võrdlema ja kirjeldama ümbritsevate objektide ja nähtuste tajutavaid tunnuseid. Õppetegevuses on olulisel kohal liigitamis- ja järjestamisoskust kujundavad tegevused. Kuna sel arenguperioodil on lihtsustatud õppes õpilastel juhtivaks psüühiliseks protsessiks taju, tuleb õppetegevuses kasutada kujutluspiltide loomiseks palju esemelist ja kujutavat näitlikustamist.

Ülekaalus on praktiline tegutsemine ja õppemäng. Valdavalt suuline õpitemgevus peab arvestama õpilaste kõne arengu taset. Vähesel määral kasutatakse 1. klassi lõpust alates lihtsaid lugemis- ja kirjutamisülesandeid, arvestades seejuures vastavate oskuste arengut.

Õpetaja osaleb õppetöös suurel määral. Järjepidevalt on vaja suunata õpilaste tunnetustegevust ja kõnet. Õpilaste õppetegevust tuleb reguleerida koostöös ja eeskuju järgi, tegevusakte peab saatma õpetaja kõne.

Õppetegevus 3.–5. klassis

3.–5. klassis on õppetegevuses jätkuvalt ülekaalus looduse vahetu kogemine, praktiline tegevus ja õppemäng. Vajalike kujutluspiltide loomist toetab esemeline ja kujutav näitlikkus, lisandub ka tinglik näitlikkus (lihtsad joonised, tabelid, Eesti kaart). Õpilaste tunnetustegevuse areng võimaldab varasemalt kujundatud taju- ja mälukujutlusi täpsemaks muuta ning suurema hulga tunnuste abil laiendada. Õpetaja suunamisel areneb objektide, nähtuste, tegevuste jm kirjeldamis-, võrdlemis-, rühmitamis- ja üldistamisoskus. Õpetaja abiga kujunevad jõukohase õppematerjali ulatuses põhjus-tagajärg seoste mõistmise ja järelduste tegemise oskused. Järk-

järgult suureneb õpitegevuses kirjaliku kõne osakaal – jõukohaste õppetekstide häälega lugemine ja analüüs õpetaja suunamisel, jõukohaste kirjalike ülesannete sooritamine.

Õpetaja osalus õpilaste tegevuses püsib, õpiülesandeid sooritatakse suulise juhendamise, eeskuju ja näidise järgi. Tähelepanu pööratakse lihtsate kirjalike töökorralduste mõistmisele ning nende täitmisele. Õpetaja ülesandeks on järjepidevalt kujundada õpilaste enesejuhtimise ning koostööoskusi, et järgnevatel õppeperioodidel oleks võimalik jõukohasel viisil iseseisvat tööd ning koostõiseid õppeviise (paaris- ja rühmatööd) rakendada.

Õpetaja juhendamisel ja abiga on õpilased suutelised jõukohasel viisil tehnoloogiavahendeid kasutama, näiteks otsima pildilist teavet, sooritama õpitud teadmiste kinnistamiseks lihtsaid õpiülesandeid. Peamised raskused tehnoloogiavahendite kasutamisel tulenevad õpilaste tunnetustegevuse ja kirjaoskuse arengu puudulikkusest.

Õppetegevus 6.–7. klassis

6.–7. klassis võimaldab õpilaste tunnetustegevuse ja kõne areng laiendada jõukohasel viisil õpitavate objektide, nähtuste ja protsesside ning nende tunnuste hulka, seda nii õpilase kodukoha kui ka Eesti kontekstis. Kujutluspiltide loomiseks ja täpsustamiseks kasutatakse õpet loomulikus keskkonnas, praktilisi töid ja katseid, kujutavat ja tinglikku näitlikkust; kogemustel põhinevate mälukujutluste aktiveerimiseks ka verbaalset näitlikkust. Lisaks näitkatsete vaatlusele sooritavad õpilased õpetaja juhendamisel ka ise lihtsamaid praktilisi töid ja katseid. Järjepideva jõukohase arendustegevuse käigus pareneb õpilaste kirjeldamis-, võrdlemis-, rühmitamis- ja üldistamisoskus. Õpetaja suunamisel arenevad põhjus-tagajärg seoste mõistmise ja järelduste tegemise oskused.

Jõukohasel viisil toetub teadmiste-oskuste omandamine kirjalikule õppematerjalile. Õpetaja suunamisel loevad õpilased jõukohaseid õppetekste häälega ja osaliselt endamisi, analüüsivad neid õpetaja suuliste ja kirjalike küsimuste-korralduste abil; otsivad teavet tabelitest, joonistelt ja skeemidelt; sooritavad kirjalikke õpiülesandeid.

Õpetaja osalus õpilaste tegevuses väheneb järk-järgult, õpiülesannete täitmisel suureneb kirjalike tööjuhiste ja kirjalike abivahendite roll. Nende mõistmine ja kasutamine vajab jätkuvalt õpetaja suunamist. Õpilaste iseseisva tegutsemise ja koostööoskuste arenemine võimaldab sooritada jõukohaseid tegevusi paaris- ja rühmatöödena.

Õpetaja juhendamisel kasutavad õpilased sobiva raskusastmega õpitegevuses meedia- ja tehnoloogiavahendeid – otsivad ja loevad jõukohast loodusala infot, kasutavad seda õpiülesannete sooritamisel. Õpilastele on jätkuvalt keeruline info lugemine, selekteerimine, teksti produtseerimine. Õpetaja ülesanne on reguleerida õpitegevuse raskusastet, arvestades õpilaste tunnetustegevuse ja kirjaoskuse arenguga.

Õppetegevus 8.–9. klassis

8.–9. klassis laienevad jõukohase õpitegevuse käigus õpilaste loodusalsed teadmised, parenevad seoste mõistmise oskused, seda nii kodukoha, Eesti kui ka maailma kontekstis. Varasemate õppeperioodidega võrreldes pööratakse rohkem tähelepanu elementaarsete keemia- ja füüsikateadmiste ning -oskuste kujundamisele. Õpilastele valmistab põhikooli lõpuni raskusi reaalselt mittetajutavate nähtuste ning protsesside mõistmine. Õppe eesmärgiks on eelkõige ümbritseva maailma praktiline mõistmine. Kujutluspiltide loomiseks ja täpsustamiseks kasutatakse õpet loomulikus keskkonnas, praktilisi töid ja katseid, kujutavat, tinglikku ning jõukohasel viisil ka verbaalset näitlikkust. Suureneb õpilaste roll ja iseseisvus katsete planeerimisel ja läbiviimisel. Põhjus-tagajärg seoste mõistmist ja järelduste tegemist suunab õpetaja.

Õpetaja juhendamisel otsivad õpilased teavet erinevatest allikatest, kasutades seejuures ka meedia- ja tehnoloogiavahendeid. Õppeinfo mõistmiseks ja kasutamiseks vajavad nad jätkuvalt suunatud analüüsi – suuliseid ja kirjalikke küsimusi-korraldusi. Õpetaja ülesanne on aidata hinnata ning mõista leitud info usaldusväärsust.

Õpilaste oskuste areng võimaldab jõukohases õpitegevuses iseseisva töö osakaalu suurendada. Seejuures vajavad õpilased jätkuvalt õpetaja suunamist ja abivahendeid. Õpilaste iseseisva tegutsemise ja koostööoskuste arenemine võimaldab sooritada jõukohaseid õppetegevusi paaris- ja rühmatöödena.

4.5.3 Õpitulemused kooliastmete ja klasside kaupa Õpitulemused I kooliastmes

3. klassi lõpetaja:

1) märkab ja vaatleb täiskasvanu juhendamisel ümbritseva keskkonna objekte, nähtusi ja protsesse; kirjeldab neid abivahenditele tuginedes 4–5-sõnaliste lausetega (3–5 lauset); 2)

tunneb ära ning nimetab kodukoha tuntumaid taimi ja loomi; võrdleb ja rühmitab neid õpetaja suunamisel erinevate õpitud tunnuste alusel;

3. teab kuude nimetusi ja järgnevust, rühmitab neid vastavalt aastaajale;
4. liigub ja käitub turvaliselt, väärtustab looduses viibimist; märkab täiskasvanu suunamisel oma kodukoha elurikkust ning suhtub sellesse hoolivuse ja austusega, hoolib elusolenditest ja nende vajadustest.

Õpitulemused 1. klassis Õpilane:

1. orienteerub täiskasvanu abiga kodus, koolis ja kooliteel;
 2. tunneb ära ja nimetab õpitud taimi, loomi ja loodusnähtusi; kirjeldab neid õpetaja küsimustele toetudes 2–4-sõnalise lausega ja rühmitab neid erinevate tunnuste alusel;
 - 3) tunneb ära ja nimetab aastaaegu ja aastaegadele iseloomulikke loodusnähtusi; nimetab aastaegade järjestust;
- 4) käitub looduses hoolivalt, hindab enda ja teiste käitumist looduses õige/vale põhimõttel.

Õpitulemused 2. klassis

Õpilane:

1. tunneb ära ja nimetab õpitud taimi ning loomi, lähiümbruse eluta looduse objekte ning nähtusi; kirjeldab neid abile tuginedes 3–5-sõnaliste lausetega (3–4 lauset);
2. võrdleb õpetaja suunamisel õpitud elusorganisme 2–3 tajutava tunnuse alusel; rühmitab neid õpetaja suunamisel ning eristab õpitud kuuluvusrühmi;
3. tunneb ära ja nimetab aastaaegu, kirjeldab nende põhitunnuseid; järjestab abivahendite toel aastaajale vastavate kuude nimetusi;
4. märkab ja toob õpetaja küsimustele toetudes näiteid elusolendite vajadustest.

Õpitulemused 3. klassis Õpilane:

- 1) kirjeldab abivahenditele tuginedes 4–5-sõnaliste lausetega (3–5 lauset) eluta looduse objekte ning nähtusi; võrdleb ja rühmitab neid õpetaja suunamisel erinevate tunnuste alusel;
- 2) teeb koostegevuses täiskasvanuga lihtsamaid ilmavaatlusi, iseloomustab abivahenditele tuginedes ilma ning valib ilmale vastava välisriietuse;
3. märkab ja kirjeldab abivahenditele tuginedes 4–5-sõnaliste lihtlausest looduses ja inimtegevuses toimuvaid aastaajalisi muutusi;

4. teab kuude nimetusi ja järgnevust, rühmitab neid vastavalt aastaajale;
5. tunneb ära ja nimetab kodukoha tuntumaid taimi ja loomi; rühmitab neid õpetaja suunamisel erinevate tunnuste alusel ning nimetab õpitud kuuluvusrühma;
6. kirjeldab ning võrdleb abivahenditele tuginedes õpitud taimede välisehitust ja elupaiku ning õpitud loomade välisehitust, liikumisviisi ja toitumist;
7. liigub looduses turvaliselt, kahjustamata loodust ja iseennast; hoolib elusolendite vajadustest.

Õpitulemused II kooliastmes

6. klassi lõpetaja:

1. tunneb huvi Eesti looduse, selle uurimise ja loodusainete õppimise vastu;
2. vaatleb, kirjeldab ja võrdleb abivahenditele tuginedes õpitud elus- ja eluta looduse objekte, nähtuseid ja protsesse, selgitab abiga nendevahelisi seoseid ning tähtsust looduses; 3) loeb ja mõistab õpetaja abiga jõukohaseid looduslaseid õppetekste, tabeleid, skeeme ja jooniseid; kasutab õpiülesannete täitmisel lihtsat plaani, Eesti kaarti;
4. leiab etteantud allikatest lihtsamat loodusteaduste- ja tehnoloogiaalast teavet; hindab õpetaja abiga kasutatud allikate usaldusväärsust; kasutab õppimiseks ja teabe otsimiseks meedia- ja tehnoloogiavahendeid;
5. viib õpetaja juhendamisel läbi lihtsaid praktilisi töid, teeb tugisõnadele toetudes tulemuste põhjal kokkuvõtteid, seostab saadud teadmisi igapäevaelus ettetulevate olukordadega; 6) mõistab inimtegevuse ja keskkonna seoseid kodukoha kontekstis; väljendab hoolivust ja lugupidamist kõigi elusolendite vastu; käitub turvaliselt, järgib tervislikke eluviise.

Õpitulemused 4. klassis Õpilane:

1. tunneb ära ning nimetab kodukoha taimi, loomi ja seeni; kirjeldab ja võrdleb abivahenditele tuginedes neid iseloomustavaid tunnuseid (välisehitus, elupaik, eluviis); toob näiteid loomade ning mürgiste taimede ja seentega seotud ohtudest;
2. eristab ja rühmitab õpitud selgroogseid ning selgrootuid loomi, maismaataimi ja kübarseeni;

3. järjestab taimede ja loomade arengu etappe kujutavaid seeriapilte, kirjeldab õpitud elusorganismide arengut tuginedes pildiseeriale;
4. näitab enda kehal ja nimetab õpitud kehaosaid;
5. võrdleb abivahendile tuginedes inimeste elu maal ja linnas;
6. toob näiteid puhta vee ja õhu, mulla, valguse ning soojuste tähtsusest elusolenditele;
7. teeb õpetaja juhendamisel lihtsamaid vaatlusi ja praktilisi töid, valides sobivaid vahendeid ning järgides ohutusnõudeid; kirjeldab abivahenditele tuginedes vaadeldut ja oma tegevust.

Õpitulemused 5. klassis

Õpilane:

1. näitab ja nimetab näitvahendil inimese elundkondade tähtsamaid elundeid, kirjeldab tugisõnade toel nende ülesandeid;
2. saab aru lihtsast plaanist, leiab kooliümbruse plaanilt tuttavaid objekte;
3. leiab Eesti kaardil oma kodukoha, Eesti suuremad saared, järved, jõed ja linnad;
4. toob näiteid oma kodukoha looduslikust mitmekesisusest ja inimeste tegevusest (sh olulisemad asutused ja ettevõtted, inimeste tegevusalad);
5. toob abivahenditele toetudes näiteid organismide vaheliste seoste kohta looduses, koostab lihtsamaid toiduahelaid;
6. nimetab ja kirjeldab abivahenditele toetudes maailmaruumi objekte ning nähtusi

(Päikesesüsteem, öö ja päeva vaheldumine).

Õpitulemused 6. klassis

Õpilane:

1. teab ja nimetab põhi- ning vaheilmakaari; määrab neid kaardil;
2. saab aru lihtsast plaanist ja kaardist; leiab Eesti kaardil Läänemere, õpitud saared, jõed, järved, linnad; koostab õpetaja juhendamisel lihtsamaid mõõtkavata plaane;
3. võrdleb abivahenditele tuginedes taimede, loomade, seente ja bakterite eluavaldusi; selgitab nende tähtsust looduses; toob näiteid nende mõju kohta inimese organismile; 4) kirjeldab ja võrdleb abivahenditele toetudes õpitud koosluste (erinevad veekogud,

asula) elutingimusi, teab nende tüüpilisemaid liike; koostab koosluste kohta toiduahelaid ja lihtsamaid toiduvõrgustikke;

5. teab vee ja õhu omadusi ning tähtsust elusorganismidele; toob näiteid, kuidas inimene mõjutab oma tegevusega vee ja õhu puhtust; jälgib oma pere veetarbimist, toob näiteid vee säästmise võimalustest;
6. teab mulla tähtsust elusorganismidele ja selgitab abivahenditele tuginedes mulla kaitse vajadust;
7. mõõdab temperatuuri ja pikkust, valides sobivad mõõtmisvahendid;
8. viib õpetaja juhendamisel läbi lihtsaid praktilisi töid, teeb tulemuste põhjal kokkuvõtteid, seostab saadud teadmisi igapäevaelus ettetulevate olukordadega.

Õpitulemused III kooliastmes

9. klassi lõpetaja:

- 1) väärtustab nii kodukoha kui ka teiste maade looduslikku ja kultuurilist mitmekesisust; 2) toob näiteid inimtegevuse mõjust ümbritsevale keskkonnale; väljendab hoolivust ja lugupidamist kõigi elusolendite vastu; käitub turvaliselt; kirjeldab näidete abil jätkusuutliku, säästva ja vastutustundliku eluviisi põhimõtteid ning järgib neid;
- 3) toob näiteid tervislikest eluviisidest ja järgib neid, kasutab elementaarseid esmaabivõtteid; 4) kavandab õpetaja juhendamisel ning viib ohutult läbi lihtsamaid praktilisi töid, valides sobilikud mõõtevahendid; teeb tulemuste põhjal kokkuvõtteid ja järeldusi; seostab saadud teadmisi igapäevaelus ettetulevate olukordadega;
5. käsitseb ohutult ja otstarbekalt olmeseadmeid, tööriistu ning kodukeemiat, selgitab nende kasutamise otstarvet ja ohutusnõudeid;
6. leiab õpetaja suunamisel erinevatest allikatest jõukohast loodusteaduslikku infot; hindab õpetaja abiga kasutatud allikate usaldusväärsust; kasutab õppimiseks, koostööks ja info otsimiseks meedia- ja tehnoloogiavahendeid.

Õpitulemused 7. klassis Õpilane:

1. eristab ja rühmitab õpitud elusorganisme erinevate tunnuste järgi; selgitab abivahenditele tuginedes keskkonnatingimuste mõju elusorganismidele; toob näiteid taimede ja loomade kohastumustest Eesti looduse näitel;

2. kirjeldab ja võrdleb abivahenditele tuginedes koosluste (veekogud, aed, põld, niit, mets, soo) elutingimusi; teab nende tüüpilisemaid liike; koostab koosluste kohta toiduahelaid ja lihtsamaid toiduvõrgustikke;
3. toob näiteid inimtegevuse mõjust ümbritsevale keskkonnale; mõistab koosluste tähtsust ning selgitab näidete varal nende kaitsmise vajadust;
4. näitab Eesti asukohta Euroopa kaardil; kirjeldab abivahenditele tuginedes Eesti asendit; kasutab erinevaid kaarte Eesti asendi, pinnavormide ja kliima kirjeldamiseks;
5. nimetab Eesti loodusvarasid ja toob nende kasutamise näiteid; selgitab abiga loodusvarade säästliku kasutamise vajadust.

Õpitulemused 8. klassis Õpilane:

1. mõõdab õpetaja juhendamisel ruumala, massi, vahemaid looduses ja kaardil ning aega; seostab saadud mõõtmistulemusi igapäevaelus esinevate olukordadega;
2. kavandab ning viib õpetaja juhendamisel ohutult läbi praktilisi töid, teeb tulemuste põhjal kokkuvõtteid ja järeldusi, seostab saadud teadmisi igapäevaelus esinevate olukordadega; 3) kirjeldab tugisõnade abil õpitud ainete/materjalide omadusi ja toob näiteid nende kasutamise kohta igapäevaelus; taaskasutab võimaluse piires materjale ja esemeid;
- 4) leiab õpetaja suunamisel kaartidelt, loodusalastest tekstidest, tabelitest ja graafikutest teavet loodusevõrkude kohta, seostab organismide kasvukohti ja kohastumisi vastava loodusevõrkuga, kirjeldab inimtegevust ja selle mõju piirkonna loodusele; 5) rühmitab elusorganisme, toob näiteid erinevate organismide seostest looduses; 6) väärtustab nii kodukoha kui ka teiste maade looduslikku ja kultuurilist mitmekesisust ja järgib jätkusuutliku arengu põhimõtteid.

Õpitulemused 9. klassis Õpilane:

1. seostab inimese elundkondi nende põhifunktsioonidega, kasutab elementaarseid esmaabivõtteid;
2. toob näiteid tervislikest eluviisidest ja järgib neid;
3. kirjeldab abivahenditele tuginedes Eesti asendit; toob näiteid kodukoha tööstus-, teenindus- või põllumajandusettevõtte tegevuse kohta;
4. koostab teabeallikate põhjal Euroopa riigi tutvustuse ja reisiplaani, esitleb seda kaaslasele;

5. käsitseb ohutult ja otstarbekalt olmeseadmeid, tööriistu ning kodukeemiat; selgitab nende kasutamise otstarvet ja ohutusnõudeid;
6. kirjeldab ja selgitab õpitud nähtuste iseloomulikke tunnuseid ning toob näiteid nende avaldumise kohta igapäevaelus;
7. leiab internetist vajalikku ja jõukohast loodusteaduslikku infot ning hindab abiga selle usaldusväärsust;
8. kirjeldab jätkusuutliku, säästva, vastutustundliku eluviisi põhimõtteid ja järgib neid.

4.6 Ajalugu

4.6.1 Õppe- ja kasvatusesmärgid

Ajalooõpetusega taotletakse, et põhikooli lõpuks õpilane:

1. tunneb huvi mineviku vastu; teab, et minevik on olnud muutuv ja väga mitmekesine;
2. omab üldist ettekujutust Eesti ajaloost ja sellega seoses üldjoontes kogu maailma ajaloost; 3) kirjeldab abivahendite toel olulisi ajaloosündmusi, inimeste eluviisi ja tegevusalasid õpitud ajastutel;
4. teab, et maailmas toimunud sündmused on otseselt või kaudselt mõjutanud nii Eestis kui ka mujal Euroopas toimunud sündmusi; teab, et poliitikal on suur roll maailma riikide omavahelistes suhetes;
5. nimetab oma põhiõigusi ning kohustusi Eesti Vabariigi kodanikuna, kirjeldab Eesti riigi valitsemiskorda;
6. teab ja väärtustab kombeid ning traditsioone oma kultuuris; väärtustab kultuurilist mitmekesisust ning määratleb end oma rahva liikmena;
7. leiab infot eri teabeallikatest, oskab hinnata erinevate teabeallikate usaldusväärsust.

4.6.2 Õppetegevuse kirjeldus arenguperioodide kaupa

Õppetegevus 6.–7. klassis

6. klassis algav ajaloo õppimine võimaldab õpilastel suhestuda minevikuga. Ajalooõpetuses lähtutakse õpilasest kui ajaloos osalejast. Õpilasel kujundatakse arusaam, et ajalugu on ka tema enda lugu. Toetutakse õpilase isiklikele kogemustele ning eelnevatele teadmistele ja kujutlustele, kesksel kohal on nende aktualiseerimine ja süstematiseerimine. Ajalooga tutvumine algab enamasti õpetaja suunamisel ja juhendamisel, kasutatakse praktilisi õpiülesandeid (nt vanematelt ja vanavanematelt teabe kogumine oma pere ja suguvõsa kohta). Korraldatakse õppekäike muuseumidesse ja ajaloolistesse paikadesse, vaadatakse õppefilme. Õppetegevuse käigus omandatakse mitmesuguseid oskusi (küsimuste esitamine, teabe hankimine, eneseväljendamine), arendatakse koostööoskusi ja kujutlusvõimet. Ajalootunnis kasutatavad õpitegevused (lugemine, küsimustele vastamine, arutlemine, jutustuse kuulamine, ümberjutustamine) toetavad õpilaste psüühiliste protsesside ja kõne arengut, sealhulgas sõnavara rikastumist. Uut teemat käsitlema asudes selgitatakse välja õpilase eelteadmised ja laiendatakse sõnavara, et vältida võimalike väärkujutluste kinnistumist ja uute kujunemist.

6. klassis omandatakse teadmisi õpilase lähiümbruse kohta, 7. klassis keskendutakse juba laiemalt Eesti ajaloo ja üldajaloo õppimisele. Ajaloo õpetamisel on väga oluline muuseumide, ajaloo seotud paikade ja mälestiste külastamine, ajalugu tutvustavate filmide vaatamine ja muul viisil näitlikustamine.

Õppetegevus 8.–9. klassis

8. ja 9. klassis keskendutakse Eesti ajaloo seostele Euroopa ja maailma ajalooga. Euroopas ja maailmas toimunud sündmusi käsitletakse eeskätt Eesti ajaloo paremaks selgitamiseks ja ilmestamiseks. Rõhutatakse, et Euroopas toimunud sündmused on tugevasti mõjutanud Eestis toimunud sündmusi (sõjad, revolutsioonid, tootmissuhete muutused jms). Ajalooõpetuse puhul seni olulisena rõhutatud põhimõtetele lisandub 8.–9. klassis tähelepanu pööramine otsestele ja kaudsetele põhjuslikele seostele. 8. klassi ajalooõpetuses on oluline tuua selgelt esile seosed varem õpituga, 9. klassis on põhitähelepanu lähiajaloo sündmustel, kuna just neil on igapäevaelus kõige tajutavam mõju õpilasele, tema perele/suguvõsale ja keskkonnale.

Kesksel kohal on õpetaja ja õpilase koostöö. Õpilane vajab õpetaja tuge ja juhendamist põhikooli lõpuni. Arvestades õpilaste lugemisraskusi, loetakse teksti klassis ühiselt ning analüüsitakse seejärel loetut õpetaja suunamisel, et tagada selle mõistmine.

Peale uute mõistete omandamise on olulisel kohal ka sõnavara laiendamine üldisemalt. Põhikooli lõpuni on vajalik näitlikustamine, teavet ei saada ainult õppetekstidest, vaid ka teistest allikatest (õpetaja jutustus, õppefilm, kaardid, fotod jne). Suur osa näitlikustamisest toimub teabe- ja sidetehnikavahendite toel. Õppe raames tehakse õppekäike muuseumidesse ja ajaloolistesse paikadesse, näidatakse filme, mis kajastavad minevikus toimunud sündmusi jne.

4.6.3 Õpitulemused kooliastmete ja klasside kaupa Õpitulemused II kooliastmes

6. klassi lõpetaja:

1. tunneb huvi oma pere, kodukoha ja kodumaa vastu;
2. mõistab ajatelje abil sündmuste ajalist järgnevust ja ajaloo jaotamist ajastuteks;
3. tajub eluolu ja esemelise keskkonna muutumist läbi aja; 4) teab, kuidas muutus inimeste eluolu muinasajal;

5) teab mõnd olulist ajaloolist isikut ja tema rolli ajaloos. **Õpitulemused 6. klassis Õpilane:**

1. tunneb huvi oma perekonna ajaloo ja sellega seotud minevikusündmuste vastu;
2. teab, et kodukoht ja elutingimused on ajaloo käigus muutunud;
3. tajub mineviku ja oleviku seoseid;
4. mõistab ajalist järgnevust ajateljel, omab üldist ettekujutust kodukoha ajaloo perioodidest.

Õpitulemused III kooliastmes

9. klassi lõpetaja:

1. teab, kuidas on läbi ajaloo muutunud eestlaste eluolu ja esemeline keskkond;
2. teab mõningaid Eesti ajalugu mõjutanud sündmusi Euroopa ja maailma ajaloos;
3. teab uusaja ja lähiajaloo sündmusi Eesti ajaloos;
4. mõistab oluliste isikute rolli Eesti, Euroopa ja maailma ajaloos;
5. mõistab ajatelje abil sündmuste ajalist järgnevust ja ajaloosündmuste täpset dateerimist; 6) teab Eesti Vabariigi valitsemiskorda ja seda, kuidas riik toimib; väärtustab oma kodumaad ja selle kodanikuks olemist.

Õpitulemused 7. klassis Õpilane:

1. selgitab õpitava ajalooperioodiga seostuvaid olulisemaid põhimõisteid;
2. nimetab tähtsamat muinasajast ja selle perioodidest (kiviaeg, pronksiaeg, rauaaeg), kirjeldab muinasaja inimese eluviisi ja tegevusalasid;
3. teab vanaaja kultuure ja oskab nimetada ajastu olulisemaid saavutusi ja leiutisi;
4. kirjeldab kõige üldisemal kujul keskaja olemust;
5. teab keskaja Euroopa eluolu muutusi, avastusi ja leiutisi;
6. teab olulisemaid sündmusi, mis leidsid aset keskajal Eesti aladel.

Õpitulemused 8.

klassis Õpilane:

1. selgitab üldisi fakte uusaja sündmustest ja inimeste elu-olust Eestis kuni Esimese maailmasõja lõpuni;
2. nimetab Euroopa ja maailma uusaja tähtsamaid sündmusi, mis on mõjutanud Eesti ajalugu;
3. tunneb huvi Eesti mineviku vastu Euroopas;
4. teab, et Euroopas toimunud sündmused on oluliselt mõjutanud Eesti ajalugu; 5) kirjeldab, kuidas majanduslikud ja ühiskondlikud muutused on mõjutanud inimeste elukorraldust;
6. teab, et inimeste teadmised on kujunenud suhtlemises teiste rahvastega;
7. kõrvutab ajateljel mõningaid olulisi Eestis ja Euroopas toimunud sündmusi; 8) tunneb ajaperioodi iseloomulikke tunnuseid.

Õpitulemused 9. klassis Õpilane:

1. selgitab üldisi fakte uusaja sündmustest ja inimeste eluolust Eestis Esimese maailmasõja lõpust tänapäevani;
2. tunneb huvi Eesti riigi mineviku vastu;
3. teab, et maailmas toimunud sündmused on otseselt või kaudselt mõjutanud nii Eestis kui ka mujal Euroopas toimunud sündmusi;
4. omab üldist ettekujutust Eesti ajaloost ja sellega seoses üldjoontes kogu maailma ajaloost; 5) mõistab, et eri ajastute kultuuri-, teaduse- ja tehnikasaavutused on olnud edasiviivaks jõuks riikide (ka Eesti) arengus;

6. teab, et poliitikal on suur roll maailma riikide omavahelistes suhetes;
7. kujutab ajateljele toetudes ette maailmas toimunud olulisemaid sündmusi;
8. nimetab oma põhiõigusi ning kohustusi Eesti Vabariigi kodanikuna; 9) kirjeldab Eesti riigi valitsemiskorda;
- 10) väärtustab oma kodumaad ning Eesti Vabariigi kodanikuks olemist.

4.7 Inimeseõpetus

4.7.1 Õppe- ja kasvatuseesmärgid

Inimeseõpetusega taotletakse, et põhikooli lõpuks õpilane:

1. tunneb oma keha ning mõistab inimese kasvamise ja arenemisega seotud muutusi ning vastutust (nt seksuaalsuse olemus ja sellega seotud vastutus, töövõime jne);
2. hoiab oma tervist, järgides tervislikku eluviisi, käitub nii, et ei sea ohtu enda, teiste inimeste ega keskkonna turvalisust;
3. märkab ja mõistab kaaslaste ning iseenda emotsionaalseid seisundeid, käitumisviise; oskab neid hinnata ja nendega toime tulla;
4. hoiab puhtust ja korda; orienteerub eluasemega seotud küsimustes, omandab teadmised ja oskused majandamiseks, koduse elu korraldamiseks;
5. suudab täiskasvanu suunamisel eristada ning teadvustada oma oskusi ja võimeid, otsib erinevatest teabeallikatest võimetekohaseid jätkuõppevõimalusi ja teeb enda jaoks optimaalseid valikuid;
6. tunneb huvi ümbritseva ühiskonnaelu vastu;
7. tunneb olmesuhtlemiseks vajalikke kodanikuõigusi ja -kohustusi, järgib sotsiaalseid nõudeid ja käitumisetiketti.

4.7.2 Õppetegevuse kirjeldus arenguperioodide kaupa

Õppetegevus 1.–2. klassis

1.–2. klassis on inimeseõpetuse põhisisuks lähiümbruse märkamine, selle teadvustamine (suhtes *mina* ja *meie*) ning sotsiaalse kompetentsuse arendamine. Õpitakse koos tegutsema nii matkides kui ka eeskuju ja juhendamise järgi. Omandatakse baassõnavara ja -lausungimalle ning elementaarseid (olme)suhtlusoskusi: teise inimese kuulamine, ütluste mõistmine ja nendele reageerimine (vastusrepliigid dialoogis), dialoogi alustamine ja jätkamine tuttavas situatsioonis jms.

Õpitakse (mängu)asjade kasutamist ja hoidmist, mängus osalemist, reeglitest kinnipidamist, mängu algatamist, rollide ja vajalike mänguasjade jagamist jne. Kohati võib olla keeruline rollimängudes osalemine. Õpilased vajavad pidevat motiveerivat tagasisidet oma tegevuse ja saavutuste kohta.

Võrreldavate situatsioonide ja illustratsioonide (joonised, fotod) toel õpitakse märkama ja eristama (puhas/must, meeldib / ei meeldi jne) ümbritsevate esemete, ruumide ja inimeste (sh iseenda) esteetilisi omadusi. Õpitakse eristama isiklikke, võõraid ja ühiseid esemeid, neisse heaperemehelikult ja turvaliselt suhtuma ning neid kasutama. Õpitakse ka märkama ja eristama eakaaslaste käitumisviise. Harjutatakse viisakat käitumist (tervitamine, palumine, tänamine, eakaaslase ja täiskasvanu poole pöördumine, võimalik keeldumine jne).

Õppetegevus 3.–5. klassis

3.–5. klassis kujuneb jätkuvalt õpilaste oskus märgata ja eristada oma lähiümbrust (selle esemeid, nähtusi, sündmusi, tegevusi jms). Õpilased tutvuvad eesti rahvakommete ja traditsioonidega (rõhuasetus pere ja kodukoha traditsioonidel).

Tegevus- ja suhtlussituatsioonides õpitakse tundma ja järgima ühiskonnas aktsepteeritavaid käitumisnorme. Õpitakse märkama, eristama ja mõistma igapäevaelu olukordi, sealhulgas ohuolukordi, verbaalseid ja mitteverbaalseid eneseväljendusviise, tundeid jms. Täiendatakse ühis- ja koostevõime oskusi (sh hooliv ja teisi arvestav suhtlemine) ja viisaka käitumise oskusi. Õpetaja abiga saab õpilane aru pere ja koduga seotud teemadest, teadvustab laste ning vanemate vastastikuseid õigusi ja kohustusi.

Järjepidevalt kujundatakse õpilaste sotsiaalset teadlikkust ja verbaalset aktiivsust: õpilased kirjeldavad abivahendite toel enda ja kaaslaste tegevust ja emotsionaalset seisundit. Õppimist toetavad aktiivõppemeetodite kasutamine, õppekäigud, praktilised ülesanded, lühipalade lugemine ja analüüsimine. Järjest enam võimaldab tunnetustegevuse tase õpilastel aktiivsemalt

ja iseseisvamalt osaleda (õpi)tegevuste kavandamisel, sooritamisel ja kontrollimisel ning abivahendite valimisel ja kasutamisel.

Praktiliste ja tekstis kirjeldatud situatsioonide analüüsil pööratakse tähelepanu nendes osalejate tegevusviisidele, motiividele ja kavatsustele, situatsioonide tingimustele, tegevuste tulemustele ja tagajärgedele. Õpitakse juhendamise järgi situatsioonidele alternatiivseid lahendusi leidma ning kaaslastele soovitusi andma.

Õppetegevus 6.–7. klassis

6.–7. klassis täienevad õppetegevuse käigus õpilaste sotsiaalsed suhtlemis- ja käitumisoskused. Harjutatakse suhtlemist ja koostevuse reguleerimist dialoogis (osalemine rühmatöodes, rollimängudes, kutse koostevusele, vastused küsimustele ja teadetele, dialoogi alustamine küsimuse ja teatega, nõustumine ja loobumine, alternatiivne ettepanek, oma arvamuste selgitamine ja kaitsmine). Individuaal- ja rühmatööde tulemuste esitlemise, enda ja teiste tegevuste kommenteerimise kaudu suureneb õpilaste verbaalne aktiivsus, kujunevad avaliku esinemise esmased oskused.

Õpitakse mõistma ja nimetama tegevuse eesmärgi, tingimusi, põhjuseid ja tagajärgi, käitumisaktis ilmnevaid emotsioone. Juhendamisel leitakse seoseid tegevus-, suhtlus- ja käitumisakti vahel, tehakse järeldusi ning planeeritakse ja/või korrigeeritakse edasist tegevust/käitumist.

Arenguliselt on õpilaste jaoks oluline pöörata tähelepanu muutustele enda organismis ja käitumises (seksuaalsus, suhtlemine ja käitumine vastassugupoolega, noormehe ja neiu rollid eri situatsioonides jms) ning oma tervisekäitumisele (sh hoolitsemine oma füüsilise, vaimse ja sotsiaalse tervise eest, enesekehtestamine, riskikäitumine).

Õpitakse märkama ja teadvustama kultuurilisi erinevusi. Alustatakse ettevalmistust iseseisvaks majandamiseks, teadlikuks ja säästlikuks tarbimiseks (prügi sorteerimine, pakendiinfo jmt). Inimeseõpetuse temaatika ja õpilaste oskused võimaldavad sel perioodil rohkem kasutada IKTvahendeid.

Õppetegevus 8.–9. klassis

Põhikooli lõpuastmes on kõige olulisem toetada õpilasi iseseisvaks toimetulekuks. Vanuseliselt on oluline tähelepanu pöörata ühiskonnaõpetusega seotud teemadele: eri eluvaldkondadega

seotud õigusaktid ja lepingud, ameti valik ja edasiõppimisvõimalused, töötaja õigused ja kohustused, otstarbekad ja vastutustundlikud valikud/otsused, iseseisev raha kasutamine ja säästlik tarbimine, eluasemega seotud küsimused. Õpilased tutvuvad ja õpivad kasutama teabeallikaid, nõustamis- ja kriisiabivõimalusi; omandavad teadmise, kuidas otsida, küsida ja kasutada elus vajaminevat teavet ja abi.

Õpilane harjutab iseseisva elu alustamise ja soolise küpsemisega seotud rollikäitumist. Teab turvalise seksuaalkäitumise põhimõtteid ja oma vastutust selles, tunneb ära lähisuhtevägivalla. Oluline on teadvustada pere loomise ja laste saamisega seotud vastutust.

Õppetegevuses rakendavad õpilased eelnevatel aastatel omandatud eri situatsioonidele vastavaid suhtlemisoskusi. Kujuneb oskus hinnata oma ning kaasinimeste individuaalset ja rühmakäitumist (põhjus-tagajärg seosed, otstarbekus, vastavus ühiskonnainormidele).

4.7.3 Õpitulemused kooliastmete ja klasside kaupa Õpitulemused I kooliastmes

3. klassi lõpetaja:

1. alustab ja jätkab dialoogi (vastab küsimusele, esitab küsimusi, nõustub või loobub kutsest);
2. teab viisaka käitumise reegleid, püüab neid täita;
3. hindab õpituatsioonis enda ja kaaslaste igapäevast käitumist (õige/vale, meeldib / ei meeldi);
4. tunneb ära ja nimetab näoilme ja hääletooni järgi kaaslaste 4–6 emotsiooni;
5. nimetab, mille poolest ta teistega sarnaneb ja mille poolest teistest erineb, teab oma keha osasid;
6. räägib õpetaja suunamisel ja abivahendite toel tervisliku eluviisi põhimõtetest: liikumine, toitumine, puhkus ja enese eest hoolitsemine;
7. hoolitseb oma hügieeni eest, hoiab puhtust ja korda;
8. teab, mis on perekond, kodu, kodukoht ja kodumaa, ning Eesti riigi sümboleid; 9) liikleb ohutult kooliteel ning palub abi õnnetusjuhtumi korral.

Õpitulemused 1. klassis Õpilane:

1. tutvustab ennast, nimetades oma nime, kooli, klassi, kodu asukoha, õdedevendade ja vanemate nimed;
2. nimetab küsimuste abil oma lemmiktegevusi;
3. osaleb ühistes (õppe)mängudes ja järgib meeldetuletamisel mängureegleid;
4. vastab dialoogi repliigile, alustab dialoogi oma soovide ja vajaduste väljendamiseks;
5. tunneb ära kaaslaste tegevuses ning õppesituatsioonis õige ja vale käitumise;
6. teeb vahet endale ja teistele kuuluvate asjade vahel;
7. teab oma kehaosi (pea, kael, kõht, selg, käed, jalad, juuksed ja nägu);
8. järgib õpetaja meeldetuletusel hügieeninõudeid igapäevaste tegevuste käigus (käte pesemine, taskuräti kasutamine jms);
9. märkab õpetaja suunamisel ümbritsevate esemete välimust, esemete ja ruumide puhtust ning korrashoidu; korrastab õpetaja juhendamisel oma töölauda ja lähiümbrust;
10. nimetab nädalapäevi, ööpäeva osasid ja aastaaegu õiges järjestuses;
11. teab, kuidas ohutult sõiduteed ületada, ja käitub vastavalt; 12) teab, et elab Eestis;
- 13) teab Eesti lipu värve nende õiges järjestuses.

Õpitulemused 2. klassis Õpilane:

1. alustab ja jätkab dialoogi tuttavates situatsioonides; kutsub õpetaja suunamisel kaaslasti tuttavat (õppe)mängu mängima, jagab mänguasju;
2. tava situatsioonides suhtlemisel tervitab, palub, tänab, vabandab; käitub söögilauas viisakalt (palub, tänab, räägib vaikse häälega, hoiab puhtust);
3. teab oma vanust, sünnipäeva ja kodust aadressi, nimetab oma kodukoha;
4. kirjeldab tegevusi, mis talle rõõmu pakuvad;
5. hindab õpetaja abiga kaaslaste igapäevast käitumist skaalal õige/vale, meeldib / ei meeldi;
6. eristab oma, võõrast ja ühist asja ning mõistab, et võõrast asja ei tohi loata võtta;
7. tunneb ära ja nimetab näoilmele ja hääletoonile vastava emotsiooni (4 erinevat);
8. tunneb ära situatsiooni, kus kellelegi tehakse liiga;

9. järgib ise ja õpetaja meeldetuletusel hügieeninõudeid igapäevastes tegevustes (käte pesemine, taskuräti kasutamine jms);
10. nimetab näitvahenditele toetudes tervisele kasulikke toite;
11. nimetab oma lähisugulasi;
12. teab võimalusi, kuidas abistada pereliikmeid kodustes töödes;
13. teab oma vanemate ja koolitöötajate ameteid;
14. tunneb kella täistundides;
15. teab sagedasemaid ohtusid kooliteel liiklemisel ja võõraste inimestega suhtlemisel; 16) oskab pöörduda täiskasvanu poole abi saamiseks.

Õpitulemused 3. klassis Õpilane:

1. alustab ja jätkab dialoogi (küsimus – vastus, teade – küsimus, kutse koosteggevusele, nõustumine, loobumine);
2. nimetab, mille poolest ta teistega sarnaneb ja mille poolest teistest erineb;
3. hindab õpisisituatsioonis enda ja kaaslaste igapäevast käitumist skaalal õige/vale, meeldib / ei meeldi;
4. teab erinevates kohtades ja olukordades viisaka käitumise reegleid;
5. tunneb näoilme ja hääletooni järgi ära ja nimetab kaaslaste 4–6 emotsiooni;
6. teab oma keha puhtuse ning välimuse eest hoolitsemise vahendeid ja vajalikkust; 7) teab terve ja haige inimese tunnuseid; märkab oma enesetunnet ning teavitab sellest kaaslasti;
8. teab, et ravimeid võetakse haige olles, et ravimid võivad olla inimese tervisele ohtlikud;
9. kirjeldab tervise hoidmise viise: mitmekesine toit, uni ja puhkus, liikumine ja sport;
10. kõneleb õpetaja suunamisel oma perekonnast: pere suurus, pereliikmete nimed, õdedevendade vanus, vanemate tegevus;
11. küsimustele toetudes räägib enda ja pereliikmete tegevusest pühade tähistamisel; 12) teab, mis on tema kodukoht ja kodumaa; väärtustab Eestit – oma kodumaad; tunneb Eesti sümboleid (lipp, vapp, hümn; suitsupääsuke, rukkilill); 13) tunneb kella täis- ja pooltundides;

14. nimetab positiivseid vaba aja veetmise võimalusi;
15. teab ohtlikke kohti ja olukordi kooliteel ja koduümbruses ning valib ohutu tee sihtpunkti;
16. palub ohuolukorras ja õnnetusjuhtumi korral abi.

Õpitulemused II kooliastmes

6. klassi lõpetaja:

1. märkab ja aktsepteerib inimeste erinevusi (rahvus, välimus, vanus, tervis jm);
2. leiab õpetaja juhendamisel infot erinevatest teabeallikatest (sh tekstidest ja internetist);
3. tunneb kella ja kalendrit ning seostab seda oma elu tegevuste ja sündmustega; 4) mõistab oma õigusi ja kohustusi (suhtlemine, käitumine, õppetöö) ning teadvustab põhjuseid ja tagajärgi;
5. analüüsib ja hindab enda ja kaaslaste käitumist ning kasutab tuttavates olukordades situatsioonist lähtuvalt erinevaid väljendusviise;
6. teab murdeeaga seotud muutusi ning oma välimuse, hügieeni ja tervise eest hoolitsemise võimalusi;
7. teab riskikäitumisega kaasnevaid ohtusid liikluses, vees, tule kasutamisel, toitumisel, uimastite tarbimisel ja internetis suhtlemisel, oskab abi küsida;
8. teab olmejäätmete käitlemise viise koduses majapidamises, oskab prügi sorteerida; 9) selgitab, milleks kasutatakse raha; mõistab, et tema soovide täitumine sõltub vajadustest ja pere sissetulekust.

Õpitulemused 4. klassis Õpilane:

1. osaleb üksteise tegevust reguleerivas dialoogis (teade – teade);
2. nimetab ning võrdleb oma ja sõprade vaba aja tegevusi, huvisid;
3. analüüsib õpetaja juhendamisel situatsioonide, oma ja kaaslaste käitumise ning emotsionaalsete seisundite põhjuseid ja tagajärgi;
4. jälgib kaasõpilaste tegevust ja vajaduse korral abistab neid;

5. tunneb koolielus ära konfliktsituatsiooni ning teab, mis juhtudel on vaja sellest täiskasvanule/õpetajale teatada;
6. teab enda tervist tugevdavaid ja nõrgestavaid tegureid (toitumine, liikumine, uni) ja harjumusi ning nende mõju füüsilisele tervisele ja õppimisvõimele;
7. nimetab oma lähisugulasi ja selgitab abistavate küsimuste toel kodu ja perekonna tähtsust oma elus;
8. kirjeldab oma pere traditsioone; 9) kirjeldab ja väärtustab oma kodukohta;
10. tunneb kella veerandtunnise täpsusega, seostab kellaaegu oma päevakavaga;
11. leiab koostegEVuses teavet koolistendilt ja kooli kodulehelt; 12) teab erinevaid ameteid; mõistab töö vajalikkust ja väärtuslikkust;
13. planeerib täiskasvanu abiga oma taskuraha kulutamist;
14. sorteerib täiskasvanu suunamisel klassis ja kodus tekkivaid olmejäätmeid;
15. teab ja kirjeldab turvalise käitumise viise igapäevaelus (liiklemine kooliteel, jalgrattaga sõitmine, tulekahju vältimine, käitumine veekogu juures ja metsas).

Õpitulemused 5. klassis
Õpilane:

1. märkab ja mõistab erisusi oma ja kaaslaste tegevustes, arvamustes;
2. osaleb eri tüüpi dialoogides (teade – küsimus – vastus jne);
3. kirjeldab oma käitumist toimunud konfliktsituatsioonis;
4. kirjeldab ja analüüsib õpetaja suunamisel oma ja kaaslaste emotsionaalseid seisundeid ning käitumist (soovid, põhjus-tagajärg);
5. kirjeldab oma välimuse, hügieeni ja tervise eest hoolitsemise võimalusi, teab hoolitsematuse tagajärgi;
6. kirjeldab uimastite (alkoholi, tubaka) tarbimise mõju õppimisvõimele ja käitumisele;
7. jutustab tugikava abil pühade ja rahvakommete tähistamisest oma perekonnas; teab erinevaid rahvuskombeid;
8. mõistab oma kohustusi ja vastutust seoses õppetööga;
9. määrab aega minutilise täpsusega; koostab õpetaja abiga endale päevakava;
10. otsib õpetaja juhendamisel teavet teatmeteostest või internetist;

11. teab, kuidas suhelda sotsiaalmeedias;
12. teadvustab reklaamide eesmäärke;
13. mõistab, et tema soovide täitumine sõltub vajadustest ja pere sissetulekust;
14. kirjeldab vee ja elektri säästliku tarbimise võimalusi kodus ning koolis;
15. nimetab olmejäätmete käitlemise viise koduses majapidamises;
16. kirjeldab ja teadvustab pürotehnika jt ohtlike ainete väärkasutusega kaasnevaid tagajärgi. **Õpitulemused 6. klassis Õpilane:**

1. märkab ja jätab suhtlemisel meelde kaaslaste seisukohti, eristab kohast ja kohatut käitumist/suhtlemist;
2. analüüsib ja hindab õpetaja suunamisel enda ja kaaslaste emotsionaalseid seisundeid ja käitumist (käitumise eesmärk, põhjus–tagajärg suhe);
3. kasutab tuttavates olukordades suhtlemissituatsioonist, -partnerist ja -eesmärgist lähtuvalt erinevaid väljendusviise;
4. mõistab vabandamist kui oma süüst/eksimusest arusaamist ja kahetsemist;
5. kirjeldab ja hindab plaanile toetudes oma huvisid ja toimetulekut koolis (õnnestumised, raskused jms);
6. teab inimese organismi üldist ülesehitust, tunneb joonisel inimfiguuris ära elutähtsad organid;
7. nimetab ebatervisliku toitumise võimalikke tagajärgi, oskab valida erinevate toitude hulgast tervisele kasulikke;
8. teab murdeeaga seotud muutusi inimese kehas ja käitumises, mõistab arengu individuaalsust;
9. kirjeldab uimastite mõju organismile ja käitumisele;
10. hoolitseb oma välimuse eest ja valib olukorrale vastavad rõivad;
11. koostab õpetaja juhendamisel kodu korrashoiuga seotud tegevuste plaani (tööde järjekord, vahendid, tööjaotus);
12. hangib õpetaja juhendamisel teavet kaaslastelt (küsimuste esitamine) ja eriliigilistest tekstidest (internet, meedia, teatmeteosed, sõiduplaanid); 13) oskab kasutada kodukoha ühistranspordi sõiduplaane;

14. mõistab telefoni ja meedia (sh arvutimängud, sotsiaalmeedia, televisioon jmt) otstarbeka kasutamise vajalikkust ning teab võimalikke riske;

15. teab kodukeemia ja ravimite väärkasutuse tagajärgi ja selle ennetamise võimalusi; 16) kirjeldab peamisi tule- ja veeohutuse nõudeid ning käitumisstrateegiaid vastavate õnnetusjuhtumite korral. **Õpitulemused III kooliastmes**

9. klassi lõpetaja:

1. mõistab ühiselu reegleid; suhtleb tavaolukorras vastavalt olukorrale ning reageerib adekvaatselt kohatule käitumisele enda ja teiste suhtes;
2. väärtustab turvalisi lähisuhteid; teab peremudeleid ja kirjeldab pereliikmete rolli perekonnas; mõistab lapse saamisega seotud vastutust;
3. mõistab seksuaalsuse olemust ja seksuaalse arengu individuaalsust; teab turvalise seksuaalkäitumise põhimõtteid ja oma vastutust selles;
4. teab oma tugevaid ja nõrku külgi; otsib erinevatest teabeallikatest võimete kohaseid jätkuõppevõimalusi ja teeb enda jaoks optimaalseid valikuid;
5. teab, kuidas kodust ja tööelu korraldada (eluaseme soetamine, raha teenimine ja kulutamise planeerimine; lepingutega seotud kohustused ja õigused);
6. mõistab riskikäitumisega kaasnevaid ohtusid (liiklus, vesi, nutivahendite kasutamine, toitumine, uimastid), oskab ohuolukorras reageerida;
7. oskab küsida teavet ning kasutada erinevaid teabeallikaid (sh nõustamis- ja kriisiabi leidmiseks);
8. teab riigi toimimise üldisi põhimõtteid (sh tervishoiusüsteemi, maksude suhtes); tunneb end Eesti kodanikuna. **Õpitulemused 7. klassis** Õpilane:

1) selgitab ja kaitseb õpetaja suunamisel oma seisukohti, mõistab suhtluspartnerite seisukohtade võimalikku sarnasust/erinevust, oskab reageerida kohatule käitumisele; 2) teadvustab oma positiivseid ja negatiivseid iseloomujooni (3–4), oskab õpetaja suunamisel nimetada negatiivsete omaduste parandamise võimalusi;

3. kirjeldab ja hindab plaani abil oma ja kaaslaste emotsionaalseid seisundeid ning käitumist

(motiivid, tingimused, tulemused; reageerimine (eba)õnnestumisele jms);

4. järgib viisakusreegleid, teeb kaaslastele ettepanekuid, vastab nii positiivsetele kui ka negatiivsetele ettepanekutele situatsioonile vastavaid moraalinorme ja käitumisreegleid arvestades;
5. väärtustab (lähi)suhetes sallivust, hoolivust, abistamist ja lugupidamist;
6. kirjeldab, kuidas hoolitseda oma tervise eest (toitumine, kehaline aktiivsus, puhkamine, tervist kahjustavate tegevuste vältimine, arstiabi);
7. oskab endale ja teistele ohtlikes situatsioonides ütelda „ei“ ning vajaduse korral abi kutsuda; demonstreerib õpitu situatsioonis hädaabi numbrile helistades olulise teabe andmist; 8) mõistab seksuaalsuse olemust ja seksuaalse arengu individuaalsust; teab, kust leida infot noorte nõustamisteenuste kohta;
9. koostab oma tegevuste kohta nädalaplaani (tegevuste ajaline järjekord, oma soovide ja võimalustega arvestamine);
10. hangib õpetaja juhendamisel teavet teistelt inimestelt ning erinevatest infoallikatest; edastab kaaslastele teavet (abiks kavapunktid);
11. nimetab sidepidamise viise tänapäeval ja minevikus, kasutab otstarbekalt tänapäevaseid sideteenuseid (e-kirjavahetus, telefon, internet, sotsiaalmeedia); oskab kirjutada e-kirja; 12) teadvustab internetisuhtluses valitsevaid ohte ning mõistab, millist informatsiooni enda ja teiste kohta on sobilik ja turvaline avaldada;
13. mõistab ja oskab kirjeldada töö tähtsust (tulemus, eesmärk, tingimused);
14. oskab nimetada oma pere olulisemaid sissetuleku- ja kuluallikaid;
15. teab jätmete individuaalseid ja ühiskondlikke käitlemisvõimalusi ja -viise; oskab jäätmeid sorteerida. **Õpitulemused 8. klassis** Õpilane:

1) arvestab ühistegevuses suhtluspartnerite erinevate (sh vastandlike) arvamustega; 2) annab hinnangu oma ja kaaslaste käitumisviiside kohasusele situatsioonis; pakub õpitu situatsioonis olukordadele sobivaid lahendusi;

3. teab rühma mõju inimese käitumisele ja demonstreerib õpitu situatsioonis oskust keelduda tegevusest, mis kahjustab teda ennast ja teisi;
4. nimetab oma emotsioone ja teab erinevaid võimalusi emotsioonide reguleerimiseks;
5. kirjeldab peamisi tervist tugevdavaid ja toetavaid tegureid; teab ja oskab igapäevaelus teha tervislikke valikuid seoses oma füüsilise, vaimse ja sotsiaalse tervisega;

6. teab tervisliku toitumise, kehalise aktiivsuse ja unerežiimi põhimõtteid ning mõistab nende rakendamise olulisust igapäevaelus;
7. kirjeldab oma tervislikku seisundit, oskab pöörduda abi saamiseks arsti poole (registreerimine vastuvõtule, kojukutse, hädaabi);
8. teab, mida tähendab ravikindlustus ning oskab nimetada tervishoiuteenuseid; 9) väärtustab lähisuhteid, oskab kontakti luua ning teab, kuidas suhteid hoida; tunneb ära lähisuhtevägivalla;
10. teab turvalise seksuaalkäitumise põhimõtteid (sh rasedusest hoidumine) ja mõistab seksuaalelu alustamisega seotud vastutust; eristab lubatud ja lubamatut seksuaalkäitumist;
11. teab ja leiab olulisi infoallikaid tervise teabe, nõustamis- ja kriisiabi võimaluste kohta kodukohas või selle lähiümbruses; teab, millal ja kuidas pöörduda õiguskaitseorganite poole;
12. mõistab riskikäitumisega kaasnevaid ohtusid liikluses, vees, toitumisel, nutivahendite kasutamisel, uimastite omamisel ja tarbimisel;
13. hoolitseb oma riiete eest ja valib olukorrale sobiva riietuse; teab riiete hooldusmärkide tähendusi;
14. teab erinevaid panga- ja e-teenuseid ning vastavaid veebikeskkondi;
15. teadvustab oma võimete, teadmiste ja oskuste tugevaid ja nõrku külgi; 16) teab sobiva elukutse omandamise võimalusi.

Õpitulemused 9. klassis Õpilane:

1. valib suhtlemisviisi vastavalt olukorrale ja kasutab asjakohaseid suhtlemise osaoskusi (kuulab vestluspartnerit, esitab küsimusi, selgitab oma seisukohti, otsib lahendust erimeelsustele, tunnistab oma eksimusi);
2. hindab oma ja kaaslaste käitumise vastavust ühiskonnas kokkulepitud normidele ja reeglitele;
3. teab erinevaid peremudeleid ning kirjeldab pereliikmete rolli ja vastutust perekonnas; 4) teab kooselu reegleid ja norme toetavates inimsuhetes, väärtustab hoolivust, ausust, õiglust ja vastutustunnet;
5. mõistab lapse saamisega seotud vastutust, kirjeldab lapse arengut ja vanemate rolli lapse kasvamisel; teab peamisi pere ja laste elu reguleerivad seadusi ja sotsiaaltoetusi;

6. oskab planeerida raha teenimise ja kulutamisega seotud tegevusi;
7. kirjeldab eluaseme omandamise, sisustamise ning hooldamisega seotud vajadusi, võimalusi, ohtusid ja kohustusi;
8. hindab nõustaja suunamisel oma võimeid, teadmisi, oskusi, jätkuõppe võimalusi ja tingimusi ning teeb enda jaoks sobiva karjäärivaliku;
9. teab oma peamisi õigusi ja kohustusi töötajana, nimetab info ja abi saamise võimalusi tööõigusega seotud küsimustes;
10. mõistab lepinguta töötamise ja ümbrikupalgaga seotud riske ja negatiivseid tagajärgi; tunneb töö otsimisel ära inimkaubandusele viitavad märgid;
11. teab riigi toimimise üldisi põhimõtteid (tervishoiusüsteem, maksud jm);
12. oskab küsida teavet kaasinimestelt ja kasutada info leidmiseks erinevaid teabeallikaid.

4.8 Muusika

4.8.1 Õppe- ja kasvatusesmärgid

Muusikaõpetusega taotletakse, et põhikooli lõpuks õpilane:

1. tunneb rõõmu muusika kuulamisest ja musitseerimisest;
2. tunneb huvi muusika vastu, kuulab erinevat muusikat;
3. julgeb muusika saatel liikuda ja kaaslastele esineda;
4. kirjeldab kuulatud muusikat, väljendab muusikaalastes vestlustes oma eelistusi ja arvamusi, kasutades õpitud sõnavara;
5. väärtustab muusikat ja muusikategevust inimese, kultuuri ja igapäevaelu rikastajana.

4.8.2 Õppetegevuse kirjeldus arenguperioodide kaupa

Õppetegevus 1.–2. klassis

1.–2. klassi muusikaõpetuses on olulisel kohal vaba emotsionaalne eneseväljendus, rõõm muusikast. Seda arendatakse eri viisil musitseerides – lauldes, pilli mängides, muusika saatel

liikudes. Ühiselt tegutsedes kujundatakse eri sotsiaalseid oskusi: üksteise kuulamine, lihtsatele küsimustele vastamine, koos musitseerimine jms. Sellel kooliastmel on muusikaõpetuses oluline roll laulumängudel. Muusikatunnis õpitud laulumänge ja liisusalme soovitatakse kasutada ka teistes ainetundides ning klassi- ja koolipidudel.

Muusikatundides pööratakse tähelepanu helide, müra ja kõne eristamisele. Praktilise tegevuse käigus tekitatakse ise mitmesuguseid helisid vahendite ja/või oma häälega. Õpetaja suunamisel kuulatakse eri rütmis ja tempos muusikapalu; tutvutakse kiire ja aeglase, rõõmsa ja kurva muusikaga. Helivältusi väljendatakse koostegEVuses õpetajaga konkreetsete ja mõistetavate rütmisõnadega, meloodia kõrguse muutusi tähistatakse käeliigutustega. Muusikaõpetuse kaudu koordineeritakse liigutusi, arendatakse rütmitunnet, silma ja käe koostööd.

Õppetegevus 3.–5. klassis

3.–5. klassi muusikaõpetuses on olulisel kohal laulmine ning muusika rütmis liikumine (liigutused kehaga, käega, liikumine ruumis). Eesmärgiks on hoida ning suurendada huvi ja soovi muusikalistes tegevustes osaleda. Ühise musitseerimise kaudu arendatakse õpilaste rütmitunnet, silma ja käe koostööd, liigutuste koordineerimist; kujundatakse muusikalise eneseväljendamise julgust ja oskusi, suhtlemis- ja koostööoskusi.

Laulude valikul arvestatakse õpilaste kõne mõistmise taset ning võimalikke hääldeprobleeme. Laulmisel rõhutatakse täpset ja selget diktsiooni, välditakse ülikiiret artikuleerimist vajavaid laule. Õpilased omandavad mõne pilli esmased mänguvõtted.

Õppetegevus 6.–7. klassis

6.–7. klassi õppetegevuses tuginetakse omandatud teadmistele ja oskustele. Esmane on positiivsete emotsioonide saamine muusika tegemisest või kuulamisest. Arendatakse õpilaste rütmi- ja meloodiataju, muusikalist maitset, silmaringi, esinemisjulgust, suhtlemis- ja koostööoskusi.

Õpetaja suunamisel kuulatakse tundides ühiselt erineva raskuse ja keerukusega muusikat. Pööratakse tähelepanu ka rahvusmuusikale, kujundatakse hoiakut seda hoida. Arendatakse oskust väärtustada enda ja teiste loomingut, samuti kultuurisündmusi (sh virtuaalseid) ja nendel osalemist. Kujundatakse oskust väljendada oma arvamusi ja eelistusi ning sallivat suhtumist erinevustesse.

Õppetegevus 8.–9. klassis

8.–9. klassis arendatakse jätkuvalt õpilaste individuaalseid muusikalisi võimeid ja huvisid, võimaldatakse erinevaid esinemiskogemusi (laulmine ja pillimäng; esinemine solistina, ansamblis, kooris). Õpilastele tutvustatakse eri ajastute muusikat, tuntumaid heliloojaid ning dirigente Eestis. Õpitakse tundma muusika eri žanre, kirjeldama kuulatud muusikat ning väljendama oma arvamusi ja eelistusi. Arendatakse oskust väärtustada enda ja teiste loomingut, Eesti muusikapärandit ja kaasaegset muusikat. Olulisel kohal õppetegevuses on kontserdi-, teatri- ja muuseumikülastused (sh virtuaalsed).

4.8.3 Õpitulemused kooliastmete ja klasside kaupa Õpitulemused I kooliastmes

3. klassi lõpetaja:

1. on omandanud esmased koostegemise oskused kõigis muusikalistes tegevustes;
2. tunneb rõõmu laulmisest ja pillimängust, muusikalisest liikumisest ja muusika kuulamisest;
3. on saanud esmase ühislaulmise kogemuse, kasutab saateks lihtsamaid lastepille ja kehapilli;
4. omab muusika kuulamise kogemusi, suudab väljendada oma muusikalisi elamusi; 5) rakendab omandatud muusikalisi teadmisi ja oskusi muusikalistes tegevustes.

Õpitulemused 1. klassis Õpilane:

1. laulab loomuliku hääletooni ja kehahoiuga;
2. teeb vahet kõrgel ja madalal helil;
3. teeb vahet kiirel ja aeglasel muusikal; 4) eristab erinevaid hääli ja müra muusikast;
5. tunneb rütmivorme TA, TI-TI;
6. mängib õpitud rütme nii keha- kui ka rütmipillidel kaasa;
7. liigub lihtsa muusika rütmis, oskab kasutada liisusalme;
8. tunneb ära Eesti hümn, käitub hümn laulmise ajal õigesti, püüab kaasa laulda;
9. oskab peast mõnda õpitud lastelaulu;
10. osaleb õpitud laulumängudes, hoiab rivi ja sõõri.

Õpitulemused 2. klassis Õpilane:

1. teeb vahet pikal ja lühikesel helil ja reageerib nendele erinevalt;
2. väljendab muusika sisu ja karakterit liikumise kaudu;
3. tunneb rütmivorme TA, TI-TI, PAUS;
4. mängib õpitud rütme tuttavate laulude saateks kaasa;
5. mängib lihtsamaid kaasmänge keha- ja rütmipillidel;
6. laulab lihtsamate regilaulude kooriosa kaasa;
7. laulab peast 3–4 lastelaulu;
8. mõtleb välja liigutusi tuttavates laulumängudes ja liisutustes;
9. tunneb Eesti hümnit, käitub hümnit laulmise ajal õigesti, püüab kaasa laulda; 10) osaleb õpitud laulumängudes.

Õpitulemused 3. klassis Õpilane:

1. oskab peast 3–4 lastelaulu;
2. laulab tuttavaid laule ilmekalt ja õige kehahoiuga;
3. rakendab keha-, rütmi- ja plaatpille lihtsamates ostinaatodes ja/või kaasmängudes;
4. tunneb rütmivorme TA, TI-TI, PAUS, TA-A;
5. viipab käega kaheosalist taktimõõtu;
6. eristab kurvakõlalist meloodiat rõõmsakõnalisest;
7. kirjeldab kuulatud muusikapala iseloomu (kurb/rõõmus; aeglane/kiire);
8. laulab Eesti hümnit vastavalt võimetele kaasa;
9. eristab ja iseloomustab rahvakalendri tähtpäevadega seotud traditsioone, osaleb laulmisel;
10. osaleb õpitud laulumängudes.

Õpitulemused II kooliastmes

6. klassi lõpetaja:

1. tunneb rõõmu nii individuaalsetest kui ka ühistest muusikalistest tegevustest ja väärtustab musitseerimist;

2. arendab oma muusikalisi võimeid ja osaleb aktiivselt muusikalistes tegevustes – laulmises, pillimängus, omaloomingus ja muusikalises liikumises;
3. osaleb aktiivselt muusikalises loomeprotsessis, katsetab oma ideid erinevates muusikalistes tegevustes;
4. suhtub lugupidavalt enda ja kaaslaste loomingusse, põhjendab ja analüüsib oma arvamusi ja valikuid;
5. mõistab enda seotust Eesti kultuuripärandiga ja väärtustab laulu- ja tantsupeo traditsiooni;
6. märkab ja teadvustab kultuurilist mitmekesisust ja suhtub lugupidavalt erinevatesse rahvuskultuuridesse;
7. leiab muusikaalast infot erinevatest teabeallikatest, käitub ohutult virtuaalmaailmas.

Õpitulemused 4. klassis Õpilane:

1. teab peast 3–4 lastelaulu, sealhulgas vastavalt võimetele Eesti hümn;
2. laulab tuttavaid laule võimalikult selge diktsiooni, kõlava tooni ja õige kehahoiuga;
3. tunneb 3-osalist taktimõõtu ja rütmivältust TA-A-A;
4. viipab käega 3-osalist taktimõõtu;
5. mõistab terminite *orkester* ja *orkestrijuh*/*dirigent* tähendust;
6. eristab vokaalmuusikat instrumentaalmuusikast;
7. on tutvunud mõne lihtsama muusikainstrumendi esmaste mänguvõtetega ja kasutab neid musitseerides.

Õpitulemused 5. klassis Õpilane:

1. laulab peast 5–6 laulu, sealhulgas Eesti hümn;
2. laulab vaba ja kõlava tooni ning selge diktsiooniga;
3. saab aru väljenditest *valjult*, *vaikselt*, *valjenedes*, *vaibudes*;
4. teeb vahet 2- ja 3-osalisel taktimõõdul;
5. iseloomustab kuulatud muusikat abivahendite toel;
6. on tutvunud eesti rahvapillide ja rahvamuusikaga;

7. on omandanud mõne lihtsama muusikainstrumendi esmased mänguvõtted ja kasutab neid musitseerides.

Õpitulemused 6. klassis Õpilane:

1. laulab peast 5–6 laulu, sealhulgas Eesti hümn;
2. laulab vaba ja kõlava tooni ning selge diktsiooniga;
3. eristab kuulamise järgi marssi, valssi ja polkat;
4. tunneb levinumaid rahvalaule, rahvalaulu liike;
5. laulab regilaulu, teab regilaulu esitamise traditsioone;
6. tunneb eesti olulisemaid rahvapille nii välimuse kui ka kõla järgi, teab nende nimetusi;
7. teab mõningaid olulisemaid fakte eestlaste laulu- ja tantsupeost; 8) on tutvunud erinevate kooriliikidega;
9. eristab abivahenditele toetudes kõrget ja madalat mees- ja naishäält;
10. teab, mis on häälemurre, tunneb häälehoiu põhimõtteid ja rakendab neid häälemurde perioodil.

Õpitulemused III kooliastmes

9. klassi lõpetaja:

1. väärtustab muusikat ja muusikalisi tegevusi oma igapäevaelu rikastajana;
2. osaleb aktiivselt musitseerimise protsessis, rakendab omandatud muusikaalaseid teadmisi ja oskusi – muusikalist kirjaoskust;
3. on tutvunud muusika erinevate stiilidega ja arutleb täiskasvanu suunamisel kuulnud muusika üle;
4. katsetab muusikalises tegevuses erinevaid ideid, hindab isikupära ja väljendusrikkust;
5. tunnetab ja rakendab liikudes muusika karakterit ja väljendusvahendeid;
6. väärtustab kodukoha ja Eesti muusikapärandit ning nüüdismuusikat;
7. tegutseb eetilisel ja ohutult nii reaalses kui ka virtuaalses kultuurikeskkonnades, suhtub kriitiliselt infotehnoloogia ja meedia loodud keskkonda.

Õpitulemused 7. klassis Õpilane:

1. laulab peast 5–6 laulu, sealhulgas Eesti hümn;
2. laulab pingevabalt, õige hingamise ja selge diktsiooniga;
3. on tutvunud sümfooniaorkestri erinevate pillirühmadega;
4. tunneb keel-, puhk- ja löökpille;
5. oskab kuuldeliselt eristada erinevaid instrumente;
6. on tutvunud nootide silpnimetustega ja nootide asetusega noodijoonestikul;
7. eristab kuulamise järgi duur- ja moll-helilaadi;
8. tunneb helivältusi ja rütme TA, TI-TI, TIRI-TIRI, TAI-RI, TA-A, TA-A-A, TA-A-A-A ja pause.

Õpitulemused 8. klassis Õpilane:

1. laulab peast 5–6 laulu, sealhulgas Eesti hümn;
2. laulab pingevabalt, õige hingamise ja selge diktsiooniga;
3. tunneb taktimõõte 2, 3, 4;
4. suudab kaasa mängida lihtsamaid rütmistruktuure;
5. oskab lahendada lihtsamaid rütmiülesandeid;
6. on tutvunud popmuusika ajalooga ja nüüdismuusikaga.

Õpitulemused 9. klassis Õpilane:

1. laulab peast 5–6 laulu, sealhulgas Eesti hümn;
2. laulab pingevabalt, õige hingamise ja selge diktsiooniga;
3. tunneb järgmisi muusikažanre: ooper, operett, muusikal, ballett, sümfoonia;
5. on tutvunud üldtuntud näidetega klassikalisest muusikast;
6. väärtustab eesti rahvamuusikat ja oskab nimetada eesti rahvapille;
7. on mängujuhiks noorematele õpilastele mängudepäeval, suudab liikumismänge juhtida.

4.9 Kunst

4.9.1 Õppe- ja kasvatuseesmärgid

Kunstiõpetusega taotletakse, et põhikooli lõpuks õpilane:

1. suudab luua erinevaid kunstitöid, kasutades õpitud teadmisi ja oskusi, tunneb rõõmu kunstist ja sellega tegelemisest;
2. kasutab töövahendeid ja materjale sihipäraselt, ohutult ja säästvalt;
3. töötab iseseisvalt ja teeb koostööd kaaslastega;
4. kirjeldab kunstitöid ning väljendab oma eelistusi ja arvamusi, kasutades (kunsti)oskussõnavara; väärtustab isikupära ja erinevaid lahendusi;
5. tunneb huvi kunstiteoste ja Eesti kunstipärandi vastu, väärtustab enda ja teiste inimeste loomingut.

4.9.2 Õppetegevuse kirjeldus arenguperioodide kaupa

Õppetegevus 1.–2. klassis

1.–2. klassis on kunstiõpetuse peamine roll olla siduvaks õppeaineks, kinnistada käelise tegevuse ja eri meelte kaudu teistes õppeainetes omandatud teadmisi ja oskusi. Õpetusega taotletakse, et õpilane tahab ja julgeb end loominguliselt väljendada.

Juhtiv meel on selles vanuses taju. Õpilane täidab ülesandeid valdavalt koostegevuses eeskuju ja näidise järgi, omandatud oskuste piires ka suulise korralduse järgi. Erinevate vahendite kasutamise ja näitlikustamise kaudu kujuneb õpilastel vaatlus- ja võrdlemisoskus, areneb tähelepanu, nägemis-, kompimis- ja ruumitaju ning mootorika. Õpitakse kõikide meeltega tajuma objekte ja kujutisi enda ümber, õpitakse eristama värvusi ja erinevaid materjale. Mootorika arengut toetavad võimetekohaselt omandatavad maalimise, joonistamise, rebimise, lõikamise, liimimise, voolimise ja voltimise baasoskused.

Töö käigus areneb õpilaste kõne (kuulamine, suuliste lühikorralduste täitmine, suuline väljendusoskus), kuna õpilane saadab oma tegevust kõnega. Õpitakse töötama grupis ning jagama ühiskasutuses olevaid töövahendeid. Õpetaja suunamisel õpitakse valima eesmärgist lähtuvaid töövahendeid ja -võtteid; kujunevad korraharjumused ja oskused ning püsivus oma töö lõpule viimiseks. **Õppetegevus 3.–5. klassis**

3.–5. klassi õpilased õpivad arutlema, olulist teisejärgulisest eristama, esemeid eri põhimõtete järgi ühendama ja esemete eri tunnuseid üksteisest eristama, neid kunstitöodes kujutama. Õpilaste taju ja peenmotoorika arengut toetavad keerukamad ja pingutust nõudvad töövõtted – detailsemad joonistused, voolimistööd, lõikamine kääride ja/või paberinoaga, värvide segamine maalimisel jms.

Ühistegevuses rakendavad õpilased õpetaja suunamisel omandatud õpioskusi, vajades seejuures pidevat meeldetuletamist ja kordamist. Järjepideva õpetuse tulemusena õpitakse oma tegevust kavandama ja kontrollima. Õpetaja juhendamisel omandatakse esmased digivahendite kasutamise oskused.

Õpitakse kirjeldama oma tööprotsessi, väärtustama oma ja kaaslaste töid ning erinevaid lahendusi. Õpetaja abiga teadvustatakse kunstilise tegevuse terapeutilisi omadusi oma emotsioonide kujutamisel.

Õppetegevus 6.–7. klassis

6.–7. klassi õpilased suudavad meelde jätta lihtsamate tövõtete ja nende kasutamise järjekorda. Õpilased õpivad tööprotsessi kavandama. Kirjeldavad suunavate küsimuste abil, milline võiks olla planeeritava töö tulemus. Tööde valmimisel kommenteerivad õpilased oma töid ja annavad neile hinnangu.

Harjutamise tulemusena õpitakse kujutama inimest eri poosides, järgides proportsioone. Õpitakse tundma elementaarseid kujunduspõhimõtteid ning neid oma töös kasutama. Õpetaja suunamisel kasutatakse omandatud mõisteid, vesteldes lihtsamatel kunstiga seotud teemadel. Kunstiga seotult kujundatakse erinevate digivahendite ja -keskkondade kasutamise oskusi, sealhulgas ka autoriõigustega arvestamist. **Õppetegevus 8.–9. klassis**

8.–9. klassi õpilased töötavad nii iseseisvalt kui ka rühmas, rakendavad õpetaja juhendamisel eelmistel aastatel omandatud teadmisi ja oskusi, valides ning kasutades sobivaid töövahendeid ja -võtteid. Süveneb oskus ise oma tööd kavandada, luua, viimistleda ning tulemust hinnata. Õpitakse leidma olulist aine- ja teemaalast teavet, eristama olulist teavet vähemolulisest. Kujuneb oskus käituda turvaliselt nii digitaalsetes kui ka füüsilistes keskkondades, arvestada ühiskondlike normide ja riskidega.

Õpetusega taotletakse, et õpilased oskaksid ja tahaksid end oma võimete piires kunstiliselt väljendada. Kujundatakse teadmist ja arusaamist kunstist kui hobist ja vaimse tervise toetajast.

4.9.3 Õpitulemused kooliastmete ja klasside kaupa Õpitulemused I kooliastmes

3. klassi lõpetaja:

1) tunneb rõõmu loomingulisest ja käelisest tegevusest ning õppeprotsessis osalemisest; 2) tunneb ära ja nimetab õpitud töövahendeid ja tehnikaid, kasutab neid kunstitöös oma võimetest lähtuvalt (vajaduse korral õpetaja abiga);

3. teostab kahe- ja kolmemõõtmelisi kunstitöid nii spontaanselt kui ka kavandades, kasutab omandatud tehnikaid ja töövõtteid, töötab keskkonnasõbralikult;

4. viib alustatud töö iseseisvalt või abiga lõpule;

5. oskab jagada ühiskasutuses olevaid töövahendeid, peab kinni rühmas kokkulepitud reeglitest;

6. hoiab õpetaja juhendamisel korras töökoha ja oskab enda järelt koristada;

7. tegutseb võimalikult iseseisvalt ja teeb koostööd, arvestab kaaslastega;

8. kirjeldab etteantud lihtsate küsimuste abil enda tööprotsessi ja tulemust, oma ja kaaslaste töid ning väärtustab erinevaid lahendusi. **Õpitulemused 1. klassis** Õpilane:

1. tunneb ära ja kasutab õpetaja juhendamisel erinevaid materjale ja vahendeid (nt paber, värvipliatsid, viltpliatsid, guašid, plastiliin, savi, looduslik materjal, voolimisalus, joonlaud jms);

2. tunneb ära ja nimetab õpitud värvusi;

3. joonistab šablooni või orientiiri abil lihtsamaid kujundeid, vajaduse korral õpetaja abiga;

4. rebib sirgjooneliselt, lõikab silma järgi ning sirgjoonelist kontuuri mööda paberitükke ja ribasid, vajaduse korral abi kasutades;

5. liimib liimipulgaga paberit, vajaduse korral abi kasutades;

6. voldib paberilehe pooleks ja/või neljaks, vajaduse korral abi kasutades;

7. voolib rullimise, veeretamise ja lamendamise teel lihtsamaid kujundeid ja esemeid, vajaduse korral õpetaja abiga;

8. hoolitseb õpetaja juhendamisel oma töökoha ja õppevahendite korrasoleku eest.

Õpitulemused 2. klassis Õpilane:

1. tunneb ära, nimetab ja oskab õpetaja juhendamisel kasutada erinevaid materjale (paber, kartong, plastiliin, savi, looduslik materjal jms);
2. kasutab joonlauda sirgjoone tõmbamiseks;
3. järgib jõukohast mustri rütmi;
4. jälgib vastavalt võimetele pinna katmisel lihtsa kujutise kontuuri;
5. leiab paberilehel ja pildipinnal otsitava objekti/detaili, võrdleb 2–3 tajutava tunnuse (nt värvus, kuju, suurus) alusel näidiseid ja valminud kujutisi õpetaja suunamisel;
6. joonistab vabalt või šablooni abil kujundeid, lõikab neid välja, liimib ja täiendab neid, vajaduse korral abiga;
7. kujutab kõrvuti asetsevad sarnaseid figuure väiksemana ja suuremana, vajaduse korral suunamisel või näidise abil;
8. kasutab omandatud voolimisvõtteid (veeretamine, rullimine, lamendamine, venitamine, pigistamine jms), vajaduse korral abiga;
9. täidab kunstiõpetuse ülesandeid koostegevuses suulise juhendamise järgi vastavalt oma võimetele ja omandatud oskustele, vajaduse korral eeskuju ja näidist kasutades, aga võimalikult palju loomingulist iseseisvust säilitades;
10. hoolitseb õpetaja suunamisel oma töökoha ja õppevahendite korrasoleku eest.

Õpitulemused 3. klassis Õpilane:

1. kasutab ohutult töövahendeid ja materjale;
2. kujutab elusolendeid ja eluta objekte neile iseloomulikul viisil;
3. märkab õpetaja suunamisel esemete ja figuuride detaile, täiendab vajaduse korral oma tööd; 4) oskab õpetaja juhendamisel materjalist lähtuvalt kasutada sobivaid töövahendeid ja töövõtteid (paberi rebimine, lõikamine ja voltimine; guašside, akvarellide, pastellide, kriitide jm joonistusvahendite kasutamine; savi või plastiliini voolimine eri võtetega);
5. täiendab mustri rütmi;
6. kujutab visuaalselt õpetaja suunamisel kujutatu põhilisi tunnuseid (väiksem-suurem, paksem-peenem, pikem-lühem jne) ja õpitud ruumisuhteid pildil (kõrval, ülal, all jne);
7. valmistab juhendamisel tähtpäevalisi ruumikaunistusi; 8) viib alustatud töö lõpule;

9) korrastab oma töökoha. **Õpitulemused II kooliastmes 6. klassi lõpetaja:**

1. loob omanäolisust taotledes kahe-, kolme- ja võimaluse korral neljamõõtmelisi kunstitöid nii spontaanselt kui ka kavandades ja uurides, teeb õpetaja abil põhjendatud valikuid õpitud tehnikate, töövõtete, materjalide ja kompositsiooni põhimõtete hulgast;
2. kasutab lihtsamaid kunstialaseid mõisteid;
3. tunneb ja oskab kasutada tingmärke, jooniseid, skeeme ja sümboleid oma kogemuse ja õpitu piires;
4. kasutab õpetaja juhendamisel graafilise disainiga seotud tööde loomisel lihtsamaid kujunduspõhimõtteid;
5. tunneb ja kasutab õpetaja juhendamisel õpitud töövõtteid ja töövahendeid, järgides ohutusnõudeid;
6. teab ja järgib hügieeni, korra ja puhtuse nõudeid;
7. kasutab loomingulist tegevust oma emotsioonide väljendusvahendina;
8. kasutab õpetaja juhendamisel eesmärgipäraselt lihtsamaid digivahendeid; 9) tegutseb õpetaja juhendamisel eetiliselt ja ohutult nii reaalses kui ka virtuaalses kultuurikeskkonnas;

10) teab ja järgib kujutiste salvestamise ja jagamisega seotud head tava. **Õpitulemused 4. klassis Õpilane:**

1. kasutab töös erinevaid materjale, sh taaskasutatavaid materjale;
2. mõistab töövahendite säästliku kasutamise vajalikkust ja oskab seda juhendamisel rakendada;
3. kujutab inimeste, esemete ja loodusobjektide peamisi iseloomulikke tunnuseid, väljendab kujutatava ja ka enda emotsioone;
4. segab põhivärvide II astme värvid (värvuste tabeli eeskujul);
5. kaunistab tähtpäevadeks ruumi; osaleb ühise keskkonna kujundamisel;
6. suudab töö tegemisel järgida lihtsat tööjuhendit (sh videojuhend) ja võrrelda oma tööd näidisega, vajaduse korral õpetaja abiga;

7. kirjeldab tööprotsessi, enda ja kaaslaste töid, väärtustab erinevaid lahendusi, vajaduse korral õpetaja abiga;
8. kasutab võimaluse korral erinevaid digivahendeid.

Õpitulemused 5. klassis Õpilane:

1. sooritab lihtsamaid töövõtteid videojuhendite järgi;
2. kasutab suunamisel õpitud tehnikaid kunstitööde loomisel ja lähiümbruse kujundamisel (stend, klassiruum, oma tuba, päeviku kaaned jne);
3. kujutab inimest ja muid elusolendeid liikumises;
4. väljendab kunstitöodes erinevaid emotsioone, kasutab selleks värve;
5. eristab külmi ja sooje värvusi, oskab juhendamisel toone helestada ja tumestada;
6. tõstab oma töödes esile ja võrdleb kujutatud tegelasi ja objekte suuruse, asukoha ning värvivaliku abil, vajaduse korral suunamisel;
7. väljendab osalise kattumise abil esemete ja figuuride paiknemist üksteise suhtes ees- ja tagapool, keskel;
8. võrdleb enda ja kaaslaste töid: leiab peamised tegelased/objektid, toob esile sarnasusi ja erinevusi;
9. osaleb vestlustes kultuuri ja kunsti teemadel.

Õpitulemused 6. klassis Õpilane:

1. kasutab töövahendeid ja -materjale tehnoloogiliselt õigesti, otstarbekalt ja säästvalt, kasutab juhendamisel digivahendeid;
2. planeerib juhendamisel etteantud tööülesande protsessi ja teeb kavandi järgi valmis töö kas individuaalselt või gruppitööna, võimaluse korral projektiõppe raames;
3. töötab lihtsama videojuhendi järgi ja pildistab oma tööetappe ja/või valmis tööd;
4. kujutab temaatilistes töödes värvide abil tegevuse aega ja kohta;
5. väljendab kujutatava suuruse muutumise abil selle paiknemist pildiruumis ees- ja tagapool;
6. arvestab juhendamisel ja näidise abil inimese täisfiguuri kujutamisel pea suurust ja jalgade pikkust terve kehapikkuse suhtes, näo kujutamisel silmade asukohta;

7. kasutab juhendamisel lihtsamaid kujunduspõhimõtteid erinevate graafilise disainiga seotud tööde (logod, pakendid, nimed jms) loomisel;
8. tunneb ja oskab kasutada õpitud kunstialaseid mõisteid (skulptuur, maal, graafika jms);
9. väärtustab kunsti enda isikupära ja emotsioonide väljendusvahendina, väärtustab ka teiste loomingut.

Õpitulemused III kooliastmes 9. klassi lõpetaja:

1. väärtustab loomingulisust, isetegemist ja materjalide taaskasutust;
2. kasutab ja kombineerib juhendamisel traditsioonilisi ja nüüdisaegseid materjale ning töövahendeid turvaliselt ja otstarbekalt;
3. kasutab suunamisel ainealast teabekirjandust ja vastavaid veebilehti;
4. jälgib tervisekaitse- ja tööohutusnõudeid; loeb ja mõistab etiketil, skeemil, juhendil olevat teavet ja juhindub sellest; mõistab tingmärke ja oskab leida veebist vajalikku infot, vajaduse korral abiga;
5. käitub füüsilistes ja digitaalsetes kultuurikeskkondades turvaliselt, arvestab visuaalseid kujutisi luues ja kasutades autorsusega;
6. taotleb tööde omanäolisust, loob juhendamisel kahe-, kolme- ja neljamõõtmelisi kunstitöid nii spontaanselt kui ka teadlikult kavandades, valib ja rakendab loomisprotsessi käigus sihipäraselt materjale, tehnikaid, töövõtteid ja kompositsiooni põhimõtteid; võimaluse korral eksponeerib ja esitleb oma töid põhjendatult;
7. analüüsib vajaduse korral abiga kunstiloomingu erinevaid avaldumisvorme (kunst, meedia

ja reklaam, visuaalsed objektid), arutleb nende üle, seostab kunste ja kunsti teiste valdkondadega, ühiskonna muutustega üldisemalt;

8. tunneb rõõmu loomingulisest ja käelisest tegevusest ning eneseväljendusest; 9) kujutab ja kujundab esemeid, olendeid, sündmusi jmt nii vaatluste kui ka oma ideede põhjal, kasutades visuaalse kompositsiooni baasoskusi;

10) mõistab loomingulise tegevuse võimalusi iseenda ja oma emotsioonide väljendamise vahendina, väärtustab loomingulisi tegevusi igapäevaelu rikastajana.

Õpitulemused 7. klassis Õpilane:

1. leiab vaatluse ja võrdlemise teel kujutatava olulisi tunnuseid ning väljendab neid temaatilistes töödes;
2. oskab segada ja kasutab maalimisel värvide erinevaid toone;
3. oskab juhendamisel kasutada töös ühe-punkti-perspektiivi;
4. loob erinevate vahenditega mitmesuguseid pinnamustreid;
5. kasutab digivahendeid ja digikeskkondi, vajaduse korral abiga;
6. oskab juhendamisel kombineerida omavahel erinevaid materjale, sh kollaažina;
7. tunneb ära ja liigitab vaadeldud kunstitöid (skulptuur, maal, arhitektuur, graafika); 8) mõistab originaali, reproduktsiooni ja võltsingu olemust (sh digikunstis) ning autoriõiguste olemust ja tähendust;

9) märkab ja kirjeldab kujunduselemente ümbritsevas keskkonnas.

Õpitulemused 8. klassis Õpilane:

1. kavandab ja teostab suunamisel kunstitöö, valib selle valmistamiseks sobivad materjalid ja töövahendid;
2. oskab juhendamisel loomeprotsessis omavahel kombineerida erinevaid materjale ja tehnikaid (*mixed-meedia*, kollaaž, installatsioon);
3. leiab vaatluse ja võrdlemise teel inimese näoilmeid ja emotsioone kõige enam iseloomustavaid tunnuseid ning väljendab neid temaatilistes töödes; 4) kasutab juhendamisel kahe-punkti-perspektiivi;
5. eristab ja kasutab õpetaja suunamisel pildi maalimisel koloriiti, andmaks edasi pildil kujutatut õhkkonda, oskab seda kirjeldada, vajaduse korral abiga;
6. kasutab juhendamisel graafilise disaini võimalusi (kirjakunst, ornament, logo, pakendi disain) nii traditsiooniliste kui ka digitaalsete vahenditega, lähtudes kompositsiooni põhialustest;
7. tunneb erinevaid kultuurinähtusi ja kunstiilike: etenduskunst, tants ja liikumine, tarbekunst, animatsioon, *performance*, installatsioon, tänav- ja maastikukunst jne;
8. teeb omal valikul või õpetaja juhendamisel jõukohase pikkusega kirjaliku töö või esitluse kunstiiligi või kultuurinähtuse kohta individuaalselt või grupidööna;

9. suudab, vajaduse korral õpetaja suunamisel, valida sobivaid vahendeid oma loominguliste ideede teostamiseks, soovitatavalt ka koolivälistes keskkondades.

Õpitulemused 9. klassis Õpilane:

1. kasutab õpitud tehnikaid, töövahendeid ja materjale, järgib tervisekaitse- ja tööohutusnõudeid;
2. kasutab õpitud kujutamise, kujundamise ja esitlemise viise, sh digivahendeid, järgib autorikaitse reegleid;
3. oskab oma võimete kohaselt kujutada inimest eri vanuses, meeleolus, asendis, tegevuses ja keskkonnas, oskab juhendamisel ka natuurist joonistada (nt visandada); 4) teab ja kasutab suunamisel peamisi kompositsiooni- ja proportsioonireegleid; 5) kirjeldab kunstiteoseid õpitud teadmiste ja oskuste piires, põhjendab oma eelistusi ja arvamusi;
6. teadvustab kultuurinähtuste ja erinevate kunstiliikidega seotud võimalusi vaba aja sisukaks veetmiseks nii tarbija kui ka loojana;
7. käitub füüsilistes ja digitaalsetes kultuurikeskkondades turvaliselt ja eetiliselt, arvestab visuaalseid kujutisi luues autorsusega;
8. analüüsib kunsti erinevaid avaldumisvorme (sh meedia ja reklaam), seostab kunste ja kunsti teiste eluvaldkondadega ning ühiskonna muutustega, vajaduse korral abiga;
9. oskab anda hinnangut enda ja teiste loomingule ja seda põhjendada, vajaduse korral abiga; 10) on teadlik loomingulise tegevuse, sh kunsti terapeutilisest toimest.

4.10 Tööõpetus

4.10.1 Õppetegevuse kavandamine ja korraldamine Tööõpetus kui õppeaine hõlmab kolme valdkonda:

1. tööõpetus (1.–4. klass),
 2. käsitöö ja kodundus (5.–9. klass), 3) tehnoloogiaõpetus (5.–9. klass).
4. klassis on tööõpetus integreeritud õppeaine, mille tundides õpetatakse käsitöö, kodunduse ja tehnoloogiaõpetuse algtõdesid ning valmistatakse õpilasi ette õpperühmade valimiseks. Alates 5. klassist moodustab kool õpilaste soovide ja huvide põhjal õpperühmad, millesse jagunedes

on õpilastel võimalus õppida kas käsitööd ja kodundust või tehnoloogiaõpetust. Õpperühmadesse jagunemine ei ole soopõhine.

Vähemalt 10% õppeks vahetavad õpilased õpperühmad nii, et tehnoloogiaõpetuse asemel õpitakse käsitööd ja kodundust ning käsitöö ja kodunduse asemel tehnoloogiaõpetust. Teemade järjestus õppeaastas kavandatakse käsitöö ja kodunduse ning tehnoloogiaõpetuse õpetajate koostöös. Käsitöö ja kodunduse ning tehnoloogiaõpetuse taotletavad õpitulemused vahetatud õpperühmades esitatakse kooli tööõpetuse ainekavas.

Tööõpetuse kooli ainekava võib koostada ka nii, et 5.–9. klassis õpetatakse mõlemat valdkonda ühendatult, mis võimaldab õpilastel omandada vajalikul määral teadmisi ja oskusi nii käsitöös ja kodunduses kui ka tehnoloogiaõpetuses.

4.10.2 Õppe- ja kasvatusesmärgid

Tööõpetusega taotletakse, et põhikooli lõpuks õpilane:

1. tunneb rõõmu ja rahulolu praktilise töö tegemisest ning selle tulemustest, väärtustab tööd ja töö tegijat;
2. väärtustab ja hoiab rahvuskultuuri;
3. tunnetab oma loomingulisi võimeid ja oskusi; kavandab ja teeb teoks oma ideed, hindab ja vajaduse korral korrigeerib valmistööd;
4. oskab kasutada suulisi ja kirjalikke tööjuhendeid, teksti ja lihtsaid tööjooniseid; 5) tunneb ja kasutab säästlikult erinevaid materjale, tunneb töövahendeid ja materjalide töötlemisviise, järgib tööprotsessis ohutuid ja ergonoomilisi töövõtteid;
6. hoiab puhtust ja korda ning täidab isikliku hügieeni nõudeid;
7. teab tervisliku toitumise vajalikkust, lähtub toitu valides ja valmistades tervisliku toitumise põhimõtetest; käitub teadliku tarbijana;
8. töötab üksi ja koos teistega, väärtustab tööks vajalikke isiksuseomadusi ning mõistab, miks on erinevad oskused ja hoiakud igapäevaelus ning tulevases tööelus olulised.

4.10.3 Õppetegevuse kirjeldus arenguperioodide kaupa

Õppetegevus 1.–2. klassis

1.–2. klassi õpilaste juhtivaks meeleks on taju. Tööõpetuse tundides õpitakse kõikide meeltega tajuma objekte ja kujutisi enda ümber, õpitakse eristama värvusi ja erinevaid materjale. Käeliste tegevuste käigus areneb lapse tähelepanu, nägemis-, kompimis- ja ruumitaju ning motoorika. Kujundatakse vaatlemis-, võrdlemis-, järjestamis- ja rühmitamisoskust.

Õpilaste motoorika arengut toetavad rebimise, lõikamise, liimimise, voolimise ja voltimise baasoskused, mida nad omandavad vastavalt oma võimetele. Töö käigus õpitakse ka suulisi lühikorraldusi kuulama ja täitma ning küsimustele vastama. Õppetegevuse käigus aktiveeritakse õpilaste kõnetegevust, arendades seeläbi nende suulist väljendusoskust.

Õpilased täidavad ülesandeid valdavalt koostegEVuses eeskujU või näidise järgi, omandatud oskuste piires ka suulise korralduse järgi. Õppetegevuse käigus kujundatakse korraharjumusi ja tööoskusi. Õpetaja suunamisel õpitakse tundma ja valima töövahendeid (sh digivahendeid) ning töövõtteid, õpitakse kasutama töövahendeid, arvestades õpitud ohutusreegleid. Õpilasi suunatakse märkama ja väärtustama ilu enda ümber.

Õppetegevus 3.–5. klassis

3.–5. klassis jätkub õpetaja osalus õpilaste tegevuses, õpiülesandeid sooritatakse suulise juhendamise, eeskujU ja näidise järgi. Tähelepanu pööratakse lihtsate kirjalike töökorralduste mõistmisele ning nende täitmisele. Õpetaja suunamisel rakendab õpilane omandatud õpioskusi, vajades seejuures pidevat meeldetuletamist ning kordamist. Uued oskused kujundatakse ühistegEVuses õpetaja juhendamisel. Järgjepideva õpetuse tulemusena õpitakse oma tegevust kavandama ja kontrollima, omandatud õpioskusi iseseisvalt rakendama. Õpitakse kirjeldama oma tööprotsessi, väärtustama oma ja kaaslaste töid, erinevaid lahendusi. Õpetaja juhendamisel omandavad õpilased esmased digivahendite kasutamise oskused, õpivad kasutama lihtsamaid robotikavahendeid.

Õppetegevus 6.–7. klassis

6.–7. klassi õpilased suudavad meelde jätta lihtsamad töövõtted ja nende kasutamise järjekorra, õpivad tööprotsessi kavandama. Kujundatakse töö planeerimise ja tulemuste hindamise oskusi: õpilast suunatakse küsimuste abil kirjeldama, milline võiks olla planeeritava töö tulemus; harjutatakse töö planeerimisel kirjalikke tööjuhendeid kasutama. Tööde valmimisel suunatakse õpilasi oma tööd kommenteerima ja sellele hinnangut andma, näidist valmistööga võrdlema.

Olulisel kohal on nii enda kui ka teiste töö väärtustamine. Arendatakse suutlikkust teha kaaslastega koostööd ja raskuste ilmnemisel abi küsida. Õppetegevuses kasutatakse erinevaid digivahendeid ja digikeskkondi, arvestades sealjuures ka autoriõigustega.

Õppetegevus 8.–9. klassis

Järjepidevalt süvendatakse oskust töötada nii iseseisvalt kui ka rühmas, rakendada eelmistel aastatel omandatud teadmisi ja oskusi, valida ja kasutada sobivaid töövahendeid ja -võtteid. Õpilasel süveneb oskus ise oma tööd kavandada, luua, viimistleda ning tulemust hinnata. Kujunevad erinevad oskused: endale sobiva juhendmaterjali (kirjalikud juhendid, skeemid, joonised, käsiraamatud) valimine vastavalt omandatud oskustele. Õpetaja juhendamisel õpitakse kasutama keerukamaid digitaalseid seadmeid (3D-printer, CNC-pink, tikkimismasin, lasergraveeriija jt) ja turvaliselt käituma nii digitaalsetes kui ka füüsilistes keskkondades. Tööõpetuse kaudu valmistub nooruk iseseisvaks võimetekohaseks tööks ja/või täiendus- ning kutseõppeks. Õpilasele tutvustatakse erinevaid ainevaldkonnaga seotud elukutseid, õpetatakse ette kujutama oma toimetulekut kodukoha tööturul.

Tööõpetus (1.–4. klass)

Õpitulemused kooliastmete ja klasside kaupa

Õpitulemused I kooliastmes

3. klassi lõpetaja:

1. tunneb rõõmu käelise tegevusest ja õppeprotsessis osalemisest;
2. tunneb ära ja nimetab kasutatud materjale, nimetab õpetaja abil materjalide omadusi;
3. teeb vahet enda ja teiste asjadel, oskab jagada ühiskasutuses olevaid töövahendeid; 4) valib õpetaja juhendamisel töö teostamiseks sobivad materjalid, töövahendid ja töötlemisviisid; kasutab õpetaja juhendamisel materjale keskkonnasõbralikult ja säästlikult, järgib esmaseid ohutusnõudeid;
5. viib alustatud töö iseseisvalt lõpule;
6. kirjeldab, esitleb ja hindab õpetaja suunamisel oma soove ja ideid, julgeb oma tööd teostades välja pakkuda erinevaid võimalusi ning valib koostöös õpetajaga välja tööks sobivaima variandi, kasutab vajaduse korral jõukohaseid digivahendeid;

7. täidab kokkulepitud reegleid, arvestab ühiselt töötades kaaslastega; 8) hoiab õpetaja juhendamisel korras töökoha ja oskab enda järelt koristada.

9) teab isikliku hügieeni vajalikkust ning järgib õppetegevuses hügieenireegleid.

Õpitulemused 1. klassis Õpilane:

1. tunneb ära kasutatavaid materjale (paber, plastiliin, savi, looduslik materjal jne);
2. kasutab õpetaja juhendamisel õigesti ja ohutult lihtsamaid töövahendeid;
3. joonistab šablooni abil lihtsamaid kujundeid;
4. rebib sirgjooneliselt;
5. lõikab silma järgi ning kontuuri (sirgjoon) mööda paberitükke ja ribasid;
6. voldib paberilehe pooleks ja/või neljaks;
7. voolib rullimise, veeretamise ja lamendamise teel lihtsamaid kujundeid ja esemeid; 8) hoolitseb koostegevuses õpetajaga oma töökoha ja -vahendite korrasoleku ning isikliku hügieeni eest.

Õpitulemused 2. klassis Õpilane:

1. tunneb ära ja nimetab kasutatavaid materjale (paber, kartong, plastiliin, savi, riie, lõng, looduslik materjal jms);
2. joonistab šablooni abil kujundeid, lõikab neid välja, liimib ja täiendab neid õpetaja juhendamisel;
3. kasutab joonlauda sirgjoone tõmbamiseks;
4. teeb voltimise teel lihtsamaid esemeid; voldib ruudu diagonaalselt pooleks;
5. kasutab õpitud voolimisevõtteid (veeretamine, rullimine, lamendamine, venitamine, pigistamine jms);
6. oskab sõrmedega heegeldada jämedat ketti;
7. hoolitseb õpetaja suunamisel oma töökoha ja õppevahendite korrasoleku ning isikliku hügieeni eest.

Õpitulemused 3. klassis Õpilane:

1. eristab erinevaid looduslikke ja tehismaterjale, nimetab ja võrdleb õpetaja abiga materjalide omadusi (õhuke, paks, jäme, peenike, pehme, kõva, painduv, tugev jt);

2. valib õpetaja juhendamisel erinevaid töötlemisviise (rebimine, lõikamine, voltimine, viltimine, voolimine jms) ning kasutab töövahendeid õigesti;
3. töötab õpetaja suulise juhendamise järgi, vaatleb ja kirjeldab õpetaja abiga töövõtet tutvustavat videot või pilti; viib alustatud töö iseseisvalt lõpule; 4) kasutab materjale õpetaja juhendamisel säästlikult;
5. kasutab joonlauda: mõõdab paberil pikkusi täissentimeetrites, tõmbab sirgjooni läbi ühe ja kahe punkti;
6. valmistab juhendamisel voltimise teel lihtsamaid kujundeid;
7. lõikab kääridega mitmesuguseid kujundeid erinevast materjalist: paberist, õhemast kartongist, vildist, fliisist, riidest;
8. paneb niidi, heegelniidi, lõnga sukanõela silmast läbi;
9. tikib eelpistet;
10. heegeldab jämeda heegelnõelaga ketti;
11. torkab õpetaja juhendamisel naaskliga auke;
12. valmistab juhendamisel tähtpäevalisi ruumi- ja lauakaunistusi, korrastab ja kaunistab ühistegevuses oma klassiruumi;
13. katab ja koristab õpetaja juhendamisel lauda. **Õpitulemused 4. klassis** Õpilane:
 1. meisterdab erinevatest materjalidest, valib õpetaja juhendamisel materjalide käsitlemiseks sobivaid töövahendeid, käsitseb tuttavaid töövahendeid õigesti ning ohutult;
 2. otsib ja valib ühistegevuses ideid tööde valmistamiseks, märkab esemetel rahvuslikke elemente;
 3. töötab õpetaja suulise juhendamise järgi, mõistab ja täidab õpetaja juhendamisel ka lihtsaid kirjalikke tööjuhendeid;
 4. kasutab mõõtmisel joonlauda ja mõõdulinti, märgib õpetaja juhendamisel joonlaua abil punkte ja tõmbab jooni erinevatele pindadele/materjalidele;
 5. paneb niidi nõelasilmast läbi; teeb käsitsi lihtõmblust (traageldab); õmbleb riidele kahe auguga nõöbi;
 6. heegeldab erineva jämedusega materjalist ketti; heegeldab alg- ja ahelsilmust;

7. kasutab materjale säästlikult, leiab õpetaja juhendamisel võimalusi materjalide korduskasutamiseks;
8. teab olulisemaid tähtpäevi, kaunistab juhendamisel tähtpäevadeks ruumi;
9. valmistab juhendamisel lihtsamaid toite (nt võileivad, küpsisetort), koostades eelnevalt ühistegevuses vajalike toiduainete ostunimekirja;
10. valib valmistatud toidu serveerimiseks sobivad lauanõud, katab ja koristab lauda; 11) kirjeldab ja analüüsib oma tööd õpetaja juhendamisel, sh kirjaliku kava järgi (võrdleb oma tööd näidisega; hindab tulemuse kasutamist ja esteetilisust).

Käsitöö ja kodundus (5.–9. klass) Õpitulemused II kooliastmes 6. klassi lõpetaja:

- 1) kavandab ja valmistab juhendamisel lihtsamaid esemeid, kasutades õpitud töövõtteid ja töövahendeid ning järgides ohutusnõudeid; 2) tunneb ja oskab kasutada õpitud materjale;
- 3) teab tervisliku toitumise aluseid ja oskab koostada juhendamisel oma päevamenüüd; 4) teab Eesti riigi jaoks olulisi tähtpäevi ning oskab õpetaja suunamisel katta lauda ning serveerida lihtsamaid toite, lähtudes vastavast sündmusest;
5. oskab kasutada enamlevinud puhastusvahendeid vastavalt pakendil olevale juhisele;
6. oskab juhendamisel hooldada ja viimistleda erinevast materjalist tooteid;
7. oskab juhendamisel kasutada lihtsamaid seadmeid;
8. teab ja järgib hügieeni, korra ja puhtuse nõudeid;
9. oskab õpetaja juhendamisel eesmärgipäraselt kasutada lihtsamaid digivahendeid.

Õpitulemused 5. klassis

Käsitöö Õpilane:

1. tikib üherealisi pisteid;
2. heegeldab alg-, ahel- ja kinnissilmuseid, heegeldab edasi-tagasi ridadena;
3. oskab õpetaja abiga valida omavahel sobivaid vardaid ja lõnga;
4. koob parempidiseid silmuseid edasi-tagasi ridadena;
5. traageldab väljalõigatud detaile;
6. õmbleb riidele kannaga ja/või kannata nõöpi;
7. kasutab triikrauda õpetaja juhendamisel;

8. oskab sooritada lihtsamaid (üksikuid) töövõtteid videojuhendite järgi. **Kodundus** Õpilane:

1. koristab klassiruumi, valib sobivad koristusvahendid;
2. oskab käsitsi nõusid pesta;
3. korrastab oma töökoha ja töövahendid, järgib hügieeninõudeid toidu valmistamisel; 4) valmistab juhendamisel lihtsamaid toite, loeb õpetaja koostatud kohandatud retsepti, tunneb selles sisalduvaid ühikuid (teelusikatäis, supilusikatäis, klaas, gramm), oskab kasutada elektroonilist köögikaalu;

5) katab laua vastavalt menüüle ja täidab elementaarseid lauakombeid.

Õpitulemused 6. klassis Käsitöö

Õpilane:

1. kavandab juhendamisel ja valmistab lihtsamaid esemeid;
2. valib tikkimiseks sobivaid materjale ja töövahendeid;
3. tikib kaherealisi pisteid;
4. heegeldab ringselt; tunneb heegeldamise ja kudumise õpitud tingmärke;
5. koob parem- ja pahempidiseid silmuseid; 6) koob ringselt;

7) õmbleb õmblusmasinaga lihtõmblust. **Kodundus** Õpilane:

1. katab lauda vastavalt tähtpäevale;
2. tunneb pesu- ja hooldusmärke;
3. loeb retsepti, kasutab õpetaja juhendamisel ohutult õigeid töövõtteid toiduainete töötlemisel;
4. rakendab juhendamisel tervisliku toitumise põhitõdesid toidu valmistamisel;
5. oskab serveerida lihtsamaid toite ja täidab elementaarseid lauakombeid. **Õpitulemused III kooliastmes**

9. klassi lõpetaja:

1. väärtustab isetegemist ja tervislikku eluviisi;
2. kasutab ja kombineerib traditsioonilisi ning nüüdisaegseid materjale, tööriistu ja tehnoloogilisi vahendeid turvaliselt ning otstarbekalt;

3. valmistab lihtsamaid esemeid, kasutades erinevaid tehnikaid ja materjale;
4. kasutab ainealast teabekirjandust ja vastavaid veebilehti;
5. loeb ja mõistab etiketil, skeemil, juhendil, retseptil jne olevat teavet ja juhendub sellest; mõistab tingimärke ning oskab vajaduse korral leida veebist vajaminevat infot; 6) oskab juhendamisel taaskasutada erinevaid materjale;

7) jälgib tervisekaitse- ja tööohutusnõudeid.

Õpitulemused 7. klassis Käsitöö

Õpilane:

1. kavandab ja valmistab lihtsaid esemeid;
2. tikib kaherealist pistet;
3. loeb juhendamisel lihtsamaid heegelskeeme ja koekirju, vajaduse korral otsib neid veebist;
4. heegeldab ääre- või vahepitse;
5. koob kahe eri värvi lõngaga;
6. käsitseb õmblusmasinat, õmbleb kahekordset palistust ja/või kahekordset õmblust. **Kodundus**

Õpilane:

1. kasutab juhendamisel lihtsamaid võtteid rõivaste korrastamisel;
2. sorteerib pesu värvi ja materjali järgi, oskab pesumasinal pesuprogramme valida, tunneb triikimismärke, oskab vastavalt tingimärkidele triikimisel temperatuuri valida; 3) valmistab iseseisvalt lihtsamaid tervislikke toite;
4. oskab kasutada mõõtenõusid ja kaalu ning teisendada mahu- ja massiühikuid õpetaja juhendamisel;
5. kasutab õpetaja juhendamisel ohutult lihtsamat köögitehnikat (röster, mikrolaineahi, köögikombain, elektripliit jm);
6. oskab juhendamisel sorteerida prügi (paber ja papp; pakend; taara, klaas ja olme).

Õpitulemused 8. klassis

Käsitöö

Õpilane:

1. kavandab käsitööset, valib selle valmistamiseks õpetaja juhendamisel sobivad materjalid ja töövahendid;
2. kasutab juhendamisel töövahendeid, viimistlus- ja/või kaunistusvõtteid eesmärgipäraselt;
3. heegeldab lihtsama skeemi või digitaalse juhendi järgi; 4) koob lihtsamaid koekirju; koob lihtsaid esemeid;
5. leiab ja kopeerib juhendamisel lõikelehelte lihtsamaid lõikeid;
6. kasutab õmblusmasinat, võimaluse korral tikkimismasinat;
7. viimistleb juhendamisel erinevates tehnikates töid. **Kodundus**

Õpilane:

1. oskab õpetaja juhendamisel etteantud summa piires menüüd ja toidukorvi planeerida;
2. juhindub pakendiinfost; teeb vahet mõistetel „parim enne“ ja „kõlblik kuni“;
3. teab nimetada Eesti rahvustoite ja oskab mõnda neist valmistada;
4. katab laua vastavalt menüüle;
5. oskab juhendamisel kasutada kodukeemiat;
6. oskab juhendamisel kasutada nõudepesumasinat (programmid, pesuvahendid). **Õpitulemused 9. klassis Käsitöö**

Õpilane:

1. valib ja kombineerib juhendamisel tööks sobilikke materjale ja õpitud tehnoloogiaid;
2. heegeldab skeemide ja tööjuhendite järgi;
3. koob lihtsaid koekirju ja esemeid koekirjaskeemide ja juhendite järgi;
4. määrab oma riiete suurusnumbri ja kehatüübi sobiva tegumoe leidmiseks; 5) õmbleb iseseisvalt lihtsamaid esemeid või teostab töid õpetaja valikul mõnes teises käsitöötehnikas (nt kangastelgedel kudumine, masintikkimine, ehete valmistamine, makramee, savitööd, erinev taaskasutus jne);
6. kasutab ainealast teabekirjandust ja vastavaid veebilehti;
7. loeb ja mõistab valmisriiete etikette, arvestab neil esitatavat teavet, oskab vajaduse korral leida veebist tingmärkide tähendusi;

8. oskab hooldada erinevast materjalist rõivaid;
9. oskab juhendamisel taaskasutada erinevaid materjale.

Kodundus

Õpilane:

1. jälgib tervisekaitse- ja tööohutusnõudeid, korrastab ruumi;
2. kasutab ja puhastab köögitehnikat; 3) valmistab toitu, järgides hügieeninõudeid;
4. oskab nimetada erinevate rahvaste rahvustoite ja mõnda neist valmistada;
5. oskab juhendamisel oma kulusid planeerida;
6. tunneb jalatsite hooldusmärke, oskab kasutada lihtsamaid jalatsite hooldusvõtteid; teab, kus jalatseid parandatakse.

Tehnoloogiaõpetus (5.–9. klass) Õpitulemused II kooliastmes 6. klassi lõpetaja:

- 1) kavandab ja valmistab juhendamisel lihtsamaid esemeid, kasutades õpitud töövõtteid ja töövahendeid ning järgides ohutusnõudeid; 2) tunneb ära ja oskab kasutada õpitud materjale;
3. oskab juhendamisel puhastada, hooldada ja viimistleda erinevast materjalist tooteid;
4. oskab juhendamisel kasutada lihtsamaid seadmeid;
5. teab ja järgib hügieeni, korra ja puhtuse nõudeid;
6. oskab eesmärgipäraselt kasutada lihtsamaid digivahendeid õpetaja juhendamisel.

Õpitulemused 5. klassis Õpilane:

1. kasutab joonlauda esemete mõõtmisel;
2. märgib juhendamisel toorikule punkte, sirgjooni, ristjooni, šablooni abil ringjooni ja kaari;
3. ühendab detaile (nt liim-, kruvi- ja naelliite, mähkimise või jootmise abil);
4. järkab puitliistust etteantud pikkusega detaile; 5) saeb õpetaja juhendamisel kõverjoonelisi kujundeid; 6) viimistleb pinda viili ja lihvpaberiga;
- 7) kasutab ohutult õigeid töövõtteid.

Õpitulemused 6. klassis Õpilane:

1. oskab kasutada erinevaid mõõte- ja märkimisvahendeid;

2. hõõveldab antud mõõtmega nelikantliistu, silindrit ja koonust;
3. märgib ja töötleb baaspindu, rist- ja keeltappi;
4. puurib avasid akutrelliga ja puurpingil;
5. ühendab detaile (nt liim-, kruvi- ja tappliitega, jootmise või neetimisega);
6. viimistleb valmistatud esemeid: toonib (peitsib), pahteldab ja värvib;
7. oskab töötada lihtsama videojuhendi järgi, pildistab oma tööetappe ja/või valmis tööd; 8) kasutab ohutult õigeid töövõtteid. **Õpitulemused III kooliastmes 9. klassi lõpetaja:**

1. väärtustab isetegemist; planeerib oma tegevust ja kontrollib selle tulemust;
2. kasutab ja kombineerib traditsioonilisi ning nüüdisaegseid materjale, tööriistu ja tehnoloogilisi vahendeid turvaliselt ning otstarbekalt;
3. loeb tööjoonist õpitud teadmiste-oskuste ulatuses; valmistab lihtsamaid esemeid, kasutades erinevaid tehnikaid ja materjale (sh taaskasutus) õpetaja juhendamisel; 4) kasutab ainealast teabekirjandust ja vastavaid veebilehti;

5) loeb ja mõistab etiketil, skeemil, juhendil jne olevat teavet ja juhindub sellest; mõistab tingimärke ning oskab vajaduse korral leida veebist vajaminevat infot; 6) oskab juhendamisel taaskasutada erinevaid materjale;

7) jälgib tervisekaitse- ja tööohutuse nõudeid. **Õpitulemused 7. klassis**

Õpilane:

1. järkab puittoorikust detaile 45° nurga all;
2. märgib toorikule kõverjoonelise kontuuriga detaile;
3. mõõdab juhendamisel detaili läbimõõtu nihikuga ja kontrollib harkkaliibriga;
4. oskab ühendada detaile vähemalt kahel erineval moel;
5. märgib ja töötleb juhendamisel rööptappe;
6. puurib avasid silinder- ja reguleeritava puuriga;
7. saab kõverjoonelisi kontuure tikksae ja lintsaega (vajaduse korral abiga);
8. koostab lihtsama tööjuhendi ja/või fotoseeria oma tööprotsessist; 9) töötab elektriliste masinatega ohutult, oskab ohte vältida.

Õpitulemused 8. klassis Õpilane:

1. loeb jooniselt detaili mõõtmeid ja teeb lihtsaid jooniseid;
2. saab ja hõõveldab detaile puidutöötluspinkidel;
3. valmistab juhendamisel keeltappi ja/või puurib (freesib) tapipesasid;
4. valmistab lihtsamaid esemeid (nt taburet, seinariiu, nukuvoodi jm);
5. valmistab ja kasutab puiduseotisi;
6. kinnitab puittooriku treimiseks treipingi tsentrite vahele ja metalltooriku padrunisse (vajaduse korral abiga);
7. treib juhendamisel puidust silindrilisi ja astmelisi detaile;
8. koostab lihtsama tööjuhendi ja/või videojuhendi oma tööprotsessist; 9) järgib tervisekaitse- ja tööohutusnõudeid.

Õpitulemused 9. klassis Õpilane:

1. planeerib iseseisvalt või rühmas tervikliku tööprotsessi ning hindab töö korrektsust ja esteetilisust;
2. loeb tööjoonist õpitud teadmiste/oskuste ulatuses;
3. mõõdab joonlaua, nihiku ja mõõdulindi abil eseme joonmõõtmed ja vajaduse korral tähendab neid lihtsa eskiisi kujul üles;
4. kasutab materjale, töövahendeid ja nüüdisaegseid seadmeid eesmärgipäraselt, vajaduse korral õpetaja abiga;
5. viimistleb esemeid toonimise, värvimise või lakkimisega;
6. suudab valmistada jõukohaseid liiteid;
7. treib juhendamisel keeruka kujuga detaile tsentrite vahel ja ketastoorikuid kinnituskettal;
8. kirjeldab ja analüüsib oma töö valmimist etappide kaupa ning esitleb lõpptulemust, vajaduse korral õpetaja abiga;
9. järgib tervisekaitse- ja tööohutusnõudeid.

4.11 Kehaline kasvatus

4.11.1 Õppeaine kirjeldus

Kehalise kasvatus õpetamisel järgitakse üldist eesmärki – kujundada õpilastel motivatsiooni, teadmisi, oskusi ja harjumusi iga päev aktiivselt liikuda, tegeleda liikumisharrastusega ja toetada õpilaste positiivset hoiakut liikumise suhtes. Lõimitult erinevate spordialade ja liikumisviisidega õpetatakse ka tantsulist liikumist, kujundades seeläbi nii teadmisi Eesti tantsukultuurist ja -traditsioonidest kui ka väärtushoiakuid nende suhtes.

Lihtsustatud õppes lisandub spetsiifiline eesmärk – arendada õpilaste psühhomotoorikat ja sensoorseid protsesse, tegelda rehabiliteerimise ja tervendamise tegevusega. Füüsilise tegevusega kaasnevalt aktiveeritakse õpilaste vaimset tegevust (harjutuste eesmärkide mõistmine, korraldustest arusaamine, oma toimingute analüüsimine jne). Rõhuasetus on sotsiaalsete oskuste omandamisel ja kinnistamisel, et õpilased suudaksid pärast põhikooli lõpetamist igapäevaelus iseseisvalt toime tulla.

Valdaval osal intellektipuuete õpilastest ilmneb ühe sümptomina motoorika moonutatud või hilistunud areng, mis omakorda lõimub tihedalt kogu tunnetustegevuse ja kõne seisundiga ning praktilise tegevuse puudulike oskustega. Eakohase füüsilise arenguga võrreldes ilmneb intellektipuuete lastel mahajäämus lihasliigutuste jõus, liigutuste kiiruses, vastupidavuses, paindlikkuses jne. Seega on kehalise kasvatus ülesanneteks nii üldkehaline treenimine kui ka psühhofüüsilise arengu korrektsioon. Kehaliste harjutuste sooritamine parandab organismi üldist seisundit ning kompenseerib tervisehäiretest tingitud puudusi. Kehaline kasvatus saab edukalt täita õppeainele püstitatud eesmärged ainult sel juhul, kui arvestatakse maksimaalselt õpilaste individuaalseid füüsilise arengu ja soolisi iseärasusi ning vanust.

Lihtsustatud õppel õpilased on väga erineva võimekuse ja potentsiaaliga. Õppekava peab pakkuma erineva võimekusega õpilastele võrdseid võimalusi ja väljundeid. Õppekava on positiivse vaatega õpilase tuleviku suhtes, pakub teadmisi ja oskusi, mis võimaldavad iseseisvas elus hakkama saada. Õpetaja roll on kehalises kasvatuses väga oluline, kuna õpilased õpivad väga palju eeskujul järgi, vajavad julgustust, innustust, abi ja positiivset toetust. Kindlasti tuleb rõhutada sellele, millega õpilane hakkama saab ja mis tal hästi välja tuleb, mitte sellele, milles ta ebaõnnestub.

Õpilasi innustatakse oma kehalisi võimeid arendama. Kooli ja pedagoogi(de) ülesandeks on luua tundideks ja tunnivälisteks spordiüritusteks ohutud ning õpilassõbralikud harjutuspaigad,

valida sobilik õppeinventar ja tagada õpilaste turvalisus. Oluline on isikliku hügieeni harjumuste ja selle kaudu enda tervisest lugupidava käitumise kujundamine, mis aitab ennetada terviseriske.

Talispordialade õpe rakendatakse vastavalt kooli võimalusele.

Ujumisõpetus viiakse läbi I või II kooliastmes. Ujumisõpetuse praktika näitab, et vaatamata isegi kogenud ujumistreeneri, eripedagoogi ja kehalise kasvatuse õpetaja koostööle suudavad mõned lihtsustatud õppel õpilased ujumise algõpetuse raames vaid veega kohaneda.

Õpilased, kelle tervislik seisund ei võimalda sooritada kõiki kehalise kasvatuse tunni tegevusi või intensiivselt liikuda, kaasatakse tegevustesse vastavalt nende tervislikule seisundile. Nad sooritavad taastumist toetavaid liikumistegevusi, abistavad õpetajat ja kaasõpilasi.

4.11.2 Õppe- ja kasvatusesmärgid

Kehalise kasvatuse kaudu taotletakse, et põhikooli lõpuks õpilane:

1. mõistab kehalise aktiivsuse tähtsust oma tervisele ja töövõimele ning regulaarse liikumisharrastuse vajalikkust; soovib olla terve ja rühikas;
2. tunneb rõõmu liikumisest/sportimisest ning on valmis liikumist iseseisvalt harrastama, valdab selleks vajalikke põhiteadmisi ja -oskusi;
3. liigub/spordib, järgides ohutus- ja hügieeninõudeid, austades kaaslasi ja tehes nendega koostööd, järgides kokkulepituid reegleid, hoides keskkonda;
4. tunneb huvi kodukohas ning Eestis toimuvate spordi-, liikumis- ja tantsuürituste vastu; teab ja väärtustab nendega seotud traditsioone.

4.11.3 Õppetegevuse kirjeldus arenguperioodide kaupa

Õppetegevus 1.–2. klassis

1.–2. klassis kujundatakse kehalise tegevuse kaudu ühistegevuses käitumise ja suhtlemise oskusi: õpetatakse lühikeste korralduste kuulamist, mõistmist ja täitmist, abi küsimist, abivajaja märkamist ja sellest teatamist.

Kehalisi harjutusi sooritatakse peamiselt matkides ja eeskuju järgi, õpitud oskuse piirides ka suulise korralduse järgi. Õpilase eneseväljendusoskuse ja oskussõnavara kujundamisel lähtutakse tema kõne arengust; õpetamisel kasutatakse eesti keele erimetoodika võtteid. Selle etapi eesmärgiks on õpetada last tunnetama oma keha, orienteeruma ja liikuma tuttavas keskkonnas ohutult ning teistega arvestavalt. Tundide käigus omandatakse õpetaja eeskujul algteadmisi ja -oskusi oma keha asendi, rühi ja liigutuste jälgimiseks ning korrigeerimiseks.

Olulisel kohal on esmaste eneseteenindus- ja hügieenioskuste kujundamine.

Õppetundides sooritatakse mängulisi ja mitmekülgseid harjutusi, mis tekitavad rõõmu ja soovi osaleda. Liikumistegevust seotakse looduse ja muusikaga, sest see ergutab õpilaste vaimu ja emotsioone. Õpilast suunatakse vastama lihtsatele küsimustele, mis õpetavad mõistma ja väljendama oma tundeid ning hindama kogetud kehalist koormust.

Õppetegevus 3.–5. klassis

3.–5. klassis on õppetegevuse eesmärgiks hoida ja suurendada õpilaste huvi ja soovi liikumistegevustes osaleda. Õppetegevuses on ühtviisi oluline pöörata tähelepanu nii õpilaste motoorika kui ka kõne, kognitiivsete, sotsiaalsete ja emotsionaalsete oskuste arendamisele. Jätakuvalt on olulisel kohal ohutuse ja isikliku hügieeni nõuete mõistmise ning järgimise oskuste kujundamine.

Kujundatakse oskusi sooritada kehalisi harjutusi eeskuju ja suulise juhendamise järgi. Õpetaja abiga, sh kirjaliku plaani järgi harjutatakse kaaslaste ja iseenda tegevuse kommenteerimist ning sooritustele hinnangu andmist. Teadmisi spordist ja liikumisest/sportimisest edastatakse kehalise kasvatus tundides praktilise tegevuse käigus.

Kehalise kasvatus tundides kujundatakse oskusi ja harjumust kontrollida ning korrigeerida oma keha asendit, rühti, liigutusi. Alustatakse spordialade tehniliste elementide õpetamist.

Õppetegevus 6.–7. klassis

6.–7. klassis toetab õpilaste huvi kehalise tegevuse ja liikumise vastu, selles aktiivse osalemise soovi säilimist ja suurenemist õpikeskkonna laiendamise, näiteks osavõtt spordivõistlustest ja/või tantsuüritustest võistlejana, pealtvaatajana ja/või abilisena, spordi- ja/või tantsuürituste jälgimine vahetult või virtuaalselt. Õppetegevuses suunatakse õpilasi suuremale iseseisvusele, arendatakse jätkuvalt nende kognitiivseid, sotsiaalseid ja emotsionaalseid oskusi. Õpilaste kõne ja mõtlemise arengut arvestades suunatakse neid sooritama ka jõukohaseid kirjalikke

ülesandeid ning kasutama õpitud terminoloogiat. Seejuures on väga oluline arvestada eesti keele tundides omandatud oskustega.

Lõimitult inimeseõpetusega kujundatakse õpilastel teadmisi murdeeaga seotud kehalistest muutustest ning isikliku hügieeni järgimise vajadusest. Laiendatakse õpilaste teadmisi tervislikest eluviisidest, õpetatakse mõistma ja põhjendama kehalise aktiivsuse mõju tervisele, õpetatakse jälgima ja analüüsima isiklikku kehalist aktiivsust ning järgima õpitud põhitõdesid. Õpetatakse mõistma kaaslaste füüsiliste võimete erisusi ja arvestama nendega ühistegevustes. Õpilase positiivse enesehinnangu kujunemisel on oluline roll individuaalsel lähenemisel. Õpilastele tutvustatakse ausa mängu põhimõtteid, reegleid ja võistlusmäärusi ning suunatakse neid järgima.

Tundides arendatakse ja täiustatakse õpilaste kehalisi võimeid, kujundatakse liigutusvilumusi. Jätkatakse harjutuste tehnikate õpetamist. Kehalise tegevuse kaudu kujundatakse tahtemoadusi (sihikindlus, otsustavus, julgus, visadus, püsivus, kannatlikkus, enesevalitsemine, iseseisvus, algatusvõime), mis on vajalikud, et õpilane liiguks/spordiks ka iseseisvalt.

Õppetegevus 8.–9. klassis

8.–9. klassis suunatakse õpilasi omandatud oskuste ja teadmiste toel iseseisvalt harjutama ja sportima, endale sobivat kehaliste harjutuste kava koostama ja oma sooritusi analüüsima. Õpilastel kujundatakse oskust kasutada õpitud tehnikaid, hinnata oma füüsilisi võimeid, järgida ausa mängu põhimõtteid ja võistlusreegleid. Arendatakse õpilaste suutlikkust, arvestada liikudes/sportides kaaslastega ning ohutusnõuetega, eristada isiklikke ja rühmahuve, valitseda oma emotsioone, olla valmis tahtepingutusteks.

Õppetegevuses laiendatakse teadmisi tervislikest eluviisidest, õpetatakse tundma erinevaid spordialasid, Eesti tuntumaid sportlasi ning tuntumaid fakte nende saavutustest. Õpilaste kõne ja mõtlemise arengust lähtudes on üha rohkem võimalik anda teadmisi spordist ja liikumisest ka tunniväliselt, suunates õpilasi rakendama õpitud teabe otsimise ja infotehnoloogiavahendite kasutamise oskusi õppeülesande täitmiseks. Seejuures on väga oluline arvestada eesti keele tundides omandatud oskustega, juhendada ja toetada (nt abivahenditega, ajaplaaniga) iseseisvat õppimist.

4.11.4 Õpitulemused kooliastmete ja klasside kaupa Õpitulemused I kooliastmes

3. klassi lõpetaja:

1. osaleb aktiivselt kehalise kasvatuse tundides, tunneb rõõmu liikumisest, sooritab õpitud liikumisviise ja kehalisi harjutusi vastavalt individuaalsetele võimetele;
2. teab ja täidab elementaarseid hügieenireegleid;
3. teab ja täidab kokkulepitud mängu-, korra- ja ohutusreegleid tunnis; arvestab õpetaja juhendamisel kaaslastega;
4. sooritab õpetaja juhendamisel harjutusi kehaliste võimete vaatluseks ja mõõtmiseks, annab õpetaja abiga hinnangu kogetud kehalisele koormusele (kerge/raske);
5. tunneb ja nimetab abiga õpitud spordialasid pildi ja tegevuse vaatluse järgi. Vastavalt kooli võimalustele ning õpilaste võimetele läbitakse ujumise algõpetus kahe kooliaasta jooksul I või II kooliastmes.

Õpilane:

1. osaleb ujumise algõpetuse tundides, oskab täita basseinis käitumise nõudeid ja on algõpetuse esimese kursuse lõpuks vähemalt kohanenud veega;
2. on teisel aastal läbinud ujumise algõpetuse kursuse, julgeb vees tegutseda, sukeldub, hõljub vees, on olemas alusõpetus 200 m distantsti läbimiseks ujudes.

Õpitulemused 1. klassis Õpilane:

1. jälgib õpetajat, kuulab ja täidab tuttavaid lihtkorraldusi;
2. sooritab õpitud harjutusi matkimise ja eeskuju järgi, matkib õpetaja tegevust peegelpildis; 3) sooritab lihtsamaid jooksu-, hüppe-, hüplemis- ja kõnniharjutusi, oskab ronida, roomata, ületada takistusi;
4. mängib õpitud liikumismänge;
5. oskab laskuda kelgul nõlvakust ja vedada kelku ohutult;
6. kannab, veeretab ja viskab palli;
7. oskab liikuda ruumis, jälgida piire ja leiab teadaolevad sihtmärgid; 8) vahetab riideid, oskab riietusruumis käituda ja hoida korda; 9) liigub muusikasse matkimisel ja õpetaja suunamisel.

Õpitulemused 2. klassis Õpilane:

1. järgib tunnis korranõudeid, oskab paluda abi, märgata ohtusid ja sellest teavitada;
2. ronib üle, alt ja läbi takistuse; 3) oskab sooritada veereid;
4. oskab visata ja püüda palli;
5. mängib õpitud liikumismänge ja järgib õpetaja suunamisel mängureegleid;
6. oskab kelgul vedada kaaslast, pidurdada ja pöörata laskumisel;
7. sooritab eeskuju järgi õpitud hüplemisharjutusi; 8) korrigeerib meeldetuletamisel oma kehahoidu.

Õpitulemused 3. klassis Õpilane:

1. korrigeerib õpetaja suunamisel keha asendit, hoiab tasakaalu eri asendites ja vahenditel;
 2. oskab paarilisega koostöös visata ja püüda palli;
 3. oskab suulise juhise järgi sooritada õpitud harjutusi eri vahenditega;
 4. sooritab hoolaualt toenghüppeid;
 5. osaleb aktiivselt erinevates mängudes, teab õpitud mängude reegleid;
 6. liigub lauskmaal suuskadel astuva ja/või libiseva sammuga, kasutab keppe tasakaalu hoidmisel;
 7. viskab viskepalli, hüppab paigalt kaugust ja jookseb püstilähtest erinevaid distantse; 8) oskab ennast iseseisvalt pesta, kuivatada ja riietuda;
- 9) tajub muusika meeleolusid ja oskab selle järgi liikuda. **Õpitulemused II kooliastmes 6. klassi lõpetaja:**

1. osaleb aktiivselt kehalise kasvatuse tundides oma individuaalsete võimete kohaselt; tunneb huvi koolis toimuvate spordi- ja tantsuürituste vastu, võtab neist osa osaleja või pealtvaatajana;
2. oskab sportida/liikuda koos kaaslastega, jagada õpetaja suunamisel ülesandeid rühmas, leppida kokku mängureegleid jms;

3. mõistab (vastab suunavatele küsimustele) ühistegevuse reeglite, isikliku hügieeni ja ohutusnõuete olulisust ning täidab neid;
4. kirjeldab õpetaja suunamisel liikumise/sportimise tähtsust tervisele; teab peamisi liikumistegevusel juhtuda võivaid vigastusi ja esmast käitumist nende korral;
5. püstitab õpetaja abil lühiajalisi eesmärgi oma kehaliste võimete arendamiseks ja analüüsib koos õpetajaga nende täitmist; sooritab õpetaja juhendamisel harjutusi kehaliste võimete vaatluseks ja mõõtmiseks, annab suunavate küsimuste abil hinnangu oma sooritusele ja kogetud kehalisele koormusele.

Vastavalt kooli võimalustele ning õpilaste võimetele läbitakse ujumise algõpetus kahe kooliaasta jooksul I või II kooliastmes.

Õpilane:

1. osaleb ujumise algõpetuse tundides, oskab täita basseinis käitumise nõudeid ja on algõpetuse esimese kursuse lõpuks vähemalt kohanenud veega;
2. on teisel aastal läbinud ujumise algõpetuse kursuse, saavutanud julguse tegutseda vees, sukeldub, hõljub vees, on olemas alusõpetus 200 m distantsti läbimiseks ujudes. **Õpitulemused**

4. klassis **Õpilane:**

1. oskab rivis kaheks loendada;
2. sooritab õpitud akrobaatikaharjutusi ja harjutuste kombinatsioone;
3. mängib rahvastepalli määruste päraselt;
4. oskab libiseda suuskadel, sooritada suuskadel pöördeid paigal, kukkumisel iseseisvalt püsti tõusta;
5. järgib iseseisvalt isikliku hügieeni nõudeid;
6. sooritab tulemusele hooga kaugushüppe, palliviske ja 60 m jooksu püstilähtest; 7) jookseb vahelduvalt kõnniga 1 km; 8) teab õpitud oskussõnu.

Õpitulemused 5. klassis **Õpilane:**

1. täidab ohutusnõudeid kõikidel liikumistegevustel;
2. sooritab õpitud harjutuste kombinatsioone suulise korralduse alusel;
3. jookseb 1,5 km vahelduvalt kõnniga;

4. on läbinud vähemalt kahe sportmängu algõpetuse;
5. kasutab suusatamisel erinevaid laskumis- ja tõusuviise;
6. oskab erinevaid rippeid, toenguid, tunnetab tasakaalu võimlemisvahenditel;
7. järgib ausa mängu põhimõtteid ja selgitusel mõistab selle väärtust; 8) oskab sooritada õpitud lõdvestusharjutusi ja taastuda pingutusest.

Õpitulemused 6. klassis Õpilane:

1. oskab lihtsa kooliõue plaani järgi suunduda ühest punktist teise;
2. esitab õpetaja koostatud võimlemis- või tantsukava;
3. tegutseb rühmas, arvestades kaasõpilastega;
4. sooritab talispordialasid vastavalt kooli ja ilmastiku võimalustele: suusatab ja/või uisutab, kasutades õpitud tehnikaid;
5. mängib kahte sportmängu lihtsustatud reeglitega ja on läbinud vastavalt kooli võimalusele kolmanda sportmängu algõpetuse; 6) teab ja järgib liiklusohutusreegleid. **Õpitulemused III kooliastmes 9. klassi lõpetaja:**

1. osaleb aktiivselt kehalise kasvatuses vastavalt oma individuaalsetele võimetele; kirjeldab kehalise aktiivsuse mõju tervisele ja töövõimele ning selgitab igapäevase liikumise vajalikkust;
2. järgib ohutus- ja hügieeninõudeid kehalise kasvatuses tundides, tunnivälistel spordiüritustel ning iseseisvalt liikudes ja liigeldes; oskab vältida ohuolukordi ning teab, mida teha liikumisel/sportimisel juhtuda võivate õnnetuste korral;
3. järgib sportides/liikudes reegleid ja võistlusmäärusi, liigub/spordib keskkonda hoides, järgib ausa mängu põhimõtteid, austab kaaslasi ja teeb nendega koostööd;
4. jälgib ja analüüsib suunamisel oma igapäevast kehalist aktiivsust ning annab selle kohta tagasisidet, sooritab harjutusi kehaliste võimete vaatluseks ja mõõtmiseks ning annab hinnangu oma tulemustele, kasutab erinevaid vahendeid enda kehalise aktiivsuse mõõtmiseks/hindamiseks;
5. kavandab suunamisel ja sooritab tegevusi oma kehaliste võimete arendamiseks: oskab leida endale sobiliku liikumisintensiivsusega tegevuse, teab ja sooritab aktiivsele

liikumisele eelnevaid ning järgnevaid tegevusi (soojendus- ja venitusharjutused), koostab lihtsamaid liikumiste kombinatsioone;

6. kirjeldab suunamisel erinevate spordialade võistlusi ja/või tantsuüritusi ning muljeid nendest, kirjeldab lemmikspordiala; teab Eesti tuntumaid sportlasi, nende spordialasid ja olulisemaid fakte nende saavutustest olümpiamängudel;
7. teab Eesti tähtsamaid spordi- ja kultuurisündmusi, mõistab ning väärtustab liikumisürituste ja -traditsioonide olulisust kultuuris.

Õpitulemused 7. klassis Õpilane:

1. kasutab õpitud terminoloogiat;
2. oskab hüpata kõrgushüppes käärhüpet;
3. oskab joosta madallähtest 100 m;
4. oskab tehniliselt sooritada paigalt kuulitõuget;
5. sooritab kombinatsiooni mitmest võimlemisharjutusest, vahendiga või ilma, kas muusikaga ja/või ilma;
6. suusatab vahelduval maastikul ja/või uisutab, kasutades erinevaid õpitud tehnikaid ja liikumisviise; suudab vahenditel võimetekohaselt kehtvalt liikuda;
7. mängib kolme erinevat sportmängu lihtsustatud reeglitega;
8. tunneb lihtsamaid leppemärke kaardil;
9. oskab pendelteatejooksu tehniliselt korrektselt sooritada, järgides võistlusreegleid.

Õpitulemused 8. klassis Õpilane:

1. oskab sooritada kombinatsioone rütmika, akrobaatika ja riistvõimlemise põhiharjutustest;
2. otsib ja leiab suunamisel spordialast teavet;
3. oskab iseseisvalt läbi viia võistluseelset soojendust ja võistlusjärgset venitust; 4) sooritab vastavalt oma võimetele kõrgushüpet õpitud tehnikas ja hooga kuulitõuget tehniliselt õigesti;
5. oskab nimetada Eesti tuntumaid sportlasi;
6. oskab reeglitepärast mängida vähemalt kahte õpitud sportmängu;

7. oskab tehniliselt õigesti sooritada ringteatejooksu, teab selle võistlusreegleid;
8. oskab õpitud talispordialal määrustepäraselt võistelda;
9. teab ja järgib ohutusreegleid kõikides liikumistegevustes ja eri spordialadel.

Õpitulemused 9. klassis

Õpilane:

1. teab ja täidab sportimisel ohutus- ja hügieeninõudeid;
2. oskab valida jõusaalis endale õigeid raskusi ja koormusi;
3. oskab lugeda lihtsat maastikukaarti ja selle järgi liikuda;
4. kasutab õpitud spordialade oskussõnu, teab ja täidab võistlusreegleid;
5. teab Eesti tähtsamaid spordi- ja kultuurisündmusi ning tuntumaid sportlasi;
6. on orienteeritud iseseisvale liikumistegevusele;
7. oskab leida spordialast teavet, kasutab erinevaid infotehnoloogilisi vahendeid liikumistegevuse arendamiseks;
8. oskab iseseisvalt arendada oma kehalisi võimeid;
9. järgib ausa mängu põhimõtteid, austab vastas- ja kaasvõistlejaid;
10. oskab anda esmast abi liikumistegevusel saadud vigastuse korral ja/või kutsuda abi.